

POMÁZ

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV 2018

Tisztelt Olvasó!

Pomáz a Pilis kapuja, mely vidék szépségét nem csupán mi, a város lakói, hanem már a 19. század óta turisták százai fedezik fel nap mint nap. Pomáz hangulatát meghatározzák az épületek, melyek mindennapjaink részei. Örökségünk megóvása és értékeink felismerése azonban mindannyiunk felelőssége. Egy új épület megváltoztatja a tájat és a városképet, ezért tervezésekor figyelembe kell venni annak hosszú távú

hatását környezetére. Fontos, hogy mind új építés, mind felújítás esetén a környezettel való harmonikus egységre törekedjünk. Ehhez elengedhetetlen a helyi építészeti jellegzetességek, értékek ismerete, melyhez segítséget kíván nyújtani ez a kézikönyv. Bemutatja Pomáz építészeti értékeit, és ismerteti azokat az alapelveket, amelyek figyelembevételével a hagyományos építészeti karakterhez illeszkedő épület emelhető. Főépítési útmutatással történő alkalmazása lényeges változást hozhat a környezetünk alakításában. Remélem, hogy kiadványunk minden évben újabb helyi jó példákkal gazdagodhat, melyekre építetője és közösségünk is büszke lehet. Ne feledjük, a ház haszna a gazdáé, a látvány azonban mindenkié!

Vicsi László
polgármester

KINEK KÉSZÜLT EZ A KÖNYV?

Ha megbízóként vagy befektetőként építeni, bővíteni, át-
alakítani szeretne Pomázon, vagy tervezőként érdeklődik
településünk építészeti karaktere iránt, akkor ez a könyv
Önnek készült.

MI A KÉZIKÖNYV CÉLJA?

- ▶ Bemutatni a város építészeti karakterét
(szépségeit, értékeit, egyediségét)
- ▶ Inspirálni az építtetőket és a tervezőket
- ▶ Segíteni ajánlásokkal, jó példákkal
- ▶ Védni és erősíteni a településképet

FIGYELEM: ez a könyv nem tartalmazza a vonatkozó szabá-
lyokat és törvényi előírásokat. A tervezés során mindig fi-
gyelembe kell venni a helyi építési szabályokat, a település-
rendezési terveket, valamint a főépítési javaslatokat és az
illetékes építésügyi hatóságok állásfoglalását. A kézikönyv-
ben található ajánlások megfelelnek a fentieknek, céljuk
nem a tervezési szabadság megkurtítása, uniformizálása,
hanem éppen a valós értékek megismertetése, a sokféle
izgalmas lehetőség feltárása. Az unalomig másolt, giccses,
sokszor import klónok helyett a város karakteréhez illesz-
kedő választási lehetőségek bemutatása.

jó példa, követendő

rossz példa, kerülendő

Amennyiben segítségre,
vagy további
információra van
szüksége, mindenekelőtt
keresse fel

**Pomáz Város
Polgármesteri Hivatal
Főépítész irodáját,
Pomáz, Kossuth Lajos
utca 23-25.**

Telefon:

Telefon: 26/814-364

E-mail cím: foepitesz@

pomaz.hu

Vegye igénybe a
főépítész konzultáció
lehetőségét! Az
építésügyi eljárásokról
a **www.e-epites.hu/**
lakossagi-tajekoztatok
oldalon, vagy a
Szentendrei Közös
Önkormányzati Hivatal
Építésügyi Irodáján
kaphat tájékoztatást.

TARTALOM

POLGÁRMESTERI KÖSZÖNTŐ	3
■ PILIS (földrajzi helyzet, éghajlat, kolostortáj és királyi erdő, állatvilág, épített örökség)	6
■ POMÁZ BEMUTATÁSA	14
■ TERMÉSZETI ÉRTÉKEK	18
■ ÖRÖKSÉGÜNK	26
■ HURRÁ ÉPÍTKEZÜNK - AZ ELSŐ LÉPÉSEK Bevezetés	44
■ MIRE FIGYELJÜNK? Alapelvek (Kövessük a domborzatot • Jó telepítés • Tájolás • A ház helye • Jó alaprajz-jó arányok- jó tömeg • Fenntarthatóság • Anyagválasztás • Középületek • Színek)	46
ARCULATILAG KÜLÖNBÖZŐ TELEPÜLÉSRESZEK	
POMÁZ VÁROSRESZEI, HAGYOMÁNYOS ELNEVEZÉSEK	54
POMÁZ TELEPÜLÉSKÉPILEG ELTÉRŐ KARAKTERŰ TERÜLETEI	55
■ ÓFALU	58
■ KERTVÁROSI KARAKTER	90
Kockaházak átalakítása és korszerűsítése	104
Terjengős tömegű házak átalakítása	106
■ TÁRSASHÁZAS BEÉPÍTÉS	118
■ ÜDÜLŐ KARAKTER	132
■ KERTES-MEZŐGAZDASÁGI KARAKTER	142

GAZDASÁGI KARAKTER

146

REKREÁCIÓS KARAKTER

152

ERDŐK

158

MEZŐGAZDASÁGI TERÜLETEK

164

AJÁNLÁSOK, JÓ PÉLDÁK I.

172

- ▶ Közterületek
- ▶ Kereskedelmi egységek kitelepülései, teraszok
- ▶ Portálok, cégérek, reklámok
- ▶ Tetők

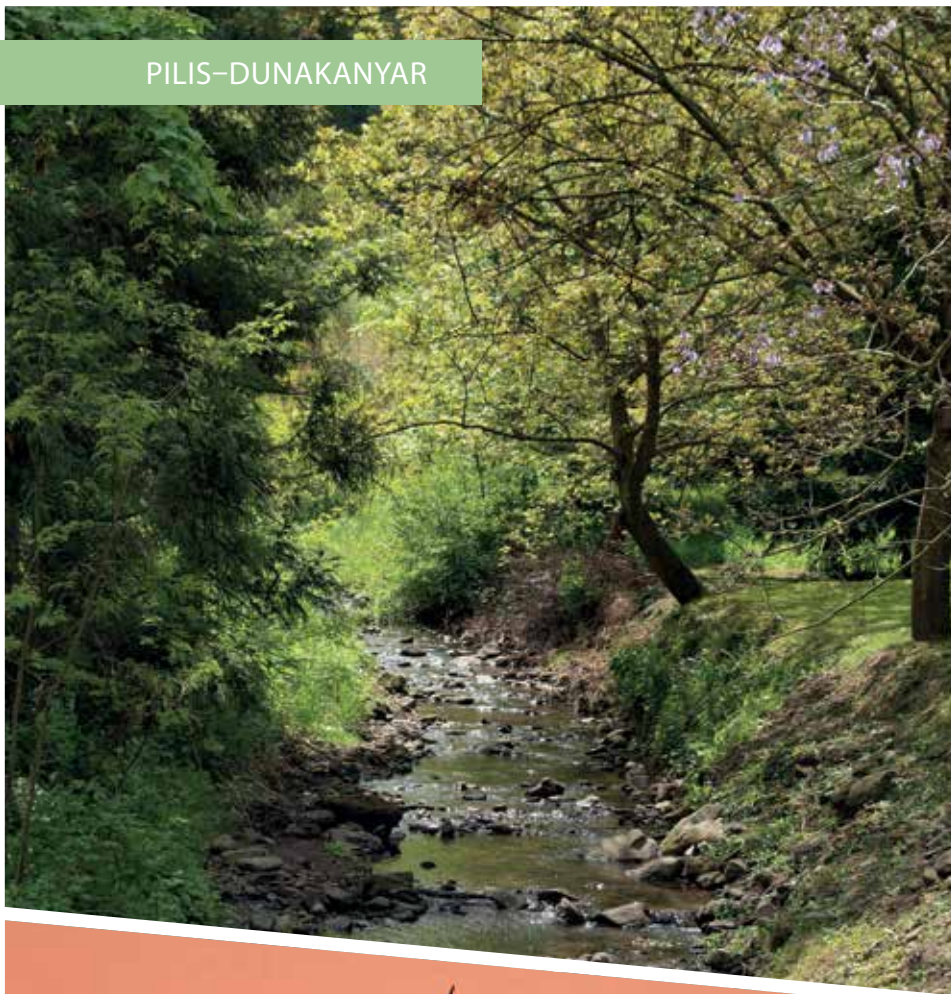
AJÁNLÁSOK, JÓ PÉLDÁK II.

192

- ▶ Sajátos műszaki berendezések (napkollektor, napelem, klímaberendezés, riasztók, parabolaantenna, egyéb kültéri egységek)

- ▶ Fenntarthatóság
- ▶ Közel nulla energiaigényű épületek
- ▶ Vezeték nélküli elektronikus hírközlési létesítmények
- ▶ Trafóházak
- ▶ Forgalomcsillapítás
- ▶ Kertek
- ▶ Támfalak
- ▶ Kerítések
- ▶ Tornác
- ▶ Ajtók, ablakok
- ▶ Árnyékolók
- ▶ Tetők
- ▶ Meglévő épületek hőszigetelése
- ▶ Melléképületek

A kézikönyvben látható rajzok az alapelveket szemléltetik, melyek függetlenek a rajzon látható épület stílusától, részleteitől. Ugyanakkor tény, hogy a rajzokon látható épület sokszor a magyar népi építészetet idézi, mely évszázadok helyhez kötődő tapasztalatait összegzi, és melynek tanulságaiból ma is érdemes meríteni.

PILIS – DUNAKANYAR

FÖLDRAJZI HELYZET

A fővárostól északnyugatra, a Duna kanyarulatának ölé-
sében emelkedő, mintegy 400 km² kiterjedésű hegyvidéket
már a középkori forrásokban Pilis névvel illették, noha ma
már ismert, hogy köztani szempontból két különböző
részre osztható: az üledékes eredetű Pilis hegységre és a vul-
kanikus eredetű Visegrádi-hegységre. A máig élő közös elne-
vezés mégis helyénvaló. A feltehetően szláv eredetű pilis szó
a szerzetesek tonzúrájára utal, és valóban: a hegyek legmaga-
sabb csúcsai többnyire kopaszok, míg az alacsonyabban fekvő
részeket azonos jellegű erdőtakaró fedi. A hasonlat nem
véletlen: barlangjai egykor remetéknek adtak otthont, és az
egyetlen magyar alapítású szerzetesrend, a pálosok születése
is e területhez kötődik. Ez az őskortól lakott terület több
száz barlangjával, kolostorromjával, forrásaival, változatos
élővilágával, érdekes geológiájával, csodálatos kilátópont-
jaival és egyedi településeivel hazánk egyik legjelentősebb
turistacélpontja.

[A kilátópontokról jól láthatók mind a magasan
fekvő, mind a völgyek területén éktelenkedő táj- és
épületek!]

Fotó: Krajcz Béla

Fotó: Pilisi Parkerdő

ÉGHAJLAT

A Pilis hegység éghajlatára a Duna vízfelülete és az erdős táj kedvező befolyással van: a nyár mérsékelt meleg, a tél nem túl zord, a napfényes órák száma közepes. A Pilis hegyvonulat iránya megegyezik a csapadékot hozó uralkodó széliránnyal, így a terület csapadékban nem mondható gazdagnak, ráadásul lényegesen több jut a nyugati és északnyugati részekre, mint a keleti, délkeleti lejtőkre. Általánosságban elmondható, hogy a magasság növekedésével csökken a hőmérséklet, azaz a szubmediterrán jellegű Duna menti területekkel szemben zordabb és csapadékosabb a tél, és üdítően hűvösebbek a nyári hónapok. Ugyanakkor nő a napsütéses órák száma, a téli hónapokban a hegygerincek és hegycsúcsok időjárása naposabb a ködös és hűvös hegylábi területeknél, fagyos völgyekénél. Az uralkodó szélirány a teljes Pilisre északnyugati. Ne feledjük, hogy a Kárpát-medencében a négy évszakkal szemben

Az egyedi tájértékekről a megyei **Értéktárban** és **TájÉrték Kataszter (TÉKA)** programban is tájékozódhatunk!

emeljük házainkat: a tél hideg, de hirtelen jöhet a melegebb tavasz, majd a forró nyár, a csapadékos ősz. Számolnunk kell a jelentős mennyiségű és időnként intenzíven érkező csapadékkal (víz, hó, jég), a viharos szelekkel, a tavaszi áradásokkal. Ezért nem építhetünk azokkal a módszerekkel, melyek egy északi, vagy egy mediterrán vidék sajátjai.

[Az északnyugati szél ereje olykor viharossá fokozódik, melyre az épületek telepítésekor legyünk figyelemmel!]

Fotók: Dénes György

KÖZETEK ÉS VÍZRAJZ

A Pilis hegység alapkőzete mészkő és dolomit, melyek a vizeket a mélybe vezetik, ezért a felszín igen vízszegény, viszont a mélyben egységes karsztvízrendszer képződik, a hegylábaknál források fakadnak. A Visegrádi-hegység a Börzsöny ikertestvére, amitől a Duna választotta el. Vulkáni andezit és tufa alkotja az alapkőzetet, amelyek a felszíni vizeket nem eresztik át könnyen, ezért számos patak szabdalja. Ezek mind a

MÉSZKŐ

ANDEZIT

A vízügyi tudnivalókról
a Közép-Duna-völgyi Vízügyi
Igazgatóság
www.kdvvizig.hu,
a pilisi forrásokról a Pilisi
Parkerdő www.parkerdo.hu
honlapján tájékozódhatunk.

Dunába folynak. A hegység területén több védett forrás fakad, valamint rengeteg barlang található. A két hegység peremterületein hévizek törnek fel, a belterületeken számos tavacska található. A Duna árvizei a hóolvadást és a nyári esőket követően jellemzők, ezekben az időszakokban a kisebb patakok is gyakran haragossá válnak, és kilépnek medrükből.

[Tájékozódjunk a vízügyi sajátosságokról!]

KÖZETEK – HELYI ÉPÍTŐANYAGOK

Az egyedi településképet döntően befolyásolja a helyben kitermelt építőkövek használata. A Pilis területén számos bánya még ma is működik (Üröm, Budakalász, Ezüsthegy, Pilisjászfalu, Dunabogdány stb.). Kiemelt értéket képviselnek a lábazatokon, kerítéseken, támfalakon és kapuoszlopokon megjelenő tradicionális építőkövek. Általánosságban elmondható, hogy minél északabbra haladunk, annál sötétebbek a hagyományosan használt kövek. Míg Budakalászon, Pomázon, Csobánkán és Pilisvörösváron a travertin (édesvízi mészkő) és a hárshegyi homokkő használata a jellemző, addig Dunabogdány, Leányfalu, Visegrád és Esztergom környékén főként andezittel találkozhatunk. A teljes pilisi területre igaz a bazalt vagy andezit kockakő burkolat használata, mely hozzájárul a hangulatos utcaképhez.

[Távoli földrészekről ideszállított kövek helyett helyi építőköveket használjunk!]

NÖVÉNYZET ÉS TALAJ

Az egész területre jellemző a zárt erdőtakaró, közöttük sok a tisztás és a virágos rét. Az erdők uralkodó fafajai a bükk és a tölgy. További jellemző fafajok: mezei juhar, hegyi juhar, csertölgy, kocsánytalan tölgy, molyhos tölgy, kislevelű hárs, hegyi szil, vörösfenyő, feketefenyő, magyar vadkörte. Cserjék: galagonya, kecskerágó, húsos som, kökény. A Pilis védett növényritkasága a magyarföldi husáng, ami a jégkorszak időszakából csak ezen a területen fennmaradt faj, valamint a pilisi len és a hegyi tarsóka. Jellemző növénye a vidéknek a pirosló hunyor, a Waldstein-pimpó és a szirti gyöngyvirág. Valamennyi területnek megvan a maga különlegessége (szentendrei rózsza, ritka harangvirágok stb.). Az erdőkben sok a gomba, főleg ősszel és csapadékos időben. A Szentendrei- és a Lupa-szigeten puhafa és keményfa ligeterdők övezik a folyópartot, itt fehér fűz, fehér és fekete nyár és törékeny fűz, az áradásnak kevésbé kitett, magasabb területeken a szil- és égerfajok a jellemzők. Homokos partokon pusztagyepék növényei, és a folyó mentén mocsárrétek, tocsogók gazdagítják a tájat. Több talajtípussal találkozhatunk a Pilisben, melyek változatos mezőgazdaságnak adnak otthont: az erdők mellett a rétek-legelők, szántók és szőlős területek jelentősek. A hegyvidéken inkább az alacsony termőképességű talaj a jellemző, a Duna menti kedvezőbb talajt a mezőgazdaság jól hasznosítja. Számos esetben kell térfogatváltó agyaggal számolni, mely az alapozásnál különös odafigyelést igényel.

[Tartózkodjunk a tájidegen növényektől, és igyekezzünk madárbarát kertet kialakítani!]

KOLOSTORTÁJ ÉS KIRÁLYI ERDŐ

A Pilis európai viszonylatban is kiemelkedő jelentőségű történeti táj, amely egyedülállóan fennmaradt példája a középkorban kialakult királyi birtok- és erdőterület-komplexum jellegzetes területhasználatának. A korabeli királyi erdő kiterjedése lényegében megegyezik a mai Duna–Ipoly Nemzeti Park területével. A Pilis területe az egyik legjobban azonosítható középkori kolostortájként is történeti értékeket hordoz: az egykor itt élt pálos és ciszterci szerzetesek nagyrészt tudatos tájátalakító tevékenységének nyomai még ma is megmutatkoznak, a kolostorok romjai építészettörténeti jelentőségűek. A török háborúk után az elnéptelenedett területekre szlovák, szerb és német telepések érkeztek. Az új falvak minden esetben a középkori királyi kolostorok romjaihoz kapcsolódtak, határhasználatukban is igazodva a középkori területhasználatához. A legújabb korban sem következett be ebben lényeges változás: az egykori falvak erdőgazdálkodási, mezőgazdasági jellege a mai napig fennmaradt, jelentősebb iparosításra nem került sor. A terület egysége megmaradt, és a középkori királyi erdőével lényegében megegyező területen létrehozott Pilisi Tájvédelmi Körzet, jelenleg a Duna–Ipoly Nemzeti Park pilisi tájegysége, egyben UNESCO bioszféra rezervátum biztosítja az integritást.

[A környezet érzékenysége, a természeti táj dominanciája miatt kiemelkedően fontos az új létesítmények, területhasználat tájba illesztése! Amilyen könnyű megsebezni a tájat, olyan nehéz begyógyítani a tájban és a látványban ejtett sebeket!]

A természeti értékekről bővebben a Duna–Ipoly Nemzeti Park honlapján. www.dunaipoly.hu, az erdőkkel kapcsolatos aktualitásokról a Pilisi Parkerdő honlapján lehet tájékozódni: www.parkerdo.hu

ÁLLATVILÁG

A vidék állatvilága igen gazdag, a védett és fokozottan védett fajok száma meghaladja a hétszázat. A nagyvadak közül szarvasok, őzek, muflonok, vaddisznók is élnek az erdőkben. A kisebbek közül például rókával, nyúllal, mókussal és gazdag madárvilággal, a barlangokban népes denevérkolóniákkal találkozhatunk. A főváros közvetlen szomszédságában lévő nagy kiterjedésű védett természeti területet 1981-ben az UNESCO bioszféra rezervátummá nyilvánította. Európai közösségi jelentőségű, természetvédelmi rendeltetésű Natura 2000 területek a Pilis–Visegrádi-hegység, valamint a Duna és ártere elnevezésű, kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területek.

[Tartsuk tiszteletben az állatvilág élőhelyeit!]

ÉPÍTETT ÖRÖKSÉG

A pilisi települések a természeti értékek széles skálájával és gazdag történelmi múlttal, örökségekkel büszkélkedhetnek. Itt található a dunai limes szakasza, Az esztergomi és visegrádi középkori, királyi központok, és az egykori királyi erdő, melyek világörökség-várományos helyszínek. A Dunakanyar tájegység egésze, és azon belül a pilisi térség az ország egyik leggazdagabb vidéke művészettörténelmi és történelmi emlékekben (római kori, román, barokk, reneszánsz emlékek, kolostorok romjai stb.), csakúgy, mint természeti látnivalókban (sziklaalakzatok, barlangok). A török hódoltság után érkező szlovák, szerb és német telepések leszármazottai ma

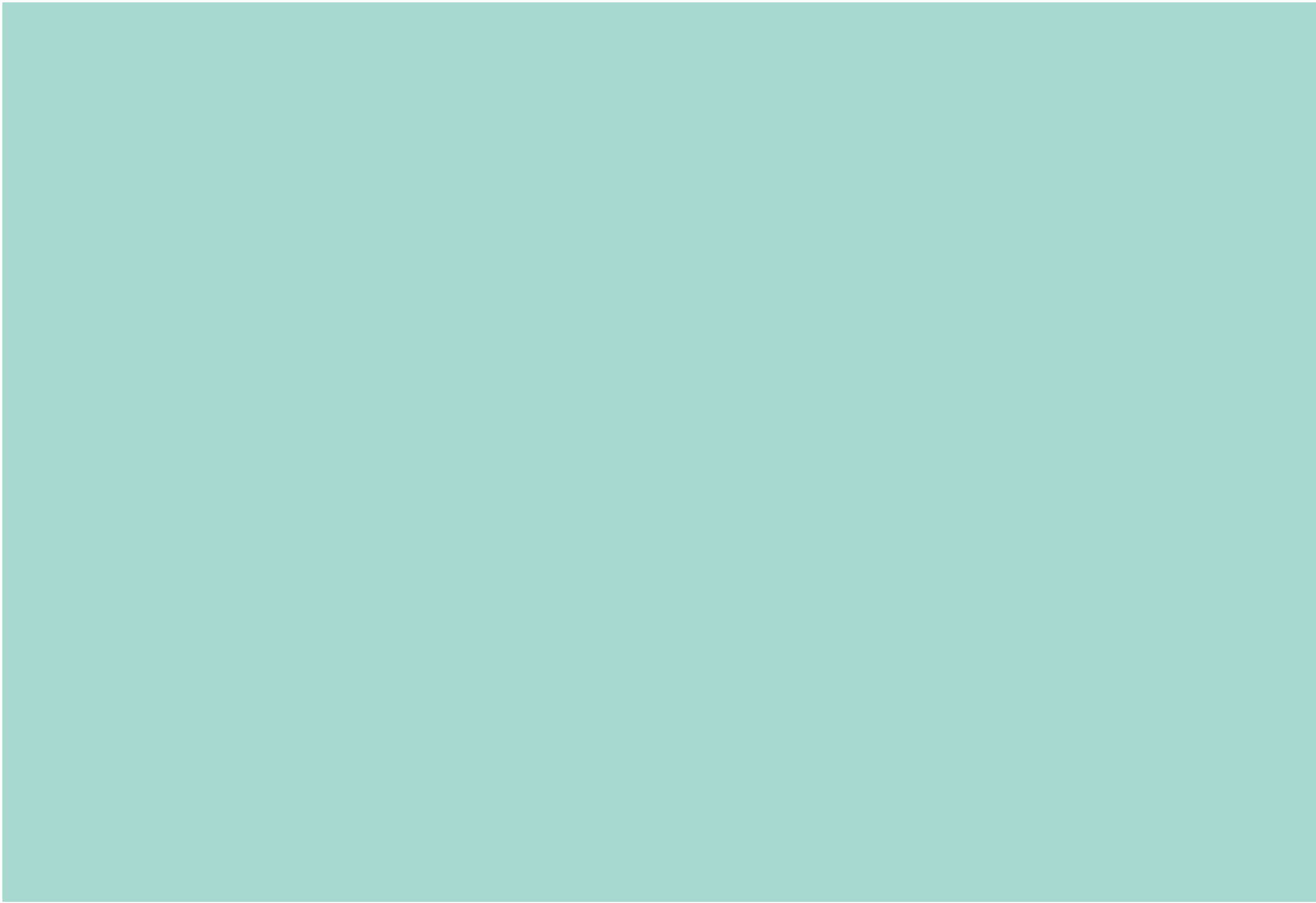
A Pilis a Budapest–Közép-Duna-vidéki turisztikai régió része. A pilisi királyi erdőről a www.vilagorokseg.hu, a pilisi zarándokutakról a magyarzarandokut.hu és a viamargaritarum.info honlapon tájékozódhat.

is a Dunakanyar településeit lakják, nemzeti hagyományait őrízve és ápolva. A meglévő településstruktúrához igazodva, hátrahagyott hazájuk és az új otthon helyi hagyományait is visszatükröző, egyedi épített környezetet hoztak létre.

A Pilis évszázadok óta szakrális központ, melynek a jelentőségét, spirituális erejét és ezoterikus rejtélyét taglaló irodalom igen számottevő. A mai napig népszerű zarándokcélpon, a táj szépsége, a pálosok ősi ereje megérinti a kirándulók lelkét. A gyógyító forrásokat is érintő zarándokutakat Mária-kápolnák, oltalmazó Mária-szobrok, keresztek szegélyezik.

Az egyes műemlékekről és védendő építészeti örökségről szóló leírások az arculati kézikönyv „örökségünk” fejezetében olvashatók.

[Vegyük észre, csodálkozzuk rá a település épített örökségére!]

POMÁZ BEMUTATÁSA

POMÁZ

A PILIS DÉLI KAPUJA

Pomáz a Pilis déli kapujában, páratlanul gazdag természeti és történelmi környezetben található, a fővárostól alig húsz kilométerre. A közel tizennyolcezer fős település a Dera-patak völgyében fekszik, a hegyek és a síkság találkozásánál, mely több évezrede kultúrák egymásra épülésének és népek találkozásának helyszíne. Ez a vidék amellet, hogy ércekben, agyagban, kőben, fában egyaránt mindig gazdag volt, ideális helyszínévé vált a termékeny talaj révén a mezőgazdasági termelésnek, valamint az árucserének is. E kedvező természetföldrajzi adottságoknak köszönhetően a település fejlődése korán megindult. Ezt támasztja alá, hogy a terület szinte minden régészeti korszakból gazdag leletanyaggal büszkélkedhet.

ÉVEZREDEK TANÚSÁGA

A környék legkorábbi ismert emléke a Kiskevélyen, az Mackó-barlangban talált, a barlangi medve fogából hasított szerszámlelet. A Nagy-Csikóvár és a Kő-hegy is fontos emlékeit őrzi az ember megtelepedésének. A jól védhető Kő-hegyen jelentős őskőkori erődített település nyomait találjuk. Pomáz belterülete évezredek óta emberek lakhelyéül szolgált, újkőkori, bronzkori, vaskori majd kelta népességnek adva otthont. A sík, termékeny földterületek számos régészeti korszak lelőhelyeit rejtik.

Óbudához, Aquincumhoz, valamint a mai Szentendréhez – mint a dunai limes egykor stratégiai is fontos láncszeméhez – való közelség jelentős hatással volt Pomáz római kori életére. Mezőgazdasági központként és egyben a birtokosok reprezentatív lakhelyéül szolgáltak a villa rusticanak nevezett épületegyüttesek. Ilyen, Pomáz területén elszórt majorságok kerültek elő a Lugi-dűlőből, a Tiszolczy-telep területéről, valamint a város keleti szélén. Ezek egyikéből származhatnak talán azok a töredékek – sírkövek, oltárrészek –, melyek később, egy-egy fontosabb helyi, újkori lakóépületet díszítettek. A Pomáztól eddig előkerült legjelentősebb emlék az az épen megmaradt faragott szarkofág, mely ma a városháza parkjában látható. Nem ismert Pomáz római kori elnevezése, ugyan a Sicambriát sokan e területhez kötik, ez az izgalmas és kutatott feltételezés egyelőre nem nyert bizonyítást.

A Róma Birodalom felbomlásával többek között hunok, majd germán törzsek jelentek meg

A NÉV EREDETE

Pomáz elnevezésének eredetére számos magyarázat él. Pomáz első ismert okleveles említése 1138-ból való, amikor a király a Dömösi Apátságot megerősítette pomázi birtokaiban. Máiig él azonban az az elképzelés, miszerint a település neve római eredetű, és a latin *pomesia* – almatelep – szóból ered, mely egy kelta hagyományokon alapuló római gyümölcstünet, a *Pomana* emlékét őrzi. Miután a Pomáz elnevezés írásos említése már a 12. században előfordult, kevésbé valószínű, hogy a 17. században ide érkező szerbek adták volna a „Bozse pomezsi”, azaz isten segíts fohászra utalva, ugyanakkor érdekes, és szívet melengető az egybeesés. A város neve a középkori oklevelekben számos írásmódban előfordul, jelen ismereteink szerint valószínűleg egy személynévből – Pomaz, Pomas, Pomac – eredeztethető.

e vidéken. A honfoglalás idején szláv népesség élt itt a leletek tanúsága szerint. A honfoglalók egyik nemzetsége volt Kur-szán, utódai Kartal néven Pomázon is birtokoltak földet. A honfoglalást követően a magyarság életében a legnagyobb változást a letelepült életmód, a földművelés jelentette. A szántóföldek bőségesek voltak, az itt élő szlávoktól számos földművelési technikát vettek át. A Pomáznál futó kelet-nyugati irányú kereskedelmi út ekkorra vesztett jelentőségéből, hiszen a Dunának már nem volt határ szerepe.

POMÁZ A KÖZÉPKORBAN

Pomáz a 13-15. századi magyar királyság egyházi és uralkodói, valamint gazdasági-közigazgatási központjainak – Óbuda és Buda – vonzáskörzetében feküdt. A jelenlegi Pomáz területén több középkori faluról tudunk: Szencse, valamint Alsó- és Felsőkovácsi (ma Kis- és Nagykovácsi-pusztá). Az elnevezésük beszédes: a Holdvilág-árok érlelőhelyei és a vízfolyások közelsége okán sok kovács lakott e területen. A 13. századi források a Nyulak-szigeti apácák helyi birtokszerző tevékenységéről tudósítanak. Az is kiderül azonban, hogy ekkor Pomáz már fontos szőlőtermelő vidék volt. A falu földjeinek egy része kisebb-nagyobb birtokosok kezében volt, legjelentősebb közülük a Kartal-Kurszán nemzetségből származó Cyko (Csikó) család, akik az idők folyamán jelentős szerepet töltek be a település életében. Kúriájukban számos előkelőség fordult meg, az állandó nemesi jelenlét a falunak rangot adott. A nemesi udvarház hajdani szépségére, magas művészi színvonalára a Magyar Nemzeti Múzeumban látható emberarcos oszlopfe és sárkánymotívumos vállkő, zárókövek és egyéb faragványok utalnak. A család nevét máig őrzi a két andezitvulkán, a Nagy- és a Kis-Csikóvár. A középkor folyamán a Klissza-dombon védőfállal kerített román, majd gótikus templom épült, melyet a falu temetője övezett. Közélemben állt a nemesi udvarház a környező faluval. A templom romjaira épült később a Luppá-mauzóleum. A Csikó család egészen a 15. századig fontos szerepet töltött be a falu életében.

SOKNEMZETISÉGŰ FALU

Pomáz életét megtörte a mindent elpusztító török hódítás, a sanyargatások miatt a falu az 1680-as évekre elnéptelenedett. Pomázon és környékén több, elszávosodott török eredetű helynév emlékeztet erre az időszakra: a Messelia a tölgy, a Dera a patak török szóból, a Taván pedig feltehetően egy török tisztségviselő nevéből eredeztethető. A török kiűzését követően több népcsoport együttesen határozta meg Pomáz újkori képét. Először a Nándorfehérvár környékén ismét előrenyomuló

LEGENDÁK SZÜLETÉSE

A mérhetetlen török pusztítással az emlékezet fonala megszakadt, helyét a következő nemzedékek sokszor legendákkal töltötték ki, hiszen választ kerestek a környék romjaira, gazdag régészeti leleteire. Pomázhoz számos ilyen, bizonyítást egyelőre nem nyert, izgalmas legenda kapcsolódik: kerestek itt királynéi várat, Ős-Buda maradványait, Árpád fejedelem sírját, vagy az ország legkorábbi keresztény templomát, Fejéregyházát. A török kiűzését követően falu lassan újjáéledt, feltehetően több, innen elmenekült család is visszaköltözött. Talán ez is a magyarázata annak, hogyan élhetett túl néhány középkori eredetű elnevezés a viharos idők. A Csikó család kihalt, szerepét a 17. században a Wattayak vették át. Impozáns kastélyuk 1773-ban készült el. A középkor kövei néhány falmaradvány kivételével beépültek a barokk és klasszicista falakba.

törökök elől menekülő szerbek érkeztek. A 17. század végétől több hullámban német nyelvterületről jöttek betelepülők. E két népcsoport adta a falu lakosságának meghatározó részét, de kisebb létszámban megjelentek a katolikus szlovákok és református magyarok is. A 19. század elején cigányok költöztek a faluba, akik főként elismert szegkovácsok, köszörűsök vagy zenészek voltak. Az itt élő zsidók a 19. század elején hitközséget alapítottak, majd a század utolsó évtizedében zsinagógát emeltek, mely az 1960-as években esett a bontási láz áldozatává. A különböző vidékekről érkező, különböző nemzetiségű emberek magukkal hozták szokásaikat, vallásukat, munkakultúrájukat. A falu szellemi és gazdasági élete sokszínűvé vált.

TÖRETLEN FEJLŐDÉS

A 19. században Pomázon megjelentek a kisnemesség épületei, például a Fáy-, vagy a Mares–Koronka–Szentpétery-kúria, valamint a mai Vasvári Pál utca klasszicista, romantikus, vagy eklektikus

stílusú épületei. A század utolsó néhány évtizede az ország történeti fejlődésének fontos időszaka volt, mely megváltoztatta Pomáz arculatát is. A földrendezés és a jobbágyság intézményének eltűnése egy polgárosult életforma kialakulásának kedvezett. A főként mezőgazdasági bevételekkel rendelkező településen iparosok, kézművesek jelentek meg, jelentős értelmiségi foglalkozású réteg (tanítók, orvosok, adminisztrációs szakemberek) talált itt otthonra, erősödött a falu zsidó közössége. A felvirágzást kissé megtorpanította a század végén tetőző országos filoxerajárvány, mely kipusztította a több évszázados, virágzó szőlőkultúrát.

E fejlődés fontos mozzanata a gőzvontatású helyi érdekű vasút megindulása 1888-ban, melynek köszönhetően a századfordulótól a bakancsos turizmus népszerű cél- vagy köztes állomása lett Pomáz. Ebben az időben minden ötödik házban vendéglátással is foglalkoztak, a lecsapott sarkokon nyíló lépcsős ajtónyílások egykor vendéglők vagy üzletek bejáratai voltak. A környék csodálatos természeti értékei hétről-hétre ezeket vonzottak. A meginduló vasútközlekedés a kereskedelemre is hatással volt, az ún. kofavonattal sokan jártak fővárosi piacokra termékeiket értékesíteni. A házak többségénél tartottak állatot, a település híres volt zamatos gyümölcsseiről. Pomáz életében a szőlő (kadarka, kövidinka, rizling, mézes fehér) mellett mindig is jelentős volt a gyümölcsstermesztés, a szerbek több cseresznyefajtát honosítottak meg. A Pomázi hosszúszerű cseresznye ma is elismert fajta. A németek hozták az egrest, a pirosribizlit, a naspolyát és ezek termesztési kultúráját. A Szentendrével és Csobánkával összekötő utakat egykor cseresznyefák szegélyezték, a betakarítás árverés alapján folyt, a bevétel a község kasszáját gazdagította. A legjobb gyümölcsösök a Kő-hegy és a Messelia lankáin voltak. A századforduló az öntevékeny csoportok megalakulásának és

megerősödésének időszaka volt. Műkedvelő színjátszás, dalárda, egyesületek, iparos olvasókör, ingyenes népkönyvtár, önkéntes tűzoltó egyesület, rézfúvós zenekar létezésétől tudósítanak a korabeli források. Óvoda létesült már 1888-ban, minden nemzetiség és felekezet külön iskolát tartott fenn, 1901-ben pedig megépült az első állami iskola.

NAPJAINKIG

A főként mezőgazdasági jellegű, egyházi és nemzetiségi viszonyok szerint szerveződő Pomáz életében nagy törést okozott az első világháború. A száznál is több áldozat nevét világháborús emlékmű őrzi. Trianont követően a Felvidékről és Erdélyből is érkeztek betelepülők. A veszteségek ellenére a 20. század első évtizedei jelentős fejlődést hoztak például az oktatás és az egészségügy terén, bevezették a villanyt, az utakat lekövezték. A főváros és a környék nagyobb gyárainak közelsége okán sok tisztviselőt vonzott Pomáz egészséges környezete, a falusias életforma és az olcsóbb megélhetés, így a lakosságszám növekedésnek indult.

A második világháború az egész országra, így Pomázra is súlyos csapást mért. A település számos alkalommal volt német majd orosz katonai beszállásolás helyszíne, a háborúban egy orosz légicsapás folyamán pedig néhány házat is bombatalálat ért. A háború borzalmai alatt és után a lakosság összetételében nagy átalakulás következett be. Sokan estek el a fronton, a holokauszt következtében a pomázi zsidó közösség megszűnt. A kitelepítés alatt több mint ezer németnek kellett végérvényesen elhagynia otthonát. A magyar-szlovák lakosságcsere egyezmény értelmében a Felvidékről magyar családok érkeztek. A háborút követően az ország minden részéből, illetve határon túlról is jöttek új lakosok. Bár új feltételek mellett, de lassan megindult az élet. Megalakították a termelőszövetkezeteket, a Teleki- és Almásy-birtokot az állami gazdaság vette át. Az 1980-as évektől a lakosságszám gyorsan növekedett a fővárostól karnyújtásnyira lévő, jó közlekedésű településen, mely folyamat napjainkig sem fejeződött be. Egyre nagyobb részeket vontak belterületbe a mezőgazdasági területek rovására, a lakóövezet határán kedvelt üdülőövezet alakult ki. Az egykor kiváló szőlő- és gyümölcsstermő területek egy része is üdülőként kezdett el funkcionálni. A rendszerváltást követően erős és elkötelezett civil szervezetek, nemzeti kulturális egyesületek jöttek létre. Pomáz, melyet 2001. szeptember 23-án városává avattak, máig a fővárosi turizmus kedvelt célpontja. Természeti adottságai, történelmének sokszínűsége, különböző nemzetiségű lakóinak együttélése adja azt az identitást, mely épületei, közterületei szintjén tetten érhető, és megőrzésre érdemes.

TERMÉSZETI ÉRTÉKEK

Pomáz a Pilis és a Visegrádi-hegységet elválasztó Dera-patak völgyében, azt két oldalról határoló Majdánpolán és Messelia-hegy lankáira felkúszva helyezkedik el. Míg a Pilis hegységet mészkő alkotja, addig a Visegrádi-hegység vulkáni kőzetből épül fel, a várost átszelő patak – mint választóvonal – pedig a Szentendre és Pomáz között elterülő feltöltődött síkságon keresztül fut a Dunába, így a települést természeti adottságait tekintve nagy változatosság jellemzi. A régészeti leletek is bizonyítják, hogy már az őskortól kezdve minden korszakban éltek itt emberek, akiket idevonzott a változatos táji adottság, a települést körülölelő hegyek védelme és szépsége.

KŐ-HEGY

A 375 m magas, meredek lejtőjű, lapos tetejű Kő-hegy Pomáz és Szentendre közigazgatási területének határán helyezkedik el. Maga a hegy, illetve a Cseresznye-hegy területén található ex-lege védett – azaz országos jelentőségű, törvény által védetté nyilvánított - bronzkori földvár egyben a Pilisi Bioszféra Rezervátum magterülete és Duna-Ipoly Nemzeti Park fokozottan védett természeti területe. A népszerű kirándulóhely nem csak a környéken élők számára fontos, de a messzebből érkezők is megcsodálhatják innen a Pomáz és Szentendre felé elterülő válto-

zatos tájat. A Kő-hegy jellegzetes sziklái a település nagy részéről láthatók, sziluettje mintegy díszletként magasodik a lakott területek fölé. A valamikori andezitvulkán peremén a badacsonyi bazaltorgonákhoz hasonló andezittufa képződmények vannak. A hegy tetejét borító kemény andezit kőzet alatt a puhább tufás kőzetek kimállottak az idők során, így érdekes, 'gomba' alakú kőoszlopok alakultak ki a hegy déli oldalán (Napóleon kalapja), ahol meredeken szakad le a hegyoldal a dél felé elterülő síkság felé. Az egykori kráter területén időszakos tavak találhatók. Itt épült fel a 1933-ban a Czibulka János gyógyszerészről elnevezett turistaház. Petőfi Sándor 1845. szeptember 23-án Esztergomba menet megmászta a hegyet, melyről emléktábla is tanúskodik.

A földvár a leletek alapján a késő bronzkorból való ún. urnasíros kultúra népéhez tartozó erődített telep volt, melyet 1979-ben Nováki Gyula fedezett fel. A területen kő alapozású,

cölöpszerű lakóházakat tártak fel. A telep vízellátását a Kő-hegy és a Kis-kőhegy közötti tó biztosította.

A terület növényföldrajzi szempontból igen összetett. Itt húzódik a közép-dunai flóraválasztó, két flóraidék (a Dunántúli és az Északi-középhegység) természetes határa. Ebben a keveredési zónában egymás mellett élnek a szubmediterrán és a kontinentális növényfajok (pl. piros-ló hunyor, hosszúfüzérű harangvirág, májvirág, pompás ökörfarkkóró, gyapjas gyűszűvirág). A terület csapadékban viszonylag szegény, ezért a déli lejtőkön a szárazabb klímát kedvelő növénytársulások alakultak ki (cseres-kocsányta-

lan tölgyesek, bokorerdők, tölgyesek, pusztafüves lejtőssztyeppék). Jellemző fajok a tölgyek (kocsánytalan-, molyhos- és csertölgy), a virágos kőris, az ostroménfa és a húsos som. A hegylábi területeken régen szőlőt és gyümölcsöt termesztettek. Ahol már nem művelik a területet, ott erőteljes az újraerdősülés.

Az állatvilág is igen változatos; a nagyvadak közül jelentős mennyiségben él itt róka és borz. A lankásabb, bokros területen előfordul a fogoly, a fácán és a fűz is. Dömörkapu-

nál rendszeresen költ a vándorsólyom. A vizes területeken, a tavak környékén tömegesen élnek különböző békafajok (gyepi és erdei béka, barna és zöld varangy, sárgahasú unka), siklók és gyíkok.

HOLDVILÁG-ÁROK

A Pomáztól északnyugatra, a Duna-Ipoly Nemzeti Park területén található Holdvilág-árok, a Visegrádi-hegység egyik legnépszerűbb kirándulóhelye. Ősi temetkezési, kultikus helynek is tartják, de természeti értékei miatt is különösen látogatott pontja a történelmi Pilisnek. A völgy a pomázi Pankostető felől indul a Nagy-Csikóvár felé. Hidakon és falépcsőkön kanyarog az út a patak mentén, a szurdok végében található a Remete-barlang. Csapadékosabb időben a barlang fölötti szikláról, tíz méter magasságból vízesésként ömlik le a víz a völgybe, ilyenkor a szurdok nehezen járható. Több régészeti kutatást is végeztek már itt, egyik legjelentősebb feltárás Sashegyi Sándor pomázi régész nevéhez fűződik. A feltárt leletek alapján valószínűsíthető, hogy már a honfoglalás kori ember is birtokba vette a völgyet, később ércbányászat folyt a területen.

MAJDÁN-FENNSÍK

A Majdán-fennsík egy nyílt karsztfennsík több barlanggal, melynek alapkőzete édesvízi mészkő. A Kevélyek lábánál terül el és Pomáz déli határát képezi Budakalász és Csobánka felé. Habár a területen különösen értékes a növényvilág, mégsem tartozik a Duna-Ipoly Nemzeti Park területéhez. Az itt élő virágos lágyszárúak sokasága miatt nevezik Pomáz virágoskertjének is. Az időjárás viszonyosságainak kitett, mindig szeles fennsíkot még nem építették be, hiszen a patak felé lejtő, védett völgy kedvezőbb feltételeket biztosít az lakhatáshoz. Az alapkőzet és a mikroklimatikus változatosság miatt mozaikos elrendeződésű növénytársulások jellemzik (sziklagepek, lejtőssztyepp rét, szálkaperje rétek). Olyan fajok találhatók itt, mint pl. a Szent István király szegfű, magyar kakukkfű, apró nőszirm, tavaszi hérics, réti legyezőfű, üstökös gyöngyike, ligeti és mezei zsálya, kunkorgó árvalányhaj, vékony csenkesz, csillagos őszirózsa, magyar bogáncs, budai imola, nagy ezerjófű, fürtös gyöngyike, bíbor kosbor, leánykökörccsin, pannon borkóró pusztai meténg stb. Számos lepkefaj él a területen, valamint gyakran találkozhatunk szarvasboggal is.

OSZOLY-ERDŐ

A Oszoly-erdő a Majdán-fennsík nyugati peremén, Csobánka határában található. Különlegessége, hogy hajdan rét volt, azonban a felhagyott legeltetés után a környező fák

elhullajtott magjairól beerdősült. Termőtalaja igen vékony, néhol csak pár centiméter. Az erdő ritka faja a molyhos tölgy, melyből a területen több, mint tíz darab, száz évnél is idősebb egyed található. Él itt egy magyar tölgy is, ami igen ritka példány. Kistestű emlősök és számos madárfaj lakik az erdőben (mókus, harkály, meggyvágó, kerecsensólyom, kígyászölyv). Rengeteg mohás terület jellemzi.

SIKÁROSI-RÉT

A rét a Duna-Ipoly Nemzeti Park területén található; erdővel és hegyekkel körülvett belső medence, melyet a Bükkös-patak szel két részre. A fák hiánya miatt gyönyörű kilátás nyílik a környező hegyekre. A lakott területektől távol esik, és számos védett fajnak nyújt életteret. A párák patakmederben rengeteg fajta zuzmó él, a réten pedig megtalálható a pázsitos nőszirm, a kornis tárnics, a bíbor kosbor, a széles levélű és a pirosuló nőszőfű, a magyar zergevirág is.

MESSELIA

A Messelia hegylábára a kedvező klimatikus viszonyok miatt a pomázi zártkertek teljesen felkúsztak ezért a hegy tetején található, számos növényritkaságnak életteret biztosító kis erdő csak egy pár méter szélességű sávval csatlakozik a környező erdőterületekhez. A szőlő- és gyümölcs-termesztés visszaszorulásával a területen előtérbe került a lakófunkció. Ez veszélyezteti az itt élő számos orchideafajt (sápadt, füles, sömörös kosbor, bodzaszagú ujjas kosbor) és egyéb növényritkaságokat (leánykökörccsin, nagy pacsirtafű, nagy ezerjófű, magyar zergevirág).

A DERA-PATAK (MÉLY-, KOVÁCSI-, POMÁZI-PATAK)

A Dera a Pilis leghosszabb patakja (21 km), mely Dobogókő alatt ered, és a Pilist a Visegrádi-hegységtől elválasztó völgyben, Pilisszentkereszten, Csobánkán és Pomázon keresztül folyva végül Szentendrénél ömlik a Dunába. Ma már csak a pilisszentkereszti Szentkút-forrás táplálja, egyébként a hegyekből lezúduló felszíni vizekkel gyarapszik, és emiatt néha szeszélyes a vízjárása. A patak nem pusztán mint természeti érték, de mint településszerkezeti és tájképi elem is meghatározó Pomáz számára. Pilisszentkereszt alatt görgetegköves szurdokon halad keresztül, mely Dera-szurdok néven ismert közkedvelt kirándulóhely. A víz mély völgyet vájt a kőzetbe, így a meredek falak látni engedik a földtörténeti triász időszakban képződött dachsteini mészkő padjait és a kőzetretegek mozgását. A patak kis vízesecek, bukók és kimosott

sziklaformák között folyik keleti irányba; a völgyben még nyáron is kellemesen hűvös klímát biztosítva az itt élő növények és állatok számára. A patak a szurdok keleti végénél lép be Pomáz területére, és hegyi patakként folyik Csobánka és Pomáz határában. Ezen a szakaszon ártéri erdő és rét kíséri a medret, ahol rengeteg énekesmadár él. Csobánka érintésével végül Margitliget alatt kanyarodik vissza Pomázra és csaknem a teljes közigazgatási területén végig kanyarogva szeli ketté a települést. Szentendre felé egy ellaposodó, régen a Nádas-tónak helyet adó, később mezőgazdasági művelésű, szivárgókkal és csatornarendszerekkel szabdaltnak területen (Nagyvér,

Kisrét) halad át. Valaha itt a Dunának egy mellékága vagy öble terült el, mely a 18. századra továbbszűgödött. A Nádas-tó vizét a Duna, a Dera-patak és számos kisebb vízfolyás is táplálta. Folyamatos feltöltődéséhez a patakok hordaléka is hozzájárult. A gyakori áradások miatt a tavat lecsapolták, és manapság már nincsenek itt szántók sem; a terület vizes, vagy vízhez közeli élőhelyek sokaságából áll, melyek egy része csak időszakosan vízborításos. Igen változatos élővilágnak ad helyet; találhatók itt nádasok, zsombékosok, káka és sásfélék, gyékényes területek és pázsitfűvekkel borított élőhelyek, néhol még tűzeges felhalmozódás is megfigyelhető. Az egykori

Nádas-tó területének egy része a Nemzeti Ökológiai Hálózathoz és a Natura2000 természetvédelmi területhez tartozik.

Olyan védett és fokozottan védett fajok élnek itt, mint pl. a lappangó sás (*Carex humilis*), mocsári nőszőfű (*Epipactis palustris*), mocsári iszalag (*Clematis recta*), szibériai nőszirm (*Iris sibirica*), poloskaszágú kosbor (*Orchis coriophora*), mocsári kosbor (*Orchis laxiflora* ssp. *palustris*), korcs nőszirm (*Iris spuria*), lápi rence (*Utricularia bremii*). A vizes területeken tömegesen élnek különböző békafajok (barna és zöld varangy, gyepi béka), és hüllők (kockás-, vízi- és erdei sikló, zöld-, fűrg- és pannon gyík)

A patak az egész települést átszeli, így jelentősen formálja annak képét. A külső részeken valaha több malmot hajtott a vize, ma már csak a Radnai-villa őrzi ennek az emlékét. Az ófalu a patak két partján hosszan húzódik, a telkek vége a partig ereszkedik. Számos gyalogos híd keresztezi,

amelyek keskeny átjárókban csatlakoznak a főbb utcákhoz. A település keleti részén olyan, a patak felől csak gyalogosan megközelíthető területeket hoz létre, mint pl. a Tiszolczy-telep. Néha szeszélyes vízjárása az itt élők számára hozzátartozik Pomáz mindennapjaihoz.

BARÁT-PATAK

A Duna-Ipoly Nemzeti Park természeti területei közötti ökológiai kapcsolat fenntartásában fontos szerepe van a Pomáz és Budakalász határában található, régen forrásokkal táplált Barát-pataknak. Bár a patak ma már csak a völgyben összegyűlő vizeket vezeti le, ennek ellenére, ahol megmaradtak természetközeli, nedves és üde termőhelyi viszonyok, ott igen gazdag állat- és növényvilágú társulások és élőhelyek találhatók. Olyan ritka és védett növények élnek itt, mint pl. az agárkosbor, bíboros kosbor, kisvirágú pozdor, közönséges párlófű, közönséges (vad) dió, lózsálya, mandulalevelű fűz, mezei zsurló, mocsári galaj, mocsári csillaghúr, parlagi lednek, pénzlevelű lizinka, mezei varfű. A területen élő védett állatok a vízisikló, a mocsári teknős, az egerészölyv, a kakukk és a barna rétihéja.

FORRÁSOK

Pomáz területén mintegy 15 ex-lege forrás található. Ezek közül belterületen a legjelentősebb és legismertebb a Gyópár-forrás, ami régen a környék legbővizűbb forrása volt, ma már azonban csak csordogál a vize. A Holdvilág-árokban található Domini-forrás adja jelenleg a legtöbb vizet. Jelentősek még a János-forrás, Csepel-forrás, Bodzás-forrás, Kárpát-forrás, valamint a Szilágyi Bernát-forrás.

BARLANGOK

Pomáz területén összesen 22 barlang található, melyek a törvény erejénél fogva védettnek számítanak. A Dera-pataktól délre fekvő településrész kialakulás szerint a Pilishez tartozik, melynek alapkőzete a mészkő. A mészkő a felszíni vizeket a mélybe vezeti, ahol a víz hosszú idők alatt üreget képez. A nagyobb, jelentősebb barlangok ezért a Majdánpola alatt húzódnak; a vulkánikus kőzetben csak kisebb hasadékbbarlangok vagy mesterségesen tágitott üregek vannak. A Pilis hegység leghosszabb és legmélyebb üregrendszere a Papp Ferenc-barlang. A Szabó József-barlang alján kis tavacsát hozott létre a lecsöpögő víz. A Holdvilág-árokban található Weiszlich-barlangban a néphiedelem szerint egy Weiszlich nevű rabló tanyázott; az üreg a mai formájában mesterséges.

POMÁZI HOSSZÚSZÁRÚ CSERESZNYE

Pomáz kitűnő táji adottságainak köszönhetően mindig is híres volt a gyümölcsöseiről és a szőlőültetvényeiről. A szőlőt a filoxéra kipusztította a 19. század végén. A vulkanikus alapkőzetű lankás lejtőkön a mai napig nagy területen nevelnek gyümölcsfákat (alma, dió, barack), országos hírű a helyi „Szedd magad” akció. A település katlan jellege kedvező mikroklimát biztosít az ellenálló, biotermesztésre is alkalmas pomázi hosszúszárú cseresznyének is.

Ezt a cseresznyefajtát Brózik Sándor szelektálta először Pomázon, aki felkutatta azokat a fajtákat, amik egy-egy tájegységen belül sikereket értek el. Ez a nagy méretű, erőteljes növekedésű fa május második felében rendkívül bőven terem. A termése gömb alakú, fényes, teljesen érett állapotban majdnem fekete, kellemes ízű, lédús. Tápdús talajon nagyobb termést hoz, a szállítást jól viseli.

ÖRÖKSÉGÜNK

VÁROSSZERKEZET

A középkori falu központja a Klisszán állt. A újkori falu szerbek által megalapított központja a mai piactér és a szerb templom környékén volt, mely zegzugos utcáival, apróbb, szabálytalan telkeivel és sűrűn épült házaival ma is egyedi hangulatot mutat. A német betelepítéssel e szabálytalan forma helyett egy gondosan kimért és megtervezett telekstruktúra jelent meg. Ekkor alakult ki a ma is meghatározó, a patak mentén, a mai főutca vonalában hosszan elhúzódó település képe, keskeny, egységes méretű szalagtelkekkel. A tornácós lakóház a telek hosszoldala mentén helyezkedett el, oromfalával az utcára tekintett, mögötte melléképületek sorakoztak. A református templom felépülésével a főutcai útelágazás és a háromszög alakú tér jellegzetes eleme lett a településnek, csakúgy, mint a szerb templom közelében felépülő katolikus templom és kastély környéke. A későbbiekben a módosabb családok a főutca (Beniczky, Kossuth Lajos utca) mentén, valamint a kastély és a templomok környezetében építettek az utca vonalával párhuzamosan álló szárnyal is rendelkező, L alaprajzú, nagyobb és díszesebb házakat, zártosított, félig zártosított beépítéssel [LÁSD 48. OLDAL]. Ezek az épületek már kisvárosias jellegűt kölcsönöztek az addig falusias főutca egyes szakaszainak. A település sokáig a Dera-patak magasabban fekvő bal partjára összpontosult. A századfordulón, a vasút megjelenésének következtében megindult a település keleti felének beépítése újabb, szabályos szerkezetű parcellázásokkal. A mai Pomáz központjának girbegurba vonalvezetésű utcái, emberi léptéke, kedves részletei a 20. században elszenvedett bontások és az állagmegóvás hiánya ellenére még ma is egyedi atmoszférával rendelkeznek. Pomáz ma már város ugyan, történeti magját a kézikönyvben

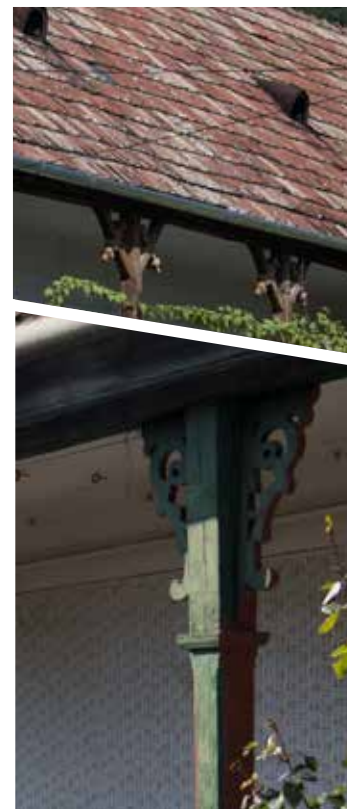
ófaluként tárgyaljuk.

VÁROSSZERKEZET ÉS NEMZETISÉGEK

A soknemzetiségű Pomázon viszonylag jól elkülöníthető területen éltek a különböző nemzetiségek, mely egyben vallási különbözőséget is tükrözött. Az Alvéken (a Piac tértől a főváros felé eső részen), főutca mentén szerbek és magyarok, míg a Felvégen (Csobánka felé) a németek illetve szlovákok telepedtek meg. A német településrész neve Kisvác, mely a szerb Klisovác dűlőnévből ered (Beniczky, Dobogókői, Hegyalja, Horváth, Orgona, Fűzfa, Diófa utca). Eredeti jelentése „köves dűlő”, mivel itt található a Majdánpola sziklakibúvási, a jól fejthető és mégis fagyálló kő kitermelésére szolgáló bányák. A Piac tér környéke volt a szerbek által lakott rész, ez a mai Pomáz legrégebbi része, magja (Beniczky, Kossuth Lajos, Szerb utca). A szlovákok-tótok nagyobb számban a Fáy András utca, Plébánia utca környékén telepedtek meg. A magyar családok szétszórtan az egész településen megtalálhatók voltak, de nagyobb számban a település keleti, déli részén, a 20. sz. elején parcellázott területeken. A nemesi negyed a kastély körül, a falu végében, a Fáy utca környékén alakult ki. A cigánytelep a pataksoron volt. A Csicska-Male (a Plébánia utca sportpálya felé hajló része) volt az ún. zsellérnegyed, apróbb házakkal.

A POMÁZI UTCAKÉP ÉKSZEREI

Pomázon, ahogy más településeken is, elődeink egyszerre voltak praktikusak és elegánsak. Egyszerű, tartós, természetes anyagokból építettek házat, de a közösség felé megmutatták a helyi szokáshoz illeszkedő saját, egyéni arcukat. Pomázon a lakóépületek anyaghasználatánál és színezésénél hagyományosan a természetesség a mértékadó. Az épületeken égetett agyagcseréppel fedett magastető van, melyek meghatározó elemei a bádoggal padlásszellőzők. A homlokzat vakolt, a fehér árnyalataiban vagy természetes földszínekben (nyers agyag, homok). A lábazat világos színű, helyi mészkő, terméskő vagy ritkábban vakolt-festett. Az alábbiakban felsorolt

jellegzetességek a helyi utcakép elmaradhatatlan ékszerei, melyek értéket képviselnek, egyben örökségünk fontos elemei.

TORNÁC

A keskeny, a telek hosszoldalán álló házaknak két fő típusa található Pomázon: az oszlopokkal alátámasztott tornácos és az egyszerűbb, alátámasztás nélküli, a tornác szélességében túlnyújtott ereszes. A tornác készülhetett faoszloppal vagy falazott pillérrel. A faoszlopokhoz általában díszesen faragott könyök és ereszdeszka tartozik. Minél módosabb volt a ház tulajdonosa, annál díszesebb faragások jelentek meg a faszerkezeteken. A tornác vagy ereszalja utcára nyíló bejárata faragott, áttört lécajtó vagy a sváb hagyományoknak megfelelő kovácsolt elem. Sajnos az utóbbi időben több helyen jellegtelen Tüzép-telepi ajtóra cserélték, vagy egyszerűen befalazták a bejáratot, esetleg ablakot nyitottak a helyén, megsebezve a ház arcát, egyben az utcaképet.

ABLAKOK

Helyi jellegzetesség az ablakok tokjának háromszögletű pártával való díszítése, melyet főként a szerb házakon láthatunk. Az utcára merőlegesen álló hosszúházakon általában két szimmetrikusan elhelyezett ablak néz az utcára. A homlokzat a ház arca, az ablakok adják tekintetének jellegét, melyet meghatároz a nyílások aránya, osztása, anyaga, színe.

KAPUK ÉS KILINCSEK

Az asztalosipar remekei az ófalú zártabb jellegű beépítésénél megjelenő kétszárnyú fikapuk, változatos formájú kitekintőkkel, és művészi igényességű kovácsoltvas kilincsekkel. Sajnos ezek száma is egyre fogy, sokuk színesfém-tolvajok áldozata lett. Ritkábban kő-, gyakrabban vakolatkerettel szegélyezett a kaput befogadó nyílás, sok helyen még látható az eredeti kerékvető kő.

KERÍTÉSEK

Az elbontott épületek fala gyakran kőkerítésként maradt meg, melyek Pomáz településmagjának jellegzetes tartozékai. A módosabb épületekhez tömör kőkerítés tartozik, igényes kovácsolt kapukkal, vagy pillérek közé fogott kovácsolt rácsokkal, melyek között találhatunk jellegzetesen helyi iparosra utaló motívumokat. A tornácos hosszúházak kerítésének egyedi eleme a kő kapupillér, melyhez egykor kovácsolt kapu csatlakozott, valamint a tornác utcára nyíló ajtaja.

FEDELES NAGYKAPUK

A környék települései közül egyedül Pomázon találunk vakolt téglá vagy kő pillérre épített, fedeles nagykaput, nyeregtetővel, cserépfedéssel. Állhat épülettel egybeépítve vagy tömör kerítéshez kapcsolódva önállóan. A fa kapuszárnyak tömörek vagy részben áttörtek, visszafogott, faragott díszítéssel.

DÍSZES OROMZAT

Az utcai homlokzaton lévő ívesen hajlított faszerkezetű, esztergált oromfaldísz is a tehetőség jele volt. A falfelületet vakolatkeretekkel díszítették, gyakori a padlás magasságában elhelyezett osztott padlásablak, vagy 2-3 szellőzőnyílás vakolat- vagy téglakerettel.

TEPLOMOK

A szerb ortodox Szent György-templom, **[1]** mai, barokk stílusú formáját 1722-ben nyerte el. Az épület valószínűleg középkori templomromra épült. Zárt udvar veszi körül, a templomkertbe előljárók, papok, valamint nemesi származású szerbek temetkeztek. A szerbség körében hitéletbeli és közösséget összefogó szerepe mellett berendezése (keresztelőmedence, oltár, ikonosztáz) okán is fontos értéket képvisel. A védőszent ünnepét, a szerb búcsút május 6-án tartják.

A református templomot **[2]**, mely a klasszicista falusi templomépítészet egyik kiváló példája, 1828-ban szentelték fel. Több ízben felújították, belső tere stukatúrázott famennyezetet kapott, 2015-ben teljes homlokzati felújításon esett át. Empire ajtószárnyai és bronz szelvényei megmaradtak. A templomkertben régi, történeti értékű sírkövek állnak.

A Szent István **[3]** tiszteletére emelt katolikus templom 1786-ban épült, szintén egy középkori templom romjainak felhasználásával. Több ízben átépítették, illetve bővítették, legutóbb 1946-ban. A templommal szemben késő barokk plébánia áll. A plébániakert kis oldalkápolnájában **[4]** az oltár felett igen értékes kőlelet található. Az 1519-ből származó reneszánsz szentségfülkéhez tartozó szemöldökkő (pastorium) fehérmárványból készült, a feltételezések szerint a Klissza-domb gótikus templomát díszíthette.

TELEKI-WATTAY-KASTÉLY

Pomáz szívében, a katolikus templom mögötti emelkedőn helyezkedik el a 18. századi kastély. Építtetője Wattay Pál, Pomáz egyik fő birtokosa volt, a család fontos szerepet töltött be Pomáz életében. A barokk kastélyt az 1920-as évek végén eklektikus stílusban átépítették. A II. világháború után államosították, gyermekvédelmi intézetként funkcionált, a belső tereket ennek megfelelően teljesen átalakították. A Wattay család fő jövedelemforrása a filoxéra járványig a bortermelésből származott, így a kastély máig meghatározó része a kétszintes, a kültérből is megközelíthető pince. Egykor kiterjedt gyümölcsös tartozott hozzá, a gazdatiszti házat azonban sajnos lebontották. A rendszerváltás előtt

a kastély mögé, annak közvetlen közelében, ahhoz egyáltalán nem illeszkedő irodaépületet emeltek, mely ma az országos híró pomázi zeneiskola otthona. A műemlék kastélyt a kétezres években felújították, ma szálloda, étterem és rendezvényközpont működik benne.

SZERB NÉPI LAKÓHÁZ

A pomázi helytörténeti gyűjteménynek is otthont adó Kossuth Lajos utcai, a közelmúltban felújított épület jellegzetes helyi háztípust képvisel. Az utcára merőlegesen álló, nyeregtetővel fedett földszintes ház karakterét meghatározza a kisebb fesztáv, a nyíláskiosztás, és a szélesen kinyúló, alátámasztás nélküli eresz. Fehérre meszelt, vakolatkeretes homlokzatán két, szimmetrikusan elhelyezett ablak tekint az utcára. Helyi jellegzetesség az ablak tokjának háromszögletű felső záródása, pártázata. A padlás magasságában két, vakolatkeretes kis szellőző díszíti az oromfalat. A pomázi népi építészetre jellemző emberi lépték és a nemes, természetes anyaghasználat szép példája.

RÉGÉSZETI LELOHELYEK, ROMOK

Pomáz közigazgatási területén számos feltárt, vagy részben feltárt jelentős romemlék található. A Klissza-domb vár- és templomromja, Nagykovácsi-pusztai kolostorromja, Szentedűlő templomromja műemléki védelem alatt áll. A 11-12. században a Klissza-dombon védőfallal körített, román stílusú templom épült. Később a templomot megnagyobbították, és gótikus stílusban átalakították. Mellette nemesi udvarházat emeltek, melynek romja a 14-15. századból való. Nagykovácsi-pusztai Árpád-kori települése elnéptelenedett, a pilisi ciszterci kolostor egy majorságot építtetett e területre. A 12. századi román stílusú templomrom az épületegyüttes kápolnája volt. Szentedűlőn középkori templomrom került felszínre. Pomáz az Esztergom és Visegrád középkori magyar királyi központok elnevezésű világörökségi várományos helyszínek része. A műemléki, régészeti ingatlanokon, illetve műemléki környezetben történő építés esetén az illetékes járási hivatal örökségvédelmi hatóságával szükséges egyeztetni. A régészeti lelőhelyekről és a műemlékek jegyzékéről a hatályos építési szabályzat mellékletében, valamint a Főépítési Irodán keresztül tájékozódhatunk.

RÓMAI EMLÉKEK

Mezőgazdasági központként és egyben a birtokos reprezentatív lakhelyéül szolgáltak a villa rusticanak nevezett épületegyüttesek. A Pomáz területén elszórt majorságok egyikének maradványai kerültek feltárára a Lugi-dűlőben. Talán éppen innen származhatnak azok a töredékek – sírkövek, oltárreszletek –, melyek később, egy-egy fontosabb helyi, újkori lakóépületet díszítettek. A Pomáztól eddig előkerült legjelentősebb emlék az az épen megmaradt faragott szarkofág, mely ma a városháza parkjában látható.

BAROKK LAKÓHÁZAK

A barokk lakóházak nagy része már nem áll, átépítések vagy bontások áldozatai lettek, néhány esetben a megmaradt kőkerítés árulkodik csak létükről. A legrégebbi utcák házsoraiban máig sok 18. századi maradvány rejtőzik.

Közvetlenül a kastély kerítése mellett áll a jószágkormányzói lak **[1]**, az egykori uradalom legfőbb intézőjének szolgálati háza, mely a 18. század végén, barokk stílusban épült. Jel-

legzetességei közé tartoznak az eredeti, vakolatkeretes ablakai, az oromfal elliptikus bevilágítói, magas kőlabazata. Az utcakép fontos eleme a fedeles, ún. galambugos (azaz a tető alatt kis röpnílásokkal ellátott galambház formájú) kapuja.

Az egyik legjelentősebb barokk épületegyüttes a 60-as években megcsonkított, gazdag építészeti értékeitől megfosztott Lupa-ház **[2]**. Egykor L alakú épület volt, kosáriréses barokk árkádsorral, kőkeretes, rokokó vasrácsos ablakokkal és kőkeretes bejárati kapuval. A megmaradt épületszárny tömegformája, kőkeretes nyílásai és belső részletei még

ma is őrzik a barokk jellegzetességeket. Falán emléktábla tudósít arról, hogy Nikola Tesla, a híres szerb-horvát fizikus és feltaláló is megfordult a falai közt a Lupp család vendégeként.

A szőlőkultúrájáról híres Pomázon a Loos család kádár-mesterséggel foglalkozott. Ezt jelzi a Loos-ház kosáríves, kerékvetős barokk kapu feletti, fából domborított kis hor-

dó. Feltételezések szerint e házban szállt meg Petőfi Sándor, amikor barátjával, Vachot Imrével kirándult a pomázi Kő-hegyre.

A barokkos kapuzatú, patinás Princz–Laszlovszky-ház **[4]** zárja le a Hősök tere keleti oldalát. Eredetileg Princz Bálint építtette, majd a Laszlovszky család tulajdona lett. A ház több periódusban épült, és nyerte el mai formáját.

KISVÁROSIAS HÁZAK

A település fejlődésével megjelentek a módosabb házak, L-alaprajzzal, az utcavonallal párhuzamos szárnyal. Homlokzatukat egyszerűbb vagy díszesebb vakolatkeretek tagolják. Ezeket az épületeket polgári ízlés, igényesség jellemzi, megjelenésükkel kisvárosiasabb hangulatot kapott a település. Jellegzetességük közé tartoznak vakolatkeretes, osztott fa nyílászárók, a kőlabazat, a vakolatpárkányok, a kétszárnyú díszes fakapu, a cserépfelületen megjelenő bádogszellőzők, valamint az oromfalon megjelenő 2-3 kis

padlásszellőző. A századforduló felé közelítve, majd a 20. század elején emelt épületeknél helyi jellegzetességként megjelenik az utcával párhuzamos homlokzat tengelyében az oromzatos tetőkiemelés, esztergált díszítéssel, az oromfalban trapéz záródású, osztott kis padlásablakkal.

KÚRIÁK, VILLÁK

Jordán István főszolgabíró és pomázi birtokos a 19. század közepén építtette az eklektikus kúriát, melynek a 20. század folyamán igen sokféle rendeltetése volt. Az épület második tulajdonosa Tregele Jakab volt. A Jordán-Tregele kúria **[1]** homlokzatát a 60-as évek óta Mohácsi György alkotása díszíti. Jelenleg a Német Nemzetiségi Általános Iskolának ad otthont. A századforduló neves műépítésze, Marschalkó Béla Pomázra tervezett nyaralóépületet szülei számára 1910 körül. Az épület **[2]** a Kós Károly neve által fémjelzett szellemiséget képviseli, mely a középkori hatásokat is őrző népi – különösen az erdélyi, kalotaszegi hagyományokhoz kapcsolódó – építészetből kiindulva korszerű, ugyanakkor sajátosan magyar alkotásokat hozott létre országszerte. A Marschalkó-villát természetes anyaghasználat, moz-

galmas tömegalakítás, jellegzetes tetőidomok, és nem utolsósorban mives, kézműves részletek jellemzik, mely időtlenséget sugároz magából, mai lepusztult állapotában is.

A Dera-patak vize egykor több malmot is hajtott, melynek egyike az egykori Papmalom. Az épületet 1933-ban Radnai Miklós, az Operaház igazgatója vásárolta meg, és alakíttatta át nyaralóvá. Ma Radnai-villa **[3]** néven képezi szerves részét a helyi épített örökségnek.

KERESZTEK

A keresztek szakrális jelentőségükön túl történeti és kulturális szempontból is jelentősek. Utalnak arra, hogy a városban több nemzetiség él együtt. Többségük száz évnél is régebb óta részei a város mindennapjainak és gazdagítják utcaképét. A kovácsolt ráccsal körbevett Szent György napi szerb keresztet **[1]** a szerbek emelték a piactéren (ma Szabadság tér) 1792-ben a faluban pusztító pestisjárvány alóli megmenekülés hálájaként.

Az ún. magyar keresztet **[2]** 1907-ben állították a Hősök terén, Feley Kálmánné áldozatkészségéből, egy korábbi fakereszt helyén.

A Diófa utca keleti kiszélesedésénél álló sváb kereszt **[3]** már az 1888. évi kataszteri térképen is szerepel.

A Beniczky utca és Ady Endre sarkán álló szlovák (tót) keresztet **[4]** 1899-ben állították.

A Szent Márk napi keresztet **[5]** a Klissza-domb tetjén 1913-ban emelte Sztéván Mályty földbirtokos. A körmenet alkalmával a szerbek itt végezték a hagyományos búzaszentelést.

A Templom téri kőkeresztet **[6]** 1808-ban állították.

EMLÉKMŰVEK, SZOBROK

Pomáz közterületeit számtalan szobor, emléktábla és emlékmű gazdagítja. A kétezres években Pomáz Város Önkormányzata, civil szervezetek, valamint magánszemélyek a város több jeles polgárának állítottak mellszobrot, emléktáblát. Emlékművet emeltek a II. világháború, a vészkorokban elhurcolt pomáziak, valamint az 56-os forradalom áldozatainak tiszteletére. A város látképének szerves része a messziről is jól látható Árpád-szobor, valamint a Honalapítási emlékmű.

A Honvéd-emlékmű **[1]** az első és a második világháború pomázi áldozatainak emléke előtt tiszteleg. Jankovits Gyula alkotása a Hősök terén áll, 1923-ban avatták fel, 2014-ben restaurálták.

A pásztorok védőszentjének, Szent Vendelnek a szobrát **[2]** 1921-ben állították.

A Szelistyén áll Szórádi Zsigmond és Seres János Szent Istvánt, Boldog Gizellát és a gyermek Szent Imrét ábrázoló **[3]** szoborcsoportja.

A Honalapítási emlékmű **[4]** Árpád vezér dunai átkelésének emlékére épült 1996-ban, Csete György tervei alapján. A Klissza-dombon álló épület Szervátiusz Tibor szobrászművész alkotását foglalja magában.

A Lupa család a leggazdagabb pomázi szerb polgárfamília volt. Lupa Pétert két alkalommal is megválasztották országgyűlési képviselőnek, mindemellett neves bortermelő volt. Az ő nevéhez fűződik Lupa-sziget* gyümölcsfákkal és rózsákkal való beültetése.

A Lupa–Mandics-Mauzóleum **[5]** bizánci stílusban épült a település határában, a Klissza-dombon.

* A sziget ma elfogadott írásmódja nem egyezik a családnévvel

HURRÁ, ÉPÍTKEZÜNK!

AZ ELSŐ LÉPÉSEK

IGÉNYEK MEGFOGALMAZÁSA

Mindenekelőtt fel kell mérnünk anyagi lehetőségeinket és a család életviteléhez vagy a megbízás céljához igazodó valós igényeinket. Ennek alapján összeállíthatunk egy építési programot (szobaszám, fontosabb berendezések helyszükséglete, tárolási igények, háztartás jellege, kedvelt

hangulatok stb.), kiemelve a számunkra lényeges tervezési szempontokat (akadálymentes, ökológikus, passzív, épületautomatizálással felszerelt, hagyományos, modern, többgenerációs stb.), melyeket megosztunk az építésszel. Kerülendők a túlzott méretek, melyek többletköltséget jelentenek mind az építés, mind pedig a fenntartás terén.

[Ne feledjük: egy jól megtervezett és igényesen fölépített épület később igény szerint bővíthető. Vegyük számba a majdani fenntartási költségeket is!]

A TELEK KIVÁLASZTÁSA

Olyan helyet válasszunk, amely nem csupán álmainknak, de életmódunknak, és az általunk összeállított építési programnak is megfelel.

Más szempontokat kell figyelembe venni egy történelmi utcakép vagy egy új parcellázás esetén. Meghatározzák lehetőségeinket többek között a terepviszonyok, a telek beépíthető részének helyzete, azon belül a beépítés mértéke. Egyeztessünk a főépítéssel, tisztázva, hogy a területre érvényes előírások biztosítanak-e lehetőséget az általunk elképzelt épület megvalósítására! Egy-egy területre eltérő településképi előírások érvényesek, melyek eleve meghatározhatják épületünk jellegét: a tető formáját, a fedés típusát, a kerítést stb. Tájékozódjunk a terület sajátos tulajdonságairól (széljárás, benapozás, szabályozás, fejlesztési kilátások), a szomszédban várható beépítésekről és azok hatásairól, a közművesítés mértékéről.

[Már a telek kiválasztásakor kérjük építész segítségét!]

HOGYAN VÁLASSZUNK ÉPÍTÉSZT?

A tervezéssel építésszel bízunk meg, akit elsősorban a referenciamunkák alapján válasszunk ki! Ebben segítségünkre lehetnek a szakfolyóira-

EGY JÓ ÉPÜLETBŐL MINDENKI PROFITÁL!

Az épület nem önmagában áll: része egy adott utcaképnek, a városképnak, sőt, a táj egészének. Ezért kiemelten fontos egy adott közösség számára, hogy az Ön által megálmodott épület hogyan fog kinézni, és hogyan illeszkedik környezetébe, hiszen **az épület „haszna” a gazdájé, azaz az építtetőé, a látvány azonban mindenkié!**

[Ne feledjük: egy, a környezetébe illeszkedő, kellő alázattal és érzékenységgel szerkesztett, jó épületből a tulajdonos és az egész közösség profitál!]

tok, az építészek saját honlapjai, vagy a település büszkeségeit felsorakoztató vagy az arcuati kézikönyv jó példái. Bátran csengessünk be egy-egy tetszetős házba, bármerre is járunk. A büszke tulajdonosok, ha elégedettek voltak az építéssel, általában szívesen megadják elérhetőségét, amely alapján célszerű megtekinteni néhány további munkáját is. Az engedélyezéshez vagy a bejelentéshez szükséges tervdokumentáció mellett a kiviteli terv garantálja számunkra, hogy átgondolt részletekkel, az előirányzott költségkereten belül maradván, építésszerűen magas színvonalú, értékálló épület szülessen.

[Nem érdemes spórolni a tervezési díjon, amely elenyésző az épület négyzetméterarához képest. Egy kvalitásos építész terve komoly költséget, és nem kevés bosszúságot takarít meg számunkra.]

AZ ÉN HÁZAM AZ ÉN VÁRAM

Egykor minden ház hasonlós volt a többihez: a környéken beszerezhető építőanyagokból, az általános életkörülményekhez igazodva épült, a méreteket, nyílásrendeket a meglévő formák után alakították. Mint rész az egészben, a ház rokonságot vállalt a többi házzal. Nem külön emlékmű akart lenni, hanem együtt kívánt élni velük. Ugyanakkor két egyforma ház nem volt egy településen sem! Építtetője azt a maga lelkéhez, szükségleteihez alakította. A különbség főként a homlokzati díszítésben, részletmegoldásokban volt tetten érhető.

Manapság házunknak vajon mennyiben kell tükröznie egyéniségünket? Befolyásolnak-e a divatok? Házunk a magunk és családjunk számára épül, általában életünk egyik legnagyobb vállalkozásaként. A jó épület nem csupán ízlés kérdése. Vannak meghatározható technikák, eljárások, amelyek alkalmazásával jól használható, a helyi építészeti karakterhez igazodó, arányosabb és esztétikusabb épület építhető. Ez a kiadvány ezeket a módszereket és szempontokat veszi számba, melyek alkalmazása egységes hangulatú beépítést eredményez – ez adja egy település varázsát, jellegzetes karakterét, amiért azt választottuk jövőendő lakóhelyünké. Szó nincs azonban uniformizálódásról: bizonyos alapszituációk, arányok betartása mellett is végtelen számú, csak ránk jellemző variáció dolgozható ki.

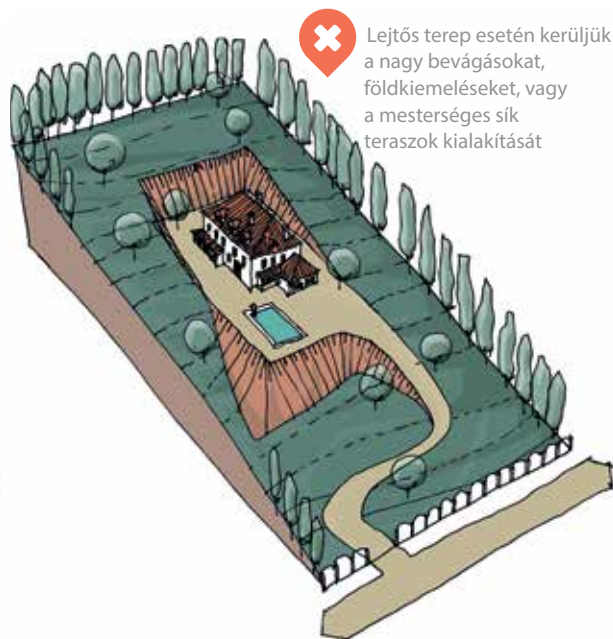
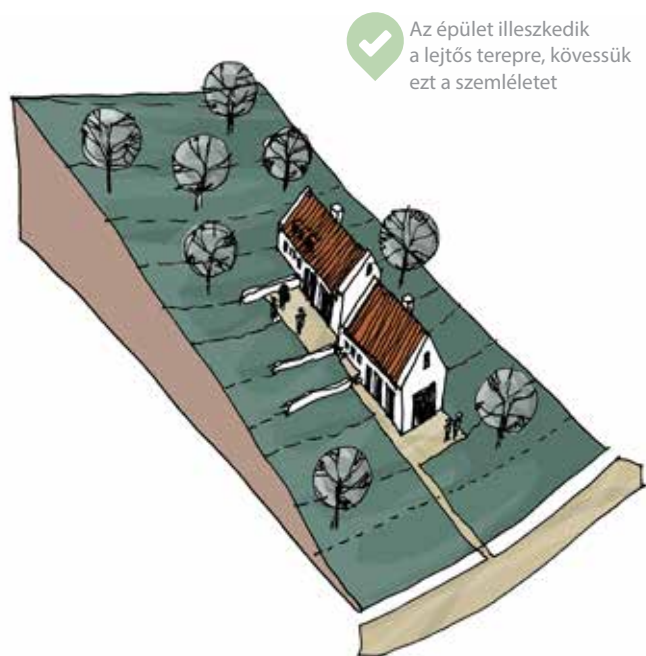
MIRE FIGYELJÜNK?

Az alábbi alapelvek családi ház és középület léptékére egyaránt vonatkoznak.

KÖVESSÜK A DOMBORZATOT!

A szükségesnél nagyobb mértékű talajmunka (kiemelés, feltöltés) jelentős és felesleges költségdöbblettel jár, és örök sebet üt a tájban, csökkentve a saját és a szomszédos ingatlanok értékét is. Egy leleményes építész különböző eszközök (a szintek és a belmagasság meghatározásával, szinteltolással,

jó térbeli elrendezéssel stb.) segítségével a táj megváltoztatása nélkül tudja a lejtős terepre illeszteni a házat. Ha az életformánktól idegen a hegyvidék, a táj átalakítása helyett javasolt sík terepen telket keresni!

KIINDULÓPONT: JÓ TELEPÍTÉS

Az épület telken való elhelyezésénél a helyi előírásokon, a terep és a talaj adottságain túl vegyük figyelembe

- ▶ a benapozást, a szélirányt és a kilátást,
- ▶ a gyalogosan és gépkocsival történő optimális megközelítést,
- ▶ a kert kialakítását és a jó kertkapcsolatot,
- ▶ a telken meglévő növényzetet,
- ▶ a szomszéd beépítés hatásait (kilátás, árnyékolás, áthallások),
- ▶ a bővíthetőség lehetőségeit.

[Ne csak házban, hanem kertben is gondolkozzunk! A kert tervezéséhez kérje kert- és tájépítésmérnök segítségét!]

Az épület bejárata legyen jól látható, és építészeti hangulatos helyen. Veszélyes, ha a gépkocsival áthajtunk a gyerekek által is használt pihenőkerten, gondoljuk át a gépkocsitárolás helyét.

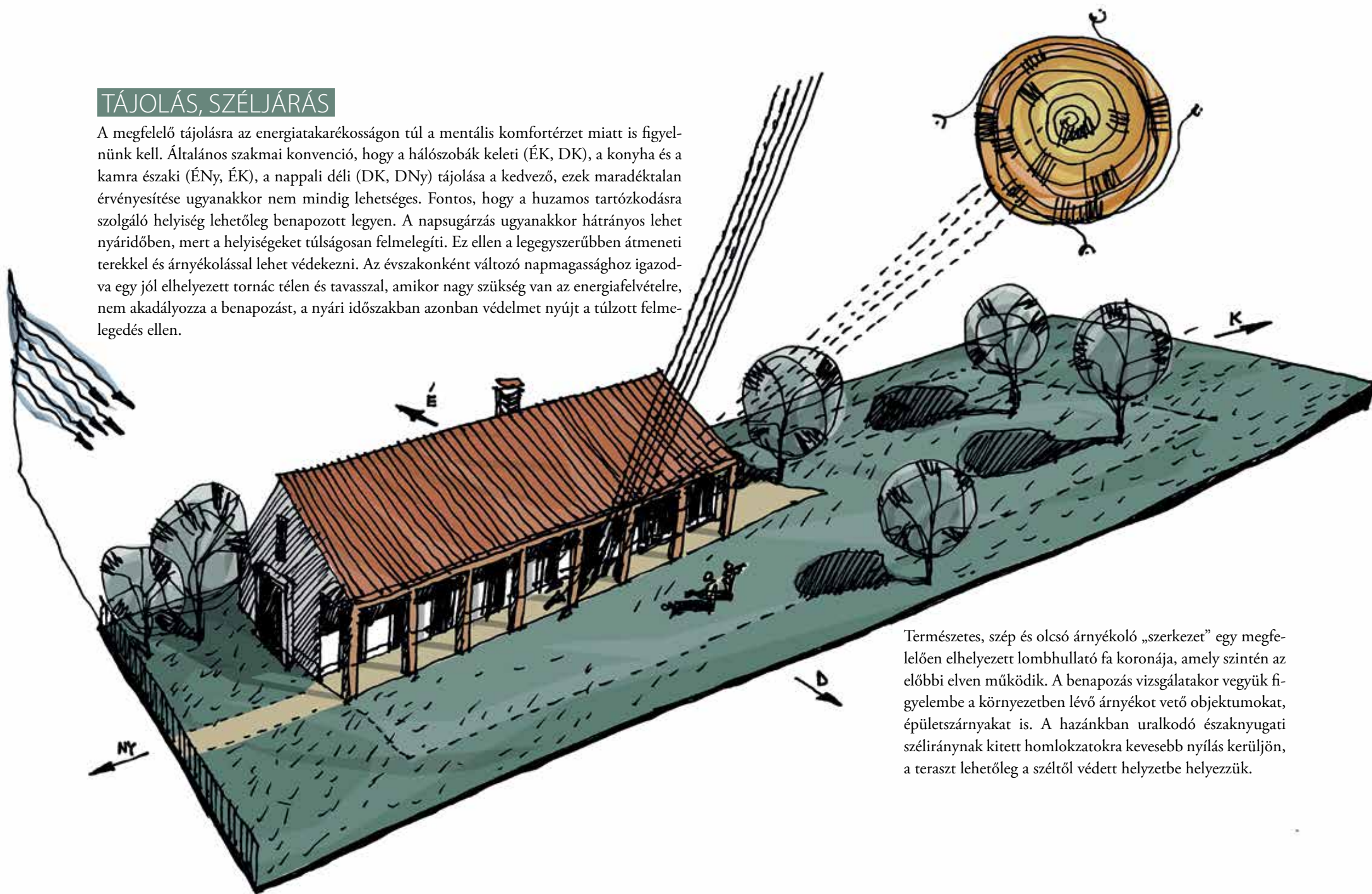
Egy kopár, elhanyagolt telek és a rossz kertkapcsolat hosszú távon élethetlenné teszi a legszebb házat is.

A telek ékessége lehet egy-egy korosabb fa, melynek eszmei értéke is felbecsülhetetlen!

[A jó telepítés az alap, amire jó házat lehet építeni. Ne feledjük: a jó telepítés nem pénzkérdés!]

TÁJOLÁS, SZÉLJÁRÁS

A megfelelő tájolásra az energiatakarékosságon túl a mentális komfortérzet miatt is figyelniünk kell. Általános szakmai konvenció, hogy a hálósobák keleti (ÉK, DK), a konyha és a kamra északi (ÉNy, ÉK), a nappali déli (DK, DNy) tájolása a kedvező, ezek maradéktalan érvényesítése ugyanakkor nem mindig lehetséges. Fontos, hogy a huzamos tartózkodásra szolgáló helyiség lehetőleg benapozott legyen. A napsugárzás ugyanakkor hátrányos lehet nyáridőben, mert a helyiségeket túlságosan felmelegíti. Ez ellen a legegyszerűbben átmeneti terekkel és árnyékolással lehet védekezni. Az évszakonként változó napmagassághoz igazodva egy jól elhelyezett tornác télen és tavasszal, amikor nagy szükség van az energiafelvételre, nem akadályozza a benapozást, a nyári időszakban azonban védelmet nyújt a túlzott felmelegedés ellen.

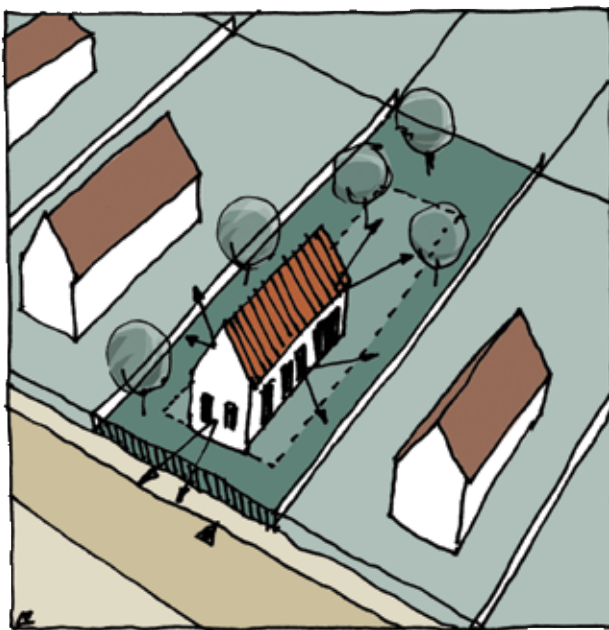
Természetes, szép és olcsó árnyékoló „szerkezet” egy megfelelően elhelyezett lombhullató fa koronája, amely szintén az előbbi elven működik. A benapozás vizsgálatakor vegyük figyelembe a környezetben lévő árnyékokat vető objektumokat, épületszárnyakat is. A hazánkban uralkodó északnyugati széliránynak kitett homlokzatokra kevesebb nyílás kerüljön, a teraszt lehetőleg a széltől védett helyzetbe helyezzük.

A HÁZ HELYE

Minden telekre egy meghatározott beépítési szabály vonatkozik, ez lehet oldalhatáros, szabadonálló, ikres, vagy zárt sorú. Ez határozza meg, hogy a telken belül hova helyezhető el az épület.

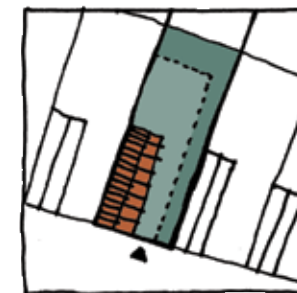
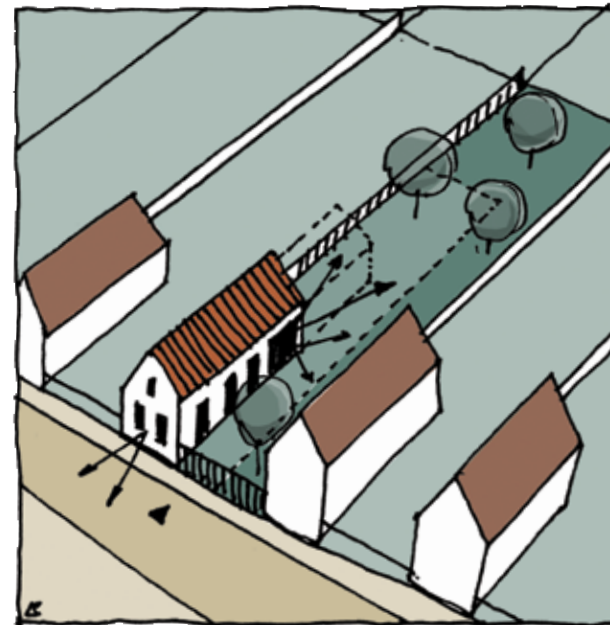
SZABADONÁLLÓ

A szabadonálló beépítés esetén az épületnek minden irányban lehet teljes értékű nyílászárója, ugyanakkor számos szempontot (bena-
pozás, szélvédettség, tájolás, megközelítés, kertkapcsolat, terepre illesztés stb.) figyelembe kell venni a jó elhelyezéshez. Ezek rangsorolása és az egyensúly megteremtése az építész feladata és felelőssége.

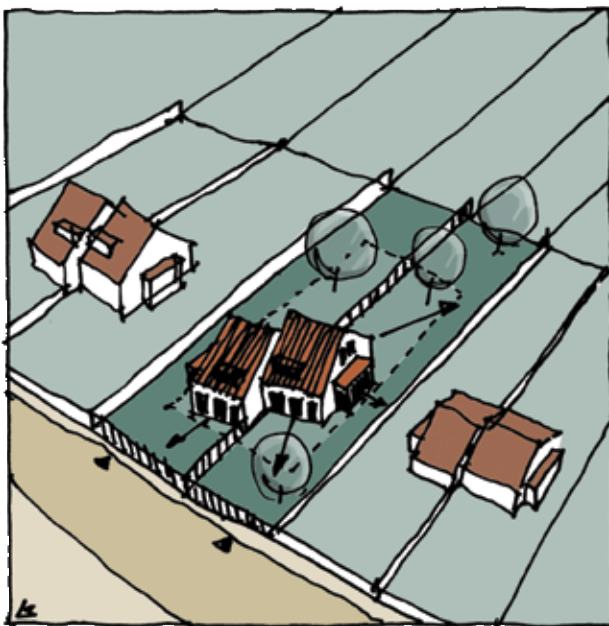
OLDALHATÁROS

A hazánkban igen elterjedt oldalhatáron álló beépítés nem a szegénység, hanem a józanság jele: az épület helye és az oldalhatáron álló homlokzati nyílászárók elhelyezése korlátozott, ugyanakkor vitathatatlan előny a kíváncsi tekintetek és az áthallások elől védetebb intim udvar, a keskenyebb telek maximális kihasználása, és a kedvező tájolás. Egy jó arányú oldalhatáros épület egyszerű tetőformájával gazdaságos kialakítást tesz lehetővé, jól tagolható, és rugalmasan bővíthető.

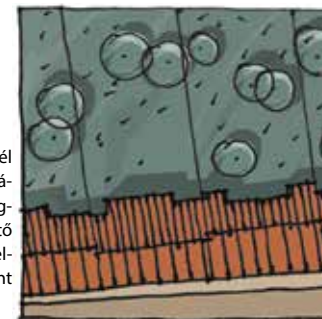
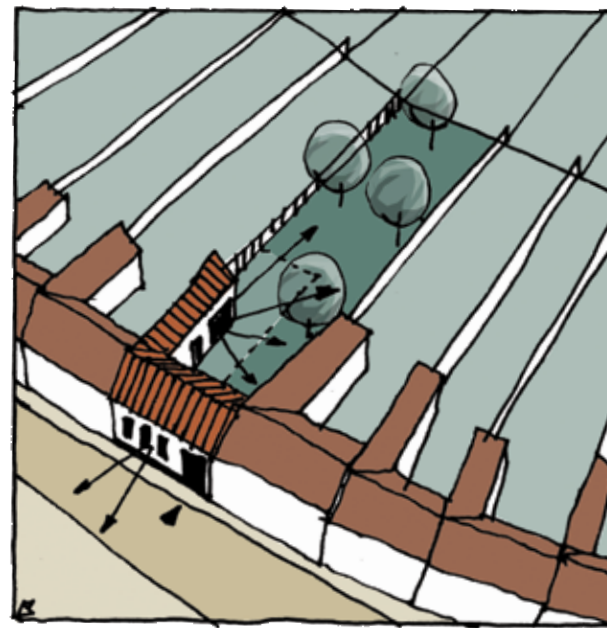
IKRES

A telektakarékossági okokból kialakult, sok kompromisszumot igénylő ikres beépítéskor a tervezőknek gondosan kell arra ügyelniük, hogy a két ház tömege, homlokzata harmonikusan illeszkedjék egymáshoz. Fokozott figyelmet igényel a jó kertkapcsolat, a benapozás és a jó tájolás feltételeinek biztosítása mindkét háznál. A jószomszédsági viszony és az ingatlan értéke nagyban függ attól, hogy egy átgondolt tervezés eredményeként jól elkülönül-e egymástól a két ház élettere.

ZÁRTSORÚ

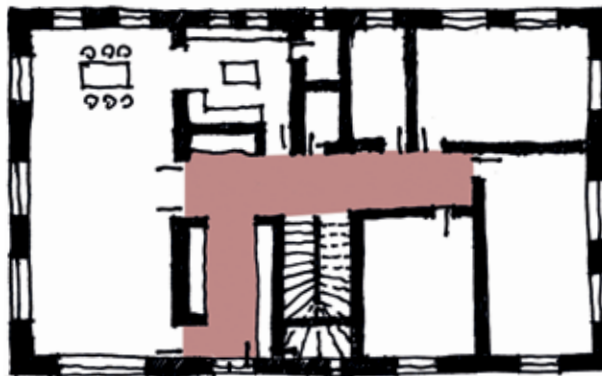
A zárt sorú (teljes vagy hézagossal) beépítés leginkább régebbi, városi szövetben fordul elő, ahol kötött az épület helye, hiszen a kialakult állapotra tekintettel kell lenni: adottak a szomszédos épületek, melyekhez igazodnunk – tűzfalaikhoz csatlakoznunk – kell. A meglévő szövetbe illeszkedő homlokzat mellett nagy gondosságot igényel a kapuáthajtó, az udvar kialakítása, a kertkapcsolat és a megfelelő benapozás kérdésének megoldása.*

* A ritkábban alkalmazott beépítési módok közé tartozik a sorházas, melynél egymáshoz (a telek oldalhatárai mentén) csatlakozva sorakoznak a családi házak, melyek mögött hosszabb, keskenyebb kert húzódik. A sorház melletti legfőbb érv évtizedeken keresztül az volt, hogy ebben a formában kivitelezhető és tartható fenn leggazdaságosabban a saját otthon. Mind az utcakép védelme, mind pedig a költséghatékonyság miatt általában egységes terv szerint épültek, minimális egyéni jellegzetességekkel.

A keskeny alaprajzra keskenyebb, az emberi arányokhoz jobban igazodó oromfal illeszthető, mely környezetében nem tűnik túlsúlyosnak. A helyiségek naposabbak, a tornácról fényes közlekedő nyitható.

A széles, terjengős alaprajz széles „arcú”, magas, „túlsúlyosnak” tűnő házat eredményez. Aránytalanul nagy tető illeszthető rá, a sötét középfolyosó nem szerencsés.

JÓ ALAPRAJZ – JÓ ARÁNYOK – JÓ TÖMEG

Egy jó alaprajzzal jelentős költségeket takaríthatunk meg! A rossz alaprajz harmóniát nélkülöző homlokzati arányokat és rossz tömegarányt (terjengős vagy túlbonyolított, túlzó tömeget, aránytalan léptékű, „túlsúlyos”, dobozszerű házat) eredményez! Ne feledjük: otthonunk alaprajza visszahat családi életünk minőségére, ezért fokozott gondossággal alakítsuk ki a családi élet színteréül szolgáló központi teret, annak kapcsolatait.

A JÓ ALAPRAJZ ISMÉRVEI:

- ▶ logikus és indokolt térkapcsolatok és méretek, igazodva a funkcióhoz (a család életviteléhez),
- ▶ tájékozódást segítő, átlátható térszervezés,
- ▶ minimalizált közlekedők,
- ▶ közvetlen kertkapcsolat,
- ▶ átszellőztethető, világos helyiségek,
- ▶ elegancia, optimális méretű szervízterek (a szűkös előterek és a terjengős lakóterek összeházasítása diszharmóniát szül),
- ▶ kert esetén épületen belüli tárolók (utólag elhelyezett melléképületek helyett),
- ▶ rugalmas bútorozhatóság.

FENNTARTHATÓSÁG, ENERGIATUDATOSSÁG

Az energiatudatosság szemlélete az egész tervezésen végig kell hogy vonuljon! Gazdaságosan megépíthető és fenntartható konstrukciót érdemes létrehozni, mely a környezettel harmonikus viszonyra törekszik, teljes életciklusa során.

- ▶ Mindenekelőtt javasolt az igények mértéktartó meghatározása az építési program összeállítása során. Csak akkorát építsünk, amekkorára szükségünk van, hiszen egy jó tervezésű ház bővíthető, átalakítható, azaz rugalmasan képes alkalmazkodni a jövőbeli igényekhez.

ÉRTÉK- ÁLLÓSÁG

Az építéssel manapság együtt járó anyagi és formai pazarlással szemben a valódi szükségletek felismerésén alapuló, korszerű, a táj karakterét tisztelő, jellegzetességeit tükröző ház a múltó divathullámokat is túlélő ÉRTÉK mind az építető, mind pedig a közösség számára. Ismerjük meg környezetünket, az adott település építési hagyományait, melyek évszázadok tapasztalatának eredményei. Meríteni ebből a tudásból olyan könnyebbés, mellyel érdemes élnünk!

Egy értékálló ház titka a jó telepítésben, a méretek és az arányok harmóniájában, az észszerű alaprajzi szerkesztésben, valamint az átgondolt anyagválasztásban rejlik.

- ▶ Átgondolt alaprajzi rendszerrel (megfelelő tájolás, jó térszervezés, átmeneti terek, napcsapdák, tornác, árnyékolás) költséges gépészeti rendszerek nélkül is sokat tehetünk környezetünkért, szemben egy túlzó igényszinthez párosuló mértéktelen fogyasztással.
- ▶ Az épületszerkezetek optimális megválasztásában (réteges falszerkezetek, hőszigetelés) segítséget nyújt az építész. Az építési anyagok átgondolt használata csökkenti a káros emissziót és gondot fordít az újrahasznosíthatóság kérdéseire is.
- ▶ A fenti alapvetéseket támogathatják speciális épületgépészeti rendszerek (szürke-víz felhasználás, szolár-rendszerek, alternatív energiaforrások stb.) is, melyek optimalizálása gépész tervező feladata.
- ▶ Az energiatakarékosságot a mindennapi okos használattal (a nulla energiaigényű, hőszigetelt épületek esetén nyáron a nyílászárók árnyékolásával, nappali zárva- és éjszakai nyitvatartásával; télen a gyors, minél nagyobb felületen történő többszöri szellőztetéssel stb.) is támogassuk, hisz enélkül mit sem érnek az előbbieken felsoroltak!

A sajátos közműpótló műtárgyakról (napelem, kültéri egységek stb.) a 192. oldalon található útmutatás.

KÖZÉPÜLETEK

A városképben meghatározó szerepe van a középületeknek.

A középület a közösségért való szolgálat helyszíne, ezt kell hogy tükrözze megjelenése is. A jó középület prezentál, és egyben „olvasható”: már első ránézésre látszik funkciója (nem keverjük össze sem egy raktárral, sem egy irodaházzal), bejáratát nem kell keresni. Felhasznált anyagaiban, részletmegoldásaiban is az adott funkció súlyát, éthoszáát jeleníti meg! Nem szerencsés, ha megjelenésében a lakóépületekkel azonos. Disszonáns hangot üt meg, ha nagyapáink háza díszesebb és nemezebb anyagokat mutat, mint a város egy-egy jelentős középülete. Mindemellett fontos, hogy a település helyi jellegzetességeit gondolja tovább, elősegítve a helykötődés erősítését. Ne feledjük a példamutatást sem a minőségi hazai anyagok használata, a fenntarthatóság, a tartósság vagy adott esetben az értékörző felújítás, hőszigetelés terén.

Középület esetén kiemelten fontos

- ▶ a magas igényességet tükröző, szépen öregedő anyagok használata
- ▶ az egyedi tervezésű elemek és részletmegoldások (nyílászárók, korlátok, kapuk, kerítések) alkalmazása
- ▶ a részletképzések igényessége a kidolgozatlan, túl hangsúlyos, fölöslegesen sorolt építészeti elemek helyett
- ▶ az igényes közterületek kialakítása.

[Az építőanyagok bősége zavarba ejtő. Ne feledjük: az egyszerűség nem igénytelenség! A viszonylag kevésfajta, jól megválasztott anyag nemességet és méltóságot kölcsönöz épületeinknek.]

ANYAGVÁLASZTÁS

Részesítsük előnyben a helyi, természetes, szépen öregedő anyagokat, melyeket bátran használjunk fel innovatív módon. Az egyszerűség nemessé tesz: kerüljük a túl sokféle anyag használatát, melyek gyengítik egymás hatását. Mérlegeljünk a tartós, felújítható, idővel patinásodó anyagok használatát az idővel értéküket és szépségüket vesztő, nem javítható, műantiktolt, múló divatokat képviselőkkel szemben! Ne feledjük: egy tagolt vakolatfelület nem kevésbé elegáns, mint egy jóval drágább kő- vagy téglafelület. Ez utóbbiak csempe- vagy tapétraszerűen ragasztott utánzata azonban kerülendő.

SZÍNEK

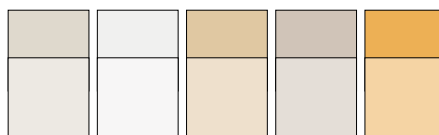
A szín kiválasztásánál vegyük figyelembe a környezethez és az épület többi eleméhez való harmonikus illeszkedést. Általánosságban elmondható, hogy az élénk, rikító színeket érdemes kerülni, helyette a lágyabb pasztellárnyalatok, földszínek előnyösebbek. Míg egy zsalugáter, vagy egy fa nyílászáró gondosan kiválasztott vidám színe öltözteti a visszafogottan színezett házat, addig egy kedvenc ruhadarabunk színében pompázó homlokzat vagy tetőfedés harsáynak, környezetében disszonánsnak hat. Eltérő szempontokat kell figyelembe venni például egy műemlék épület, egy jellegzetes városi szövet, vagy egy kertvárosi beépítés esetén. A színválasztás az építészeti terv része, a színekre vonatkozó ajánlásokról az egyes területekre vonatkozó fejezetekben tájékozódhatunk.

Nyílászárókra
javasolt lágy színek

Homlokzatra javasolt
pasztell földszínek

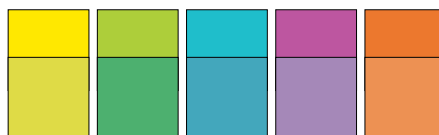
Ez a válogatás az árnyalatok jellegét hivatott illusztrálni, a sor tetszőlegesen bővíthető

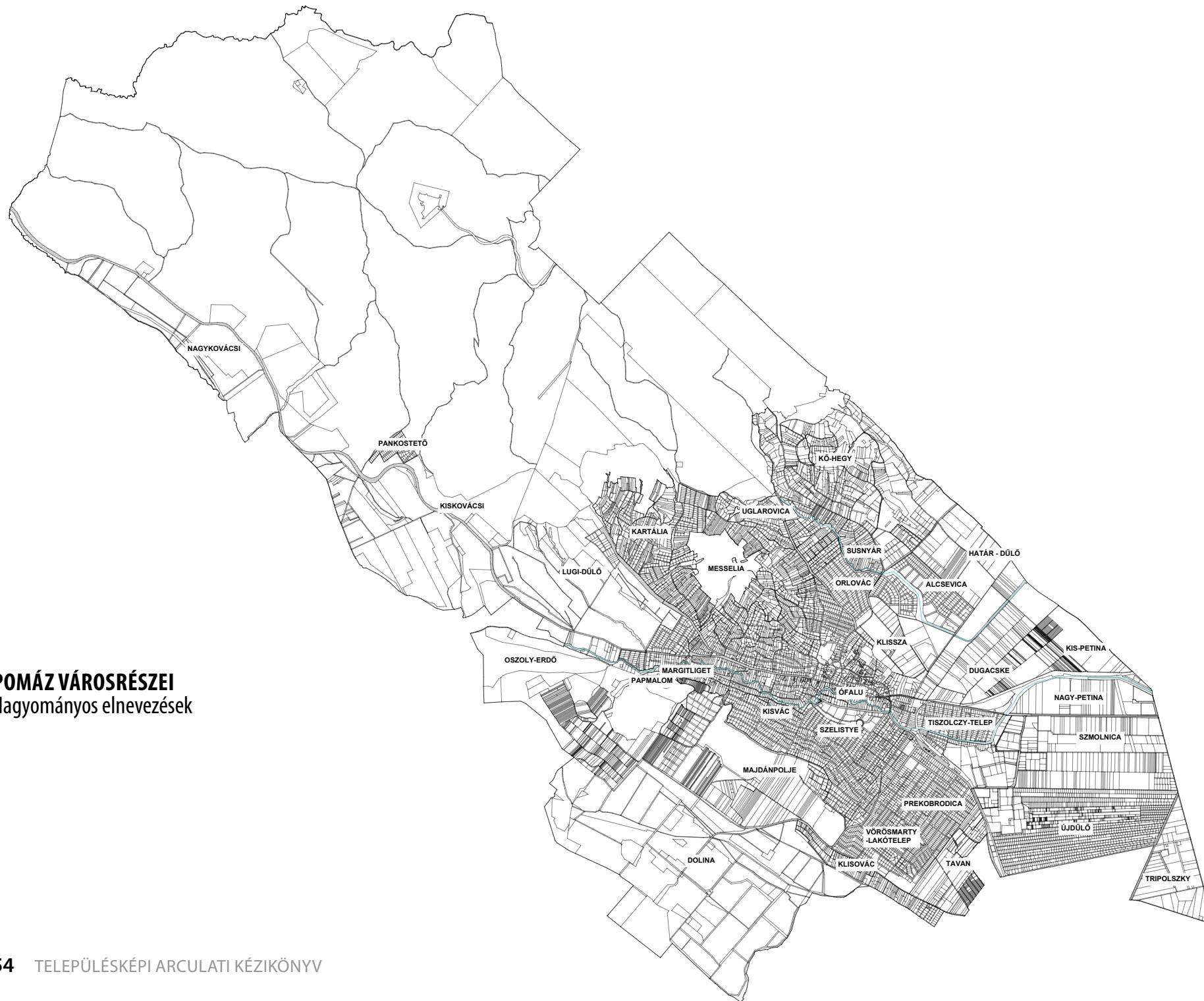
Nyílászárókra nem
javasolt rikító színek

Homlokzatra nem
javasolt rikító színek

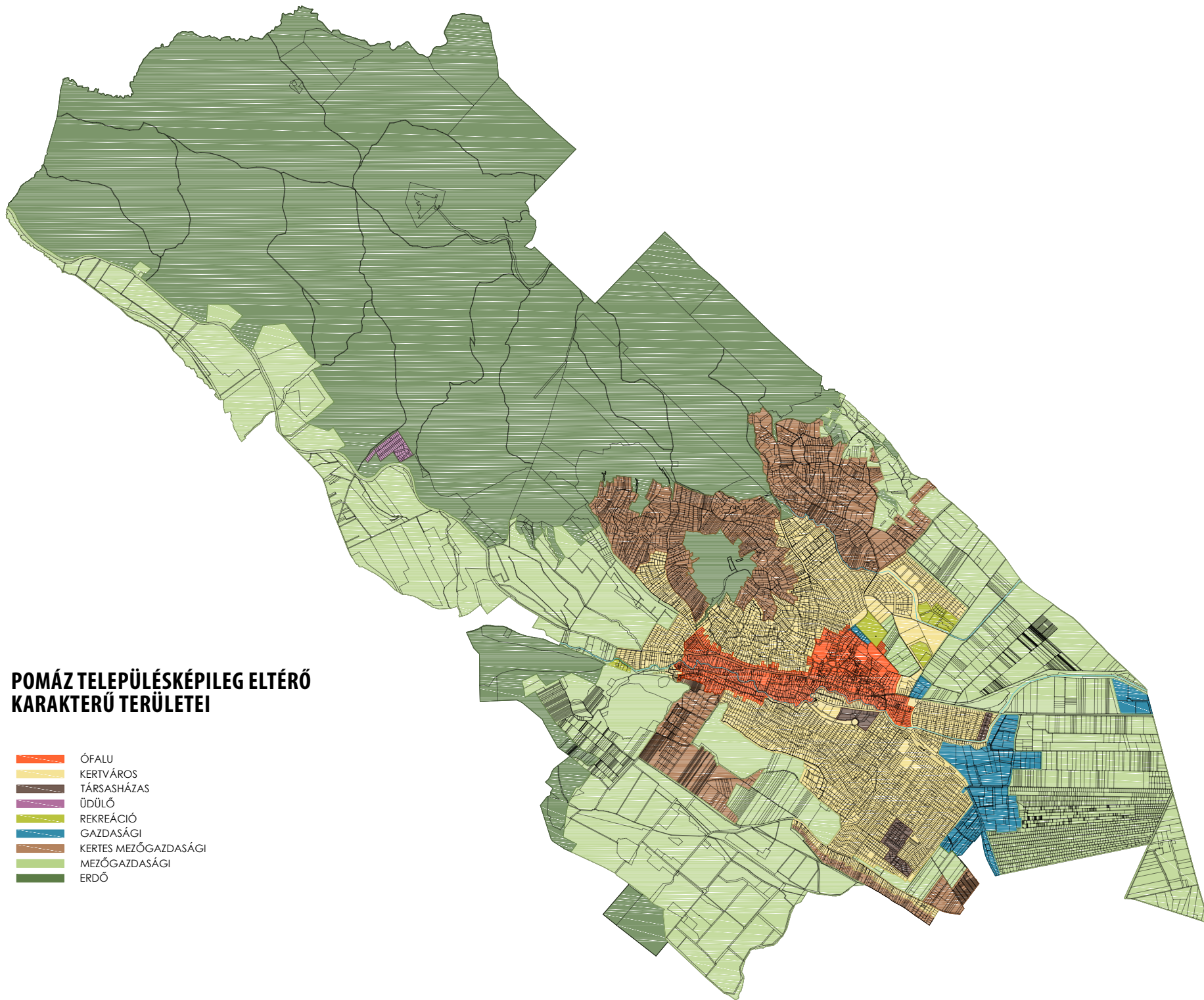

POMÁZ VÁROSRESZEI
Hagyományos elnevezések

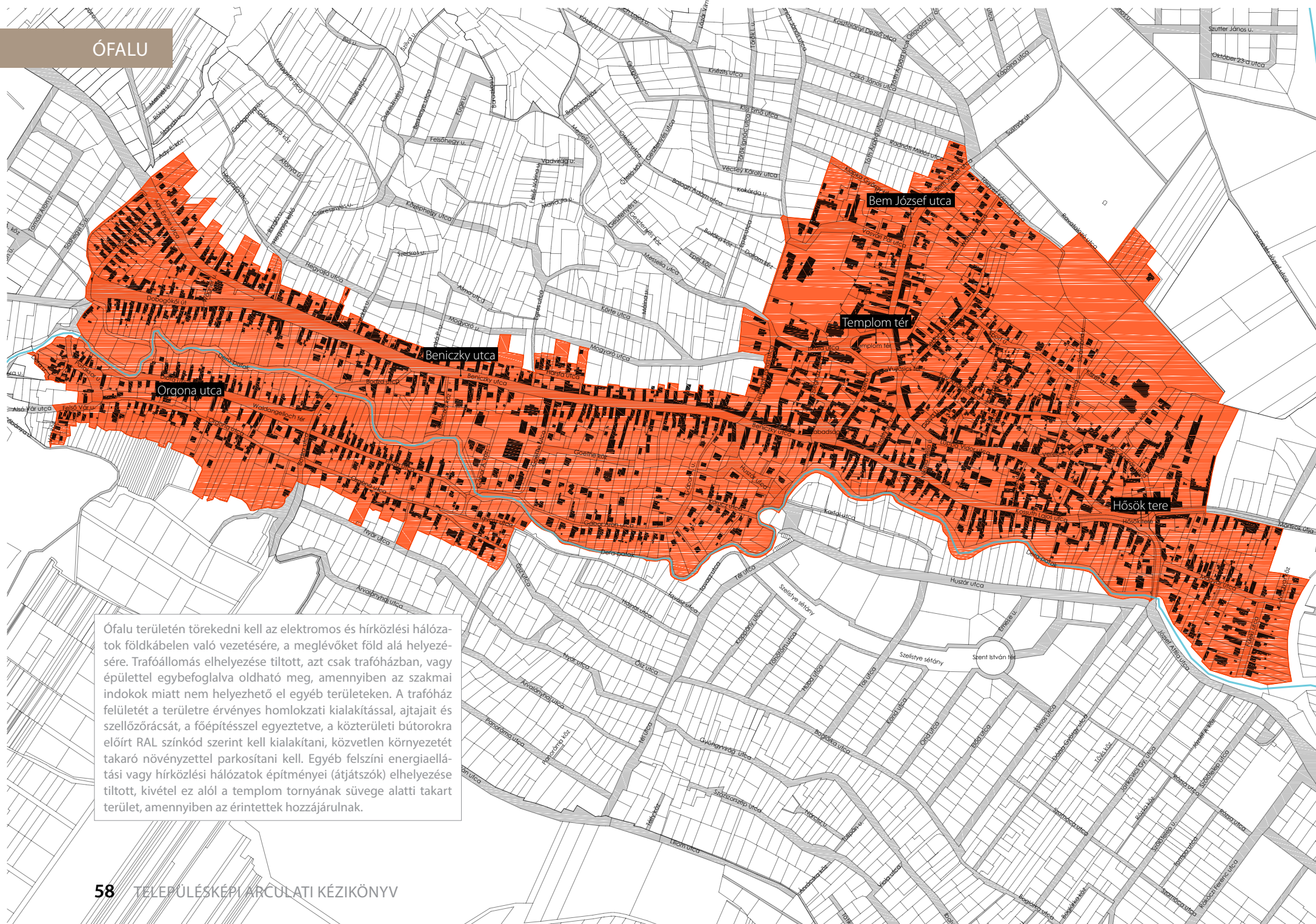
POMÁZ TELEPÜLÉSKÉPILEG ELTÉRŐ KARAKTERŰ TERÜLETEI

- ÓFALU
- KERTVÁROS
- TÁRSASHÁZAS
- ÜDÜLŐ
- REKREÁCIÓ
- GAZDASÁGI
- KERTES MEZŐGAZDASÁGI
- MEZŐGAZDASÁGI
- ERDŐ

ÓFALU

ÓFALU

Pomáz Ófalunak nevezett része az eredeti településrag, mely részben falusias, részben kisvárosias, zártabb beépítés-sel kíséri végig a főutat.

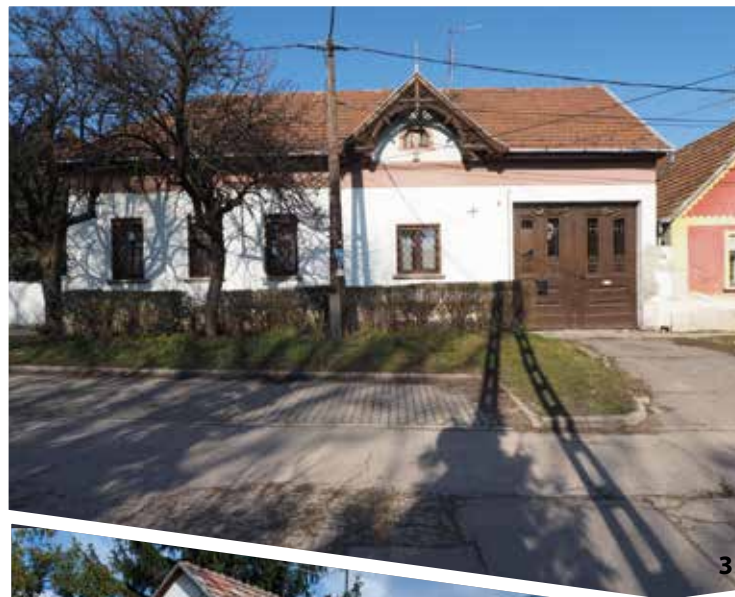
A piactér és a templomok környezetében található az egy-kor elnéptelenedett falu szerbek által kialakított új központ-ja. Zegzugos utcák, apróbb, szabálytalan telkek jellemzik. Ugyanakkor a mai főútca vonalában és a patak mentén hosszú, keskeny, egységes méretű szalagtelkek alakultak ki, a német betelepítéssel párhuzamosan.

Ófalu jellegzetes, különleges része a 18. században épült ka-tolikus valamint a szerb templom, valamint a Teleki–Wat-tay-kastély által meghatározott terület. A nemesi negyed módos és igényes egykori barokk lakóházakról már csak né-hány épülettöredék, boltozott tornác, és ablakrács árulkodik a sajnálatos bontásoknak és átalakításoknak köszönhetően, az egykori hangulatot azonban a szűk, girbegurba utcák és a sűrűn összeépült házsorok őrzik az utókor számára [1].

Ófalu jellegzetes épületei az utcára merőlegesen álló, a kert felé tornáccal nyíló ún. hosszúházak, melyeket többek kö-zött a főút mentén is megtalálunk. Homlokzatuk meghatá-rozó elemei a vakolatkerettel díszített egy vagy két kis ablak, a sok helyütt díszesen faragott, áttört tornácajtó, valamint a két kis padlásszellőző. A házak jellemzően az utcavonalon állnak, oldalhatáros beépítési módban [LÁSD 48. OLDAL], cseréppel fedett nyeregtetős (olykor csonkakontyos) kiala-kítással. Az utca felé ívesen hajló fűrészelt oromfaldísz és a díszesebben faragott tornác a tehetőség jele volt [2].

A másik, jellemző épülettípus a településközpont felé váro-siasodó szövet részeként az utcával párhuzamosan áll, szom-

szédaihoz zártan [LÁSD 48. OLDAL], vagy hézagos zárson keresztül kapcsolódik. Vakolt, finoman díszített homlokzatának hangsúlyos elemei a historizáló, vagy szecessziós vakolatdíszek és a kétszárnyú fakapu, mívés kilincsel, kő kerékvetőkkel, valamint a tető jellegzetes padlásszellőzői. Ezek az épületek jellemzően a 19. századból, illetve a századforduló korszakából valók [3].

Pomáz már a 20. század első felében a bakancsos turizmus népszerű cél- vagy köztes állomása volt, minden ötödik ház-

ban vendéglátással is foglalkoztak. A lecsapott sarkokon nyíló lépcsős ajtónyílások egykor vendéglők vagy üzletek bejáratai voltak.

A keskeny utcák szabálytalan vonalvezetésűek, változó szélességgel, ki-be ugrásokkal. Ezen a területen található számos egyedi karakterrel bíró, magántulajdonban levő, vagy középület is, amelyek a város arculatát is meghatározzák.

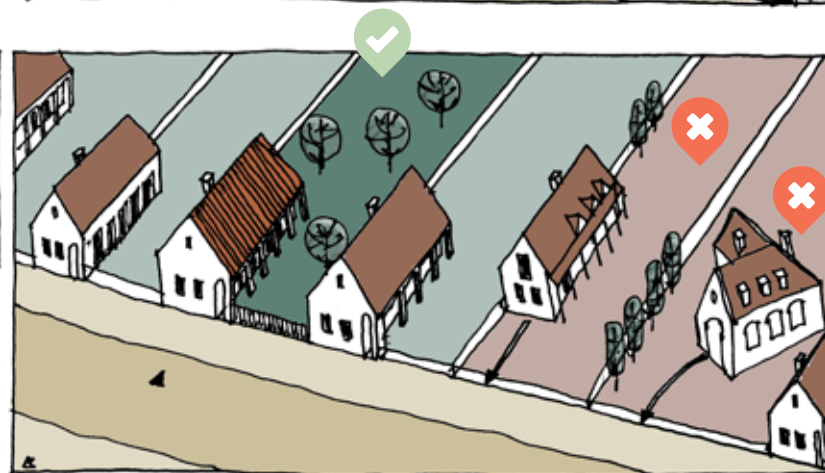
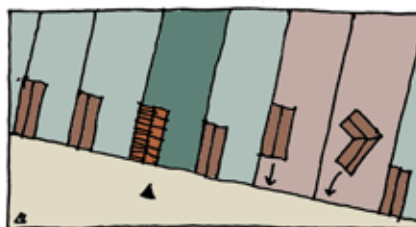
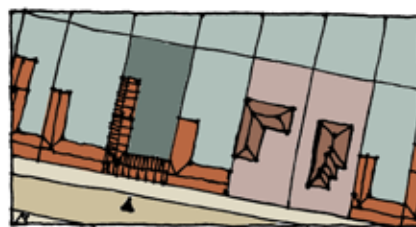
Ófalu területe jellemzően sűrűn beépült terület, és erős építészeti hatásokkal bír. Egyértelmű cél a hagyományos pomázi utcakép megőrzése az eredeti építészeti elemek megtartásának támogatásával. Új épületek építése, meglévők átépítése esetén azok továbbgondolásával, a folytonosság megőrzésével ajánlott.

AJÁNLÁS

TELEPÍTÉS

Ófalu beépítésének rendje a falukép jellemző tényezője. Az épületek meghatározó része a keskeny telek oldalhatára mentén húzódik, oromfaluk előkert nélkül fordul az utca fele. A szélesebb telkekre szabdaltszerű faluközponti tömbökben az utcával párhuzamos elhelyezésű épületek vannak. Valamennyi épület az utcafronton áll. Néhol mindkét típus megtalálható, akár egymás mellett.

Igazodjunk a már kialakult, harmonikus rendhez!

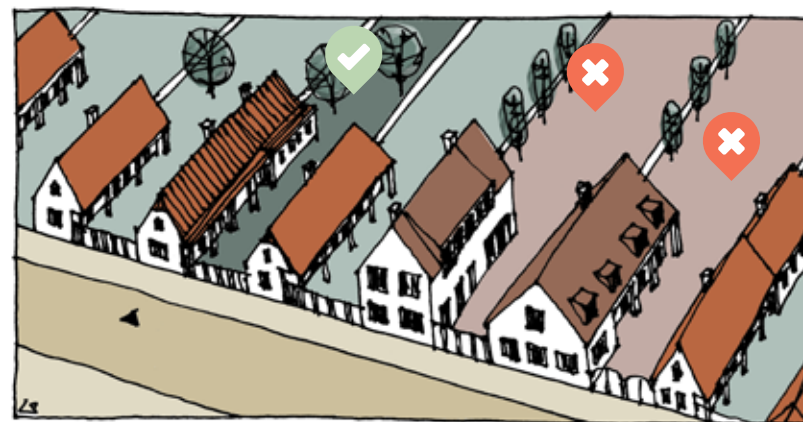
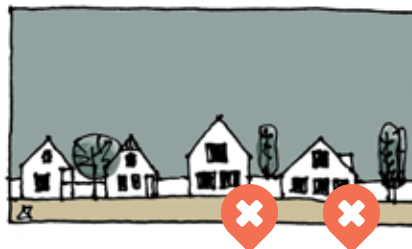
Az oldalhatáros és a zárt sorú beépítés egymás mellett is előfordul, főként a főutca (Beniczky, Kossuth Lajos utca) mentén. Ekkor a két épület között alig egyméteres eltartás van, melyet a közterület felől kis kerítéssel vagy tömör falazattal zárnak el.

LÉPTÉK, TÖMEG

A léptéket meghatározza egyrészt a falusias beépítésre jellemző fesztáv, melyre keskenyebb alaprajz, az emberi arányokhoz igazodó kisebb oromfal illeszthető, mely környezetében nem tűnik túlsúlyosnak. Másik meghatározó tényező a kisvárosias beépítés földszintes jellege.

Ófaluban a magánépítkezések esetén a léptékben tartás alapelvárás. Középületek esetében egyedi elbírálás mentén elfogadható a jelentős volumennövekedéssel nem járó léptékváltás, melyet megfelelő homlokzattagolással kell azonban ellensúlyozni.

Az utcakép védelmében, több telek egyesítése esetén, az így létrejövő „óriástelekre” nem helyezhető el a telekmérettel arányosan növekvő „óriásház”, helyette gondolkodjunk több kisebb épületben, vagy adott esetben megfelelően tagolt tömegben és homlokzatban.

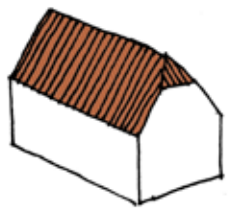
MAGASSÁG

Ófaluban – a középületeket kivéve - jellemzően földszintes épületek állnak, ezért új építésnél is igazodjunk a meglévő sajátosságához. Amennyiben a telekméret megengedi, a használat pedig igényli a tetőtér beépítését, csak az utcafronttól hátrébb javasolt a térdfal megemelése és a tetőablakok elhelyezése. Az utcafronton őrizzük meg, vagy állítsuk vissza a házak jellegzetes homlokzatát, melynek karakterét meghatározza a szélessége (6-6,5 m) és nyíláskiosztása.

TETŐFORMA, TETŐHAJLÁSSZÖG

Ófaluban kis fesztávra épített, így kisebb tömegű, nyeregtetős épületeket találunk, néhol jellegzetes – szélesebben kiülő – ereszmegoldással, csonka kontyolással. Az utcára merőleges gerincű egyszerű nyeregtetők hajlásszöge 35-45 fok. A túl meredek („alpesi”) illetve túl alacsony („mediterrán”) hajlásszög, vagy a tördelt, bonyolult tetőforma idegenül hat és megbontja Ófalu egységes utcaképét, ezért kerülendő. A házak jellegzetessége az utcai homlokzat oromdeszkás kialakítása. Új építés esetén a területre jellemző, hasonló tömegű és egyszerű tetőformájú épületben gondolkodjunk.

▲ Csonka kontyolt nyeregtető

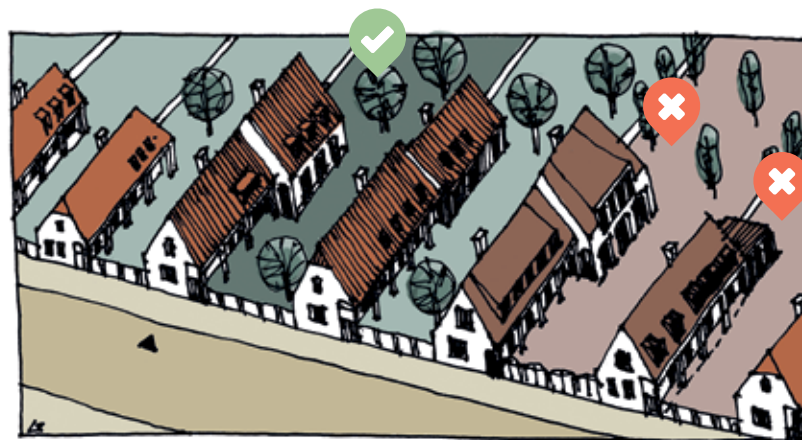
▲ Nyeregtető

Ófaluban az oromfalas házaknál találkozhatunk 3-5 cserépsoros csonka kontyolással.

A tetősíkból kiálló ablakot, térdfalemelést az utcafronttól hátrébb, az épület egyharmadától alakítsuk ki

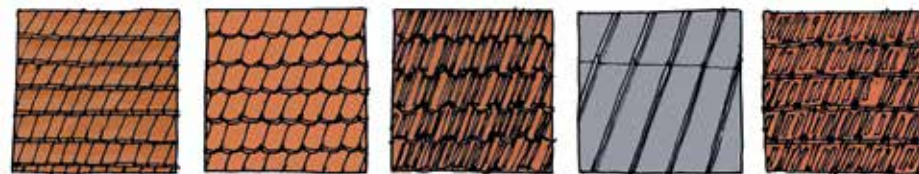

HÉJAZATOK

Javasolt a matt (nem üveg mázas, vagy nem engóbozott) égetett természetes alapszínű agyagcserép (natúrtól a mélyvörösig), mely hozzájárul az egységes településképhez. Kerülendő a műantikolt vagy egyéb mintázatú, nem természetes színű és anyagú cserepek, vagy egyéb anyagú fedések (lemezek, zsindelek) alkalmazása. A cserép anyaga és színe mellett fontos a megjelenése is. Ófaluban a klasszikus hódfarkú vagy egyenes vágású cserepek ajánlottak, melyek számos rajzolatban helyezhetők el a tetőn. Nem ajánlott a túlhatározott karakterű, szinte önálló életet élő nagy hullámú, nagy méretű cserepek alkalmazása. Az alacsonyabb hajlásszögű melléktömegnél (előtető stb.) elfogadható a matt, grafit szürke korcolt lemez, vagy a szépen öregedő horganylemez.

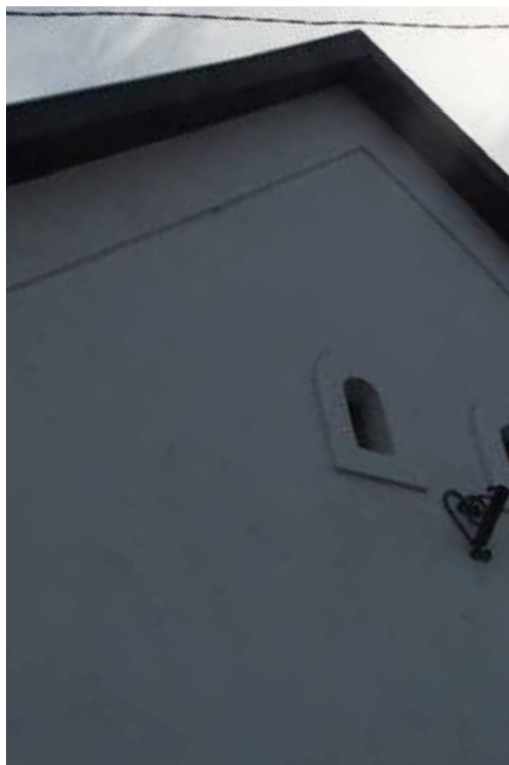
A régi bádoggal szellőzőelemek is értéket képviselnek, őrizzük meg őket eredeti helyükön. Nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat sem a héjazatok, sem az ereszcsoportok esetében.

Javasolt a matt égetett természetes alapszínű agyagcserép fedés (natúrtól a mélyvörösig). A cserép anyaga és színe mellett fontos a megjelenése is. Ófaluban a klasszikus hódfarkú vagy egyenes vágású cserepek ajánlottak, melyek számos rajzolatban helyezhetők el a tetőn. Nem ajánlott a túl határozott karakterű, szinte önálló életet élő nagy hullámú, nagy méretű cserepek alkalmazása. Az alacsonyabb hajlásszögű melléktömegnél (előtető stb.) elfogadható a matt, grafit szürke korcolt lemez

Kerülendő a nem természetes színű és anyagú cserepek, vagy egyéb anyagú fedések (műpalák, lemezek, zsindelek stb.) alkalmazása

JELLEGZETES RÉSZLETEK

Minden esetben lényeges az utcai oromfal hagyományos ún. oromdeszkás kialakítása: ebben az esetben az utolsó cserépsort oromdeszka zárja, mely maximum 15-20 cm-t ül a homlokzati sík elé. Ez nem helyettesíthető szegély- vagy szegőcseréppel! Az oromfalnál találkozhatunk 3-5 cserépsoros csontonka kontyolással.

[📍 LÁSD 63. OLDAL]

ERESZ KIALAKÍTÁSA

Az útra merőleges elhelyezésű épületek jellegzetessége az alátámasztás nélküli, szélesen kinyúló eresz, mely a tornác egy szerényebb változata. Ez az átmeneti tér nyáron kizárja, télen viszont betessékeli a napfényt. Új épület eresz kialakításánál tovább vihetjük e számtalan előnnyel rendelkező hagyományt új otthonunkba. Figyeljük meg és merítsünk ihletet a régi épületek változatos megoldásaiból! Az ereszcsonorna kialakítása külön odafigyelést igényel!

A csatornaelemeknél tartózkodjunk a feltűnő, harsány színektől, törekedjünk az anyagszerűségre! Ne a cserép színéhez illeszkedjünk, hanem az eredeti anyaghoz (rozsdabarna, szürke árnyalatai). Festett alumíniumból matt, a fém és a szürke árnyalataiból válasszunk. A nyers alumínium, a horgany és a horganyzott elemek is megfelelőek. [📍 LÁSD MÉG 82. OLDAL]

OROMFALDÍSZEK

A tető szerkezetének különleges kialakítása az utcai homlokzaton levő ívesen hajlított faszerkezetű, esztergált oromfaldísz, mely a tehetőség jele volt. A padlás magasságában az oromfalon tört vonalvezetésű osztott padlásablak jelenik meg, mely gesztus méretében és kialakításában is követendő a beépített tetőterek esetében. [📍 LÁSD 83. OLDAL] Jellemző részlete lehet az oromfalnak a 2-3 kis szellőzőnyílás, vakolat- vagy téglakerettel.

HOMLOKZAT

ANYAG- ÉS SZÍNHASZNÁLAT

Vakolt homlokzatot alakítsunk ki, sima felülettel. Általánosságban a kapart, dörzsölt, szórt felületképzések idegenek az Ófalu hagyományától. Faburkolat nem jellemző, azt csak kis mértékben, vagy a megemelt tetőtéri részekben alkalmazzunk. Kő vagy téglák csak a lábazati szinten jellemző. Felújítás esetén őrizzük meg az eredeti vakolatdíszeket, pótlásukhoz kérjük épületszobrász szakember segítségét!

Az ablakok és a kapuk körül jellemzően vakolatkeret fut, a kastély és a templomok körüli nemesi negyedben azonban kőkeretet is találhatunk.

Az utcával párhuzamosan álló, jellemzően 19. századi kiskisvárosias házak esetében (Bem utca, Beniczky utca, Kossuth Lajos utca) mivesebb vakolatdíszeket láthatunk. Az utcára merőleges hosszúházak homlokzata nagyon visszafogott díszítésű (vagy vakolatdísz nélküli), egyediségét a padlásszellőző adja. A módosabb házaknál padlásablak és faragott oromfaldísz is található. Új építés esetén követendőek e jellegzetességek, kerüljük a csillogó, csiszolt köfelületeket.

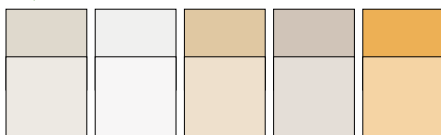
Tucatáru helyett egyedi tervezésű elemeket és részletmegoldásokat (nyílászárók, korlátok, kapuk, kerítések) alkalmazzunk a homlokzaton. Kerüljük a bádoglemez vagy műanyag kapukat és ajtókat, gondolkodjunk fa anyagú megoldásokban! Ófalu színvilága változatos, mégis harmonikus egységet képez, ezért nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat a falfelületek tekintetében sem. Gondolkodjunk fehérben, törtfehérben (különösen a hosszúházaknál) vagy természetes, földszínekben, azok világosabb, pasztell árnyalataiban.

Nyílászárókra javasolt
lágy színek

Homlokzatra javasolt
pasztell földszínek

Ez a válogatás az árnyalatok jellegét hivatott illusztrálni, a sor tetszőlegesen bővíthető

Nyílászárókra nem
javasolt rikító színek

Homlokzatra nem
javasolt rikító színek

LÁBAZAT

A lábazat anyaga Ófaluban helyi kő vagy ritkábban vakolt, festett felületű. Kerülendők a ragasztott, csempeszerű utánzatok [4], ez esetben a sarkokon az élek találkozása nem megoldott. Ófaluban hagyományosan faragott terméskő [2], vagy módosabb épületeknél egyenes vágású, nagy méretű, habarcsba rakott és fugázott [1,3], a környéken bányászott kövekből készültek az épületek és a kerítések lábazatai. Kőlábazatot ne fessünk le! Vakolt, festett megoldás esetén gondoskodjunk az esővíz megfelelő elvezetéséről, a fal mentén alakítsunk ki keskeny kavicságyat, szükség esetén szivárgóval. A kavicságy mellé bátran telepítsünk növényágyat! Ha burkolt felülethez csatlakozik a lábazatunk, akkor az ne a ház felé lejtjen! Ha burkolt felülethez csatlakozik a lábazatunk, akkor az ne a ház felé lejtjen!

MEGVILÁGÍTÁS

A kevesebb több! A homlokzatok esetében a túlvilágítás hangulatromboló, giccses hatást kelt. Az épület egységes, tervezett díszvilágítása javasolt, az egyes épületrészekre, tagozatokra, homlokzatsímsíkokra szorítkozó megvilágítás nem javasolt. Alacsonyabb épületeknél a legtöbb esetben elegendő, és hangulatos megvilágítást ad az utcai kandeláber. Fényfüzér csak az adventi időszakban alkalmazható, kerülendő a hideg fényű vagy a színes megoldás.

NYÍLÁSZÁRÓK, ÁRNYÉKOLÓK

Figyeljük meg az Ófalu egy-egy jellegzetes, oromfalas homlokzatának arányait: két szimmetrikusan, vagy egy, aszimmetrikusan elhelyezett ablak néz az utcára. Körülötte sok helyütt vakolatkeret fut, gyakori elem (szerb házakon főként) az ablak fa anyagával meg egyező háromszög pártázat. A homlokzat a ház arca, ezért mind az új építésnél, mind pedig a felújításnál kövessük e jellegzetességet!

AZ ÖRDÖG A RÉSZLETEKBEN LAKIK:

- ▶ A nyílások és a tömör falfelületek jellegzetes aránya, különösen az oromfalon, karakteres arcot ad a háznak. Amennyiben nagyobbra, szélesebbre vesszük ezeket a nyílásokat - legyen az egy felújítás, vagy egy új építés -, a ház arca idegenül fog hatni környezetében. Figyeljük meg a régi házak jellegzetes arányait!
- ▶ Az utcáfronton az ablaknyílások mindig nyújtott arányúak, azaz magasabbak, mint szélesebbek. A szélesség általában nem haladja meg a 90 cm-t. A kettő aránya sem mellékes: a magasság mindig alatta marad a szélesség duplájának!
- ▶ Törekedjünk a tömör fal hatásának és megfelelő arányának megőrzésére, melyben a nyílások nem dominálnak, hanem lyukszerűen jelennek meg. Ófalu szövetében idegenül hat a szalagablak és a nagy felületű üvegfal, ezért kerülendő.
- ▶ Azonos ablakméret más-más ablakosztással egészen eltérő megjelenést, hangulatot ad a háznak.
- ▶ Az osztás nélküli ablakok elhelyezése nem javasolt. Ablakcsere esetén ügyeljünk az eredeti nyílásoztás, és az osztóelemek méretbeli hierarchijára! Figyeljük meg a régi épületek ablakait: vannak fő- és mellékosztók, melyek szélessége nem azonos - ettől kecskes a megjelenésük.

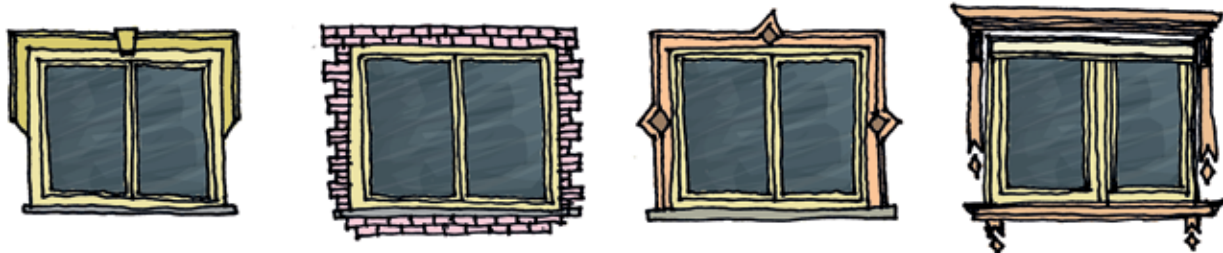

- Kizárólag fa anyagú nyílászárók helyezhetők el, festett vagy pácolt kivitelben. Minden esetben javasolt a természetes, szépen öregedő anyagok használata, hiszen míg a természetes anyagok felújíthatók, átfesthetők, addig a műanyag idővel nem javítható. Vegyük figyelembe, hogy ma már lehetőség nyílik az eredeti, hagyományos kialakítású és osztású ablakok hőszigetelt üvegezésű, korszerű legyártására!

- Javasolt a rikító helyett a természetes, földszínek használata. Egykor minden ház ablaka jellegzetes, mélyzöld olajfestést kapott, ritkábban a dió levéllel színezték barnára. [📍 LÁSD 67. OLDAL]

Kerüljük a beltérbe való, csempeszerűen ragasztott hungarocell, lapka kő vagy téglakeretezéseket

HŐSZIGETELÉS

A hőszigetelő kéregbe burkolt házak elveszíthetik a helyre utaló egyediségüket. A téglavagy kőlabazat, a homlokzatzsúszok eltűnnek, a fa ablakot a jellegtelen műanyag: az időt befogadni képes - azaz javítható, átfesthető, méltósággal öregedő - helyett a tönkremenő...

Védett homlokzat esetén javasolt a belső oldali hőszigetelés, melyhez kérjük szaktervező segítségét. Külső oldali szigetelés esetén építészeti tervek alapján gondoskodni kell az eredeti homlokzatzsúszok visszahelyezésére, a síkváltások megtartása.

A karakter nélküli, több átalakításon átesett épületek esetében a hőszigetelés jó, egyben vissza nem térő alkalom a homlokzat újragondolására, a település hagyományait szem előtt tartva.

Rakott kőfalak hőszigetelése komplex feladat, a táblás külső hőszigetelés több szempontból sem jó megoldás, ezért kérjük épületszerkezettervező segítségét!

NEDVESSÉG?

A falak állékonyságát leginkább a víz veszélyezteti. Vigyázzunk a tetőépségére, a repedt, hiányos cserepeket cseréljük ki! A csapadékvíz nem folyjon vissza az épület alá, az ereszcatornát tisztítsuk rendszeresen! Az udvar, kert ne a ház felé vezesse a vizet, az épületet vegye körül kavicsáv, kifelé lejtő járda. Legtöbb régi ház nem rendelkezik sem fal, sem padlószigeteléssel. A talajból felszivárgó nedvesség páraformájában a nyílászárókon, a fő-

démen és a falakon keresztül távozik, ha azonban hőszigetelt, új nyílászárót építünk be, ez már nem tud megtörténni! Szükség esetén a fal és a padlózat szigetelése utólag is beépíthető, erre számos eljárás létezik. A helyiségek padlóján keresztül felszivárgó nedvességet úgy csökkenthetjük, ha a földfeltöltés felső rétegét nagy szemű kavicsra cseréljük. E nélkül a falazat vizesedése fokozódhat! Sem a belső, sem a külső terekben ne használjunk erősen cementes vakolatokat, habarcsokat. Körültekintően alkalmazzuk a „modern” anyagokat a felújításnál, és sohase használjunk erősen párazáró, páragátló anyagokat (műanyag és diszperziós festékek, tapéta stb.), polisztirol hőszigetelést, mert meggátoljuk a vízgőz áramlását, bezárjuk a párákat a házba, ami fokozott nedvesedést, penészedést, dohosodást eredményezhet. A mész átengedi a párákat, olcsóbb, higiénikusabb, mint a diszperziós festékek és a penész sem kedveli. Régi rakott kőfal vízszigetelése komplex feladat, kérjük épületszerkezettervező szakember segítségét!

▲ Ha van rá lehetőségünk, állítsuk vissza az eredeti nyílászárókat, mely gyökeresen megváltoztatja a ház karakterét! Használjuk ki a helyi pályázati lehetőségeket!

SZÚNYOGHÁLÓK, ÁRNYÉKOLÁS

Az utólag felszerelt (fehér) redőnytokok beszerelése helyett gondoljuk át a rejtett, fa vagy famintázatú árnyékoló szerkezetek elhelyezésének lehetőségét. A hagyományos szerkezetek, az árnyékoláson és a vagyonvédelmen túl öltöztetik a homlokzatot! A lamellás kialakítású zsalugáterre sok szép régi példát találunk Pomázon.

Ami a szúnyoghálót illeti, színében utcafronton csak fekete vagy antracit javasolt. A hálót magát lehet a zsalugáter belső oldalára helyezni, vagy plisszé illetve rolós kilakítás is szóba jöhet a két ablakszárny között.

A FELÚJÍTÁS TÍZPARANCSOLATA

Meggyesi Tamás nyomán

1. Ismerjük meg környezetünk értékeit, mielőtt hozzányúlunk!
2. Mutassunk példát szomszédaink, és kövessük a jó példát! Ebben segít ez a kézikönyv, valamint a főépítési konzultáció.
3. Újítsuk fel az eredeti építészeti tagozatokat (övparkányok, vakolatkeretek), díszítéseket, mert „az istenek a részletekben laknak”!
4. Cseréljük ki a bádog kaput hagyományos fakapura!
5. Maradjunk a hagyományos ablakosztásnál akkor is, ha lecseréljük a régi ablakot, mert a homlokzat a ház arca, az ablak pedig a szeme!
6. Maradjunk a hagyományos színezésnél: a külső falakat törtfehérre, vagy pasztell földszínekre (világos homokszín vagy meleg szürke, fehér tagozatokkal), a fa szerkezeteket természetes páccal vagy lágy, nem rikító színre fessük!
7. Ha a felújítandó épület már több átalakításon átesett, akkor törekedjünk az eredeti (fényképek, szomszédok, kézikönyv jó példái) homlokzat visszaállítására!
8. Megfelelő falvastagság esetén sürgősen a külső hőszigetelés! Ha mindenképpen hőszigetelünk, akkor ne használjunk felragasztott polisztirol anyagú szigeteléseket a régi díszes házakon, helyette alkalmazzunk nádpallót.
9. Először az udvar felőli szárnyat bővítsük, a tetőtéri ablakokat az udvar fele nyissunk.
10. Ápoljuk a házunk előtti virág- és növénykort, mert a miénk!

Új gyártású palló-
tokos ablak

PALLÓTOKOS ABLAKOK

A pomázi településmag régi házainál többféle ablakkal is találkozhatunk. Az ún. pallótokos ablakok jellegzetessége, hogy a külső a homlokzati síkon ülnek, egy kifelé (az utca felé) és egy befelé nyíló szárnyal rendelkeznek. Az asztalosipar fejlődésével megjelentek az ún. gerébtokos ablakok, két befelé nyíló szárnyal. Ma már van mód arra, hogy ezeket a szerkezeteket úgy gyártassuk újra, hogy mind a településképi, mind pedig napjaink energetikai elvárásainak megfeleljen az eredmény! A külső szárnyat legyártathatjuk a régivel azonos profilozású és osztású keretként, míg a belsőszárnyat hőszigetelő üvegezésre lehet cserélni. A záródás javítható tömítésekkel, gumiprofillal. Ha egy, eredetileg a külső falsíkra ülő ablaknál az új nyílászárót a falközbe helyezzük, egészen más lesz az épület megjelenése, ezért ez nem javasolt!

Az osztóelemek hierarchiája, azaz méretbeli különbözősége adja az ablak szép arányát.

Az azonos méretű osztóelemek zavaros, rossz arányú összképet eredményeznek.

Minden „nem építési engedélyköteles” építési tevékenység (klímaelhelyezés, kerítés átfestés, homlokzatjavítás vagy utólagos hőszigetelés, stb.) településképi bejelentési eljárás köteles! Pomáz Városa minden évben vissza nem térítendő támogatással segíti a homlokzati felújításokat, a pályázati lehetőségekről a Főépítési Irodán vagy a Hivatal honlapján lehet tájékozódni!

KAPUK, KILINCSEK

Az asztalosipar remekei a zártosorú beépítésnél megjelenő kétszárnyú fakapuk, művészi igényességű kovácsoltvas kilincsekkel. Ritkábban kő-, gyakrabban vakolatkerettel szegélyezett a kaput befogadó nyílás, sok helyen még látható az eredeti kerékvető kő.

HŐSZIGETELÉS

A hőszigetelő kéregbe burkolt házak elveszíthetik a helyre utaló egyediségüket. A téglá- vagy kőlábazat, a homlokzatszínek eltűnnek, a fa ablakot a jellegtelen műanyag: az időt befogadni képes - azaz javítható, átfesthető, méltósággal öregedő - helyett a tönkremenő...

- ▶ Utólagos hőszigetelés esetén törekedni kell a meglévő állapot építészeti megoldásainak visszaépítésére (tagozatok, keretezések, párkányok, lábazat). Különösen fontos a vakolatszín és struktúra, az ablakpárkányok gondos megválasztása.
- ▶ Díszesebb meglévő homlokzat esetén gondoskodni kell az eredeti homlokzatsínek visszahelyezésére. Párkánnyal díszített homlokzatok esetén jó megoldás lehet, ha olyan szigetelőanyagot választunk, melynek vastagsága megengedi, hogy az eredeti díszek a helyükön maradjanak, és a síkváltások megtartásával ne veszítsék el homlokzattagoló szerepüket. Az épületdíszek, tagozatok újra gyártásához kérjük építészművész vagy épületdekor szakcég segítségét.
- ▶ A karakter nélküli, több átalakításon átesett épületek esetében a hőszigetelés jó, egyben vissza nem térő alkalom a homlokzat újragondolására. Óvatosan hagyományait szem előtt tartva, valamint a földkábeles bekötésekre való áttérésre.
- ▶ A felújítás során a homlokzaton lévő kábelek, antennák, közmű, elektromos és gépészeti elemek, szekrények, vezetékek súllyesztve vagy takarva jelenjenek meg.
- ▶ Hőszigetelés során legyünk figyelemmel a lábazatkialakításra! A lábazati hőszigetelést követően helyezzük vissza a gondosan bontott, eredeti követ vagy téglát, vagy építsünk

Kerüljük a Tűzép-telepek tucatárúit és a nem javítható anyagú szerkezeteket!

A vakolatsínek körbehőszigetelése komikus látványt nyújt, semmi esetre sem ajánlott.

be az eredetivel azonos kialakítású új anyagot. Kerüljük a csempezerűen ragasztott kőutánsínek. Ha az épület padlószintjét figyelembe véve hőtechnikai akadálya nincs, jó megoldás lehet a lábazat eredeti állapotában való meghagyása. Ezzel ugyan a hagyományostól eltérően a lábazat síkja a külső fal síkja mögé kerül, mégsem okozunk akkora kárt a településképp és az épület karaktere szempontjából, mint teljes elbontásával. [LÁSD MÉG 192. OLDAL]

- ▶ Mindig a teljes közterületi felületre kiterjedő, egy ütemben történő felújításra kell törekedni. Az egy homlokzaton belüli, a homlokzat szerkezetének, tagolásának figyelembe vétele nélkül történő, részleges (pl. tulajdonviszony alapján tagolt) felújítása vagy átfestése nem megengedett.
- ▶ Ne helyezzünk e a nyílások körül giccses rajzolatú hungarocell, vagy ragasztott téglá, ciklop és egyéb terméskő, vagy csiszolt kő keretezéseket, mert ezek idegenek a védett falusias utcaképben!
- ▶ Kültéri egységeket (napfűtő, napkollektor stb.) az utcakép védelmében az utcáfronttól a lehető legtávolabb, ideális esetben a hátsókerti tetőfelületen, kizárólag a tetősíkon maradván, egy tömbben tartva helyezzük el. [LÁSD MÉG 192. OLDAL]
- ▶ A riasztó, parabolaantenna kültéri egységét lehetőség szerint ne az utcáfronton nyíló főhomlokzaton helyezzük el. [LÁSD MÉG 192. OLDAL]

KERÍTÉS

Ófalu utcaképének része a jellegzetes kerítéskialakítás, melyet teljes utca összképében, a szomszédos elemek illeszkedésének tükrében kell szemlélni! Míg a kastély és a templomok körüli részen nemesebb anyagú és kialakítású kerítéseket is találunk például rakott kőből, mives kovácsolt kapuval [1], vagy téglapilléreket kovácsolt elemekkel [2,5], addig a tornácos háuszakhoz egyszerűbb - gyakran kő kapupillérek közé fogott - fa kapu és kerítés [3],

vagy díszesebb kovácsolt kapu [4] tartozott. A vakolatlan rakott kőkerítés [6,7,8,9] település szerte jelen van.

A majdánpoljei kőbányából való, sárba rakott mészkő, vagy a romterületből elhordott kőből épült házak megmaradt fala mára kőkerítés formájában látható sok helyen, jellegzetes eleme az utcaképnek.

Hagyományosan egyenes vágású, nagy méretű, habarcsba rakott és fugázott, helyben bányászott kővekből készültek a kerítések lábazatai.

Gondolkodjunk a fenti hagyományos szerkezetekben, kerüljük az előregyártott elemek

használatát, az embermagas bádogszerkezeteket. Elsősorban az áttört kerítés javasolt, de a forgalmas gyűjtőutak mentén elfogadható a tömör kialakítás is. A meglévő kő pilléreket ne fessük le, a rakott kő kerítéseket ne vakoljuk! Az áttört kerítések nádfonattal vagy műanyaghálózattal való zárása nem megfelelő, a belátást inkább a belső oldalra telepített sövénygel akadályozzuk, mely jól véd az utca pora és a beszűrődő zaj ellen is.

A kerítés anyaga lehet kő, tégl, vakolt felület, fa, fém, élő sövény. Nem elfogadott a fémlemez, a táblás műanyag, a nyersbeton, vagy a látszó zsalukő illetve a hazánkban bányászott kövektől eltérő színvilágú természetes kövek sem. Kerüljük a csempezerűen felragasztott elemeket!

A színválasztás során a fém anyagú elemeknél részesítsük előnyben a szürke (antracit) és a zöld sötétebb árnyalatait. A faelemek színezése harmonizáljon a homlokzati faszerkezetekével.

FEDELES NAGYKAPUK

A környék települései közül egyedül Pomázon találunk vakolt tégl- vagy kőpillérre épített, fedeles nagykaput, nyeregtetővel, cserépfedéssel. Állhat épülettel egybeépítve vagy tömör kerítéshez kapcsolódva önállóan. A fa kapuszárnyak tömörek, vagy részben áttörtek, visszafogott, faragott díszítéssel.

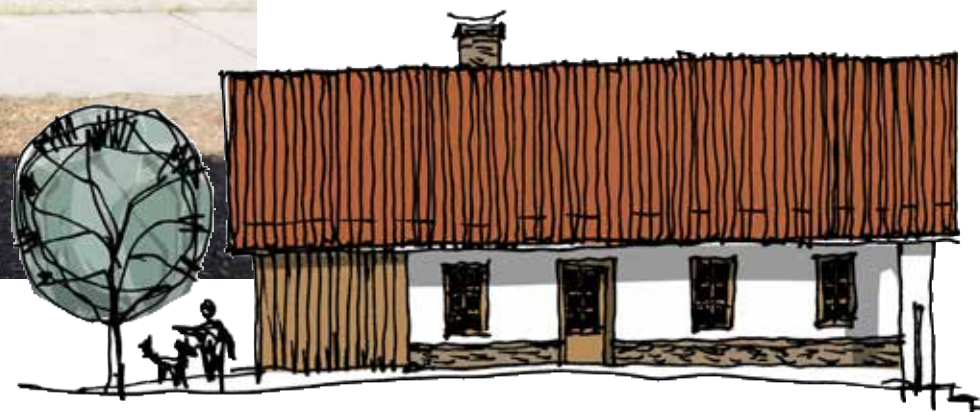

TORNÁC

A hosszúházak jellegzetessége a tornácos kialakítás, mely nyáron kizárja, télen viszont betessékeli a napfényt. Pomázon igen változatos megoldásaival találkozhatunk: a széles, alátámasztás nélküli eresz (gang) mellett megjelennek a faragott oszlopos, vagy falazott alátámasztású tornácok is. Új épület tornáckialakításával tovább vihetjük e számtalan előnnyel rendelkező hagyományt új otthonunkba. Figyeljük meg és merítsünk ihletet a régi épületek változatos tornácmegoldásaiból! A faoszlopokhoz általában díszesen faragott könyök és ereszdeszka tartozik. Minél módosabb volt a ház tulajdonosa, annál díszesebb faragások jelentek meg a faszervezeteken. Pomázi jellegzetesség, hogy a tornác vagy ereszalja utcára nyíló bejárata faragott, attört lécajtó vagy a sváb hagyományoknak megfelelő kovácsolt elem. Ne cseréljük jellegtelen Tüzeptelepi ajtóra, ne falazzuk be, vagy ne cseréljük ablakra. Ezzel megsebeznenk a ház arcát, egyben az utcaképet.

Nem közterületre nyíló, azaz a kert felőli tornác beépítése esetén lehetőleg tarsuk meg vagy láttassuk az eredeti alátámasztást, az oszloprendet és a díszes fejezeteket.

KÖZTERÜLETEK

- ▶ Számos utcában található még értékes, idősebb fák (vadgesztenye, hárs, gömbakác), valamint gyümölcsfák (dió, cseresznye stb.). A újonnan ültetett fák léptéke igazodjon Ófalu szövetéhez, az ültetés helyét egyeztessük a Főépítési Irodán!
- ▶ Az utcai növényzetnek és a fasoroknak számtalan előnye van: megkötik a port, és védnek a felületek túlzott felmelegedésétől! Gondozzuk a házunk előtti közterületet, óvjuk a meglévő fákat, pótoljuk a hiányokat!
- ▶ Kiemelkedő értéket képviselnek a nyomós kutak, melyekből ma már csak néhány látható.
- ▶ A portánk előtti terület ápolásával, dísnövények vagy jellemző gyümölcsfák telepítésével, díszes kiültetésekkel harmonikus utcaképet teremthetünk, ahová öröm hazatérni.
- ▶ Ahol szűkebb hely marad a növénytelepítésre, ott egy-egy karakteres, jó tűrőképességű évelő vagy cserje használatával lehet szép utcaképet elérni: levendula, zsálya, nőszirm, sásliliom, gólyaorr, ősziróza, madárhúr, pünkösdiróza, pimpó, rozmaring, cikafark, kúpvirág, kakukkfű, törperóza, a naposabb területekre; meténg, árnyliliom, gyöngyvirág, nefelejcs, waldstein pimpó, bőrvél, kövérke, orbáncfű az árnyasabbra. Kerüljük az összevissza nyírt, hiányos sövények, a tuják és egyéb tűlevelű örökzöldek alkalmazását!
- ▶ Közterületi burkolatoknál, egyeztetve a Főépítési Irodával és a szükséges engedélyek birtokában igazodjunk a harmonikus anyaghasználathoz, kerüljük a színes, beton térkövek használatát.

LÁNDZÁSLEVELŰ ÉGER

TÖRPE PUSZPÁNGLEVELŰ
BORBOLYA

GYÖNGYVIRÁGCSERJE

KÉNSZÍNŰ SÁRGALONC

SÁSLILIOM

NŐSZIRM

CSÖRGŐFA

LEVENDULA

DÍSZKÖRTE

- Pomázon még néhány utcában (Fáy utca) fellelhető az egykor elterjedt kőtáblás járdaburkolat. A 18. századtól négyzetesre faragott helyi mészkövet alkalmaztak, ezt a burkolatot magánházak udvarán is megtalálhatjuk. E nemes anyagú, jól járható és szép megjelenésű burkolat védendő!

- A nyílt árkok fontos településképi elemek, ne hagyjuk gondozatlanul! Az árkokat átszelő gépkocsi behajtók és hidak egységes kialakítása hozzájárul az egységes, esztétikus faluképhez! Használjuk a helyi építőköveket!
- Az utcáfronti tetőfelülethez tartozó ereszcatornát a telken belül vezessük le. Ha a terepviszonyok miatt a víz elvezetése nem oldható meg, akkor a megfelelő engedély birtokában, egyzetetve a Főépítési Irodával, a közterületi burkolat alatt vezessük ki a nyílt árokba. A járókelőket és az utcaképet "veszélyeztető" vízkö-pők kialakítása nem szerencsés.

[📍 KÖZTERÜLETEKRŐL, VENDÉGLÁTÓ TERASZOKRÓL, HIDAKRÓL LÁSD MÉG 172. OLDAL]

KERTEK

A széles eresz mellett, vagy a szomszéd ház oldalfala mellé ültethetünk alacsonyabb cserjéket vagy évelőket, a gépkocsi árnyékolására egy kisebb fa is megfelelő. [LÁSD 197. OLDAL]

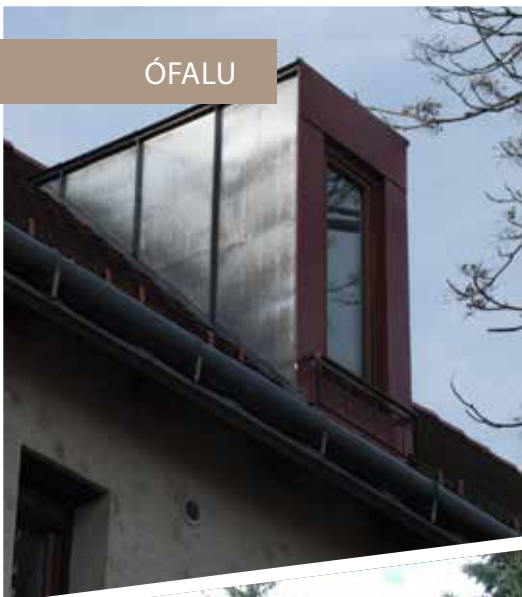
Ófalu kertjeinek jellegzetes eleme a kerek kút. A kútházat őrizzük meg, tetejére a cserepen kívül más héjazat nem javasolt. Őrizzük meg, tisztítjuk hiszen a kút és a benne lévő víz érték. A meglévő régi, hagyományos melléképületeket ne bontsuk el, új funkcióval (nyárikonyha, szaletli, kerti tároló stb.) hasznosíthatjuk őket!

GÉPKOCSITÁROLÓ

Ófaluban a hagyományos oldalhatáros beépítéseknel megmaradó keskeny oldalkertben célszerű a gépkocsinak csak a kerék nyomvonalán burkolatot építeni, vagy szórt burkolatot alkalmazni, így lehetőségünk marad növényesíteni is. Ha mindenképpen fedett helyre kívánjuk elhelyezni az autót, javasolt azt az épülettel egybeépített, nyitott-fedett, vagy részben nyitott színben megoldani. Ennek szerkezete lehet fából, téglából, de héjazatnak égetett agyagcsérep javasolt. Oldalát befuttathatjuk növényvel, így kertünk díszé nem a gépkocsi lesz. Ez jó

megoldás lehet zárt sorú, előkert nélküli beépítés **[1]** esetén is. Önálló melléképítmény, lábakon álló beálló elhelyezése nem elfogadott, sem az oldal-, sem a hátsókertben. Amennyiben a meglévő épülethez tartozik gazdasági szárny **[2,3]**, ennek értékörző átalakításával is kialakíthatjuk garázsunkat.

TETŐABLAK? KÉMÉNY?

A padlást régen nem építették be, csak raktározásra használták. Nem tagolták ablakokkal, csak a szellőzést biztosító elemekkel, vagy az oromfalon elhelyezett rakodást biztosító, faszervezetű lépcsővel megközelíthető fa ajtóval. Manapság igény mutatkozik a tetőtér lakás célú hasznosítására, ehhez a bevilágítást is biztosítani kell. Ugyanakkor figyelembe kell venni, hogy ezzel a tetősíkok egységes megjelenése – mely Pomázon hozzátartozik a városkép bájához – megbontásra kerül, sérül a tetőfelülnézetek jellegzetes sziluettje. Kialakításuk minden esetben az utcafronttól beljebb javasolt. A bemutatott példák – a korábban divatos, de a szövetbe nem illeszkedő ökörszem ablak, vagy a túldíszített, toronyszerű kiemelések, hosszan sorolt kutyaólak helyett – méretükben visszafogottak, igényes, egyedi kialakításúak, tobzódó ereszcsontra rendszerek nélkül.

Az eresz kialakítása, kiülésének mértéke, a szarufák végének vágása, faragása, színe, vagy az ereszcsondesítés finom részlete lényeges a ház karaktere szempontjából. Az eresz kiülése ott legyen nagy, ahol tényleg szükség van rá (ld. tornác, fedett terasz).

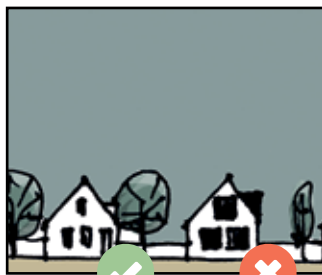
Nem mellékes a kémények kialakítása sem: egyen rendszerkémények helyett a belváros területén kövessük a visszafogottan formált, falazott kémények hagyományát!

TETŐTEREK

Ófaluban a régi épületek egyik jellegzetes típusa merőleges az utca vonalára, mely esetben mindig hosszanti irányban terjeszkedtek, és sohasem felfelé. Ez a rendszer lehetőséget nyújtott és nyújt ma is a szakaszos építkezésre, a későbbi bővítésekre, lekövetve a család folyamatosan változó igényeit. A padlást régen nem építették be, nem tagolták ablakokkal. Ha a telek mérete megengedi, gondolkodjunk a földszint bővítésében. Ez jobb kertkapcsolatot, a tetőtérnél jóval kellemesebb klímát és könnyebb bútorozhatóságot biztosít, ráadásul a városkép szempontjából is előnyös. Amennyiben a használat igényli a tetőtér beépítését, az utcafronttól hátrébb (az épület harmadától) javasolt a térfal emelésével járó átalakítás. Ha a tetősíkból kiálló ablakot tervezünk, azt az utcafronttól hátrébb, a kevésbé látszó tetőfelületen, lehetőleg az épület egyharmadától javasolt kialakítani.

Utca vonalával párhuzamos elhelyezésű épületek esetén a tetőkiemeléseket, tetősíklablakokat ne a közterület, hanem a kert felőli oldalon helyezzük el. Őrizzük meg az utca felőli tetőfelületen a jellegzetes bádoggal szellőzőket!

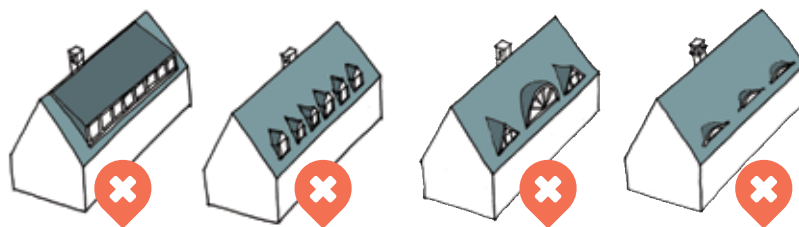
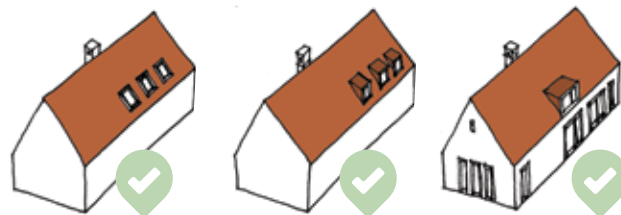

A tetőtér oromfali ablakának aránya sem mellékes. Az utcafronton őrizzük meg, vagy állítsuk vissza Ófalu házainak jellegzetes homlokzatát. A tetősíklablak kevésbé bontja meg a tető egységét.

A Pomázon jellemző osztott, tört vonalvezetésű oromfali padlásablak [LÁSD 65. OLDAL] mintájára alakítsuk ki az oromfali nyílást, megőrizve annak arányait és nemes anyagát.

MEGLÉVŐ ÉPÜLET BŐVÍTÉSE, KORSZERŰSÍTÉSE

Az energetikai korszerűsítés indokolt az alacsonyabb fenntartási költségek miatt, melynél a technikain túl településképi szempontokat is figyelembe kell venni.

A két épület hagyományos színezése, a héjazat és az ereszképzés részletei, alábazat őrzi az eredeti, hagyományos kialakítást. Azzal, hogy az épület új funkciót kapott, biztosított folyamatos karbantartása és megőrzése az utókor számára.

◀ Ez az épület, bár szinte minden részletében megújult, őrzi eredeti báját. Az új, hőszigetelt ablakok az eredeti osztást követik, a hőszigetelés során nem spórolták le a vakolatkeretezéseket, a lábazatot nem bontották el. A tetőre hagyományos cserépfedés került.

◀ A rakott kőkerítés és a gondozott közterület jól illeszkedik a pomázi település utcaképebe.

◀ A kő vagy vakolt kerítéssel szerves egységet alkot egy természetes színnel pácolt, hagyományos formát követő, egyszerű, de mégis eleganciát sugárzó kétszárnyú fakapu.

▶ Ez a régi épület nem lett áldozata átgondolatlan bővítésnek, átalakításnak vagy hőszigetelésnek.

► A rakott kő kerítéshez az eredeti fényében pompázó kovácsolt kapuszárnyak kapcsolódnak. Színezésük nem harsány, a belátást nem akadályozza igénytelen bádoglemez vagy ráfeszített hálók.

▼ E tornáczra vezető, modern megfogalmazású kapu követi a hagyományos anyaghasználatot. KOvácsolt vasalatai, csak részben áttört faszerkezetének kialakítása egyedi. Színezésében is példaadó.

▲ A környéken csak Pomázon találunk fedeles nagykapukat, mára azonban alig maradt néhány e különleges építészeti elemből. E ház tulajdonosai elbontás helyett példaértékűen felújították: a falazat tört fehér színével, a meg hagyott eredeti fa kapuval, a bontott cseréppel a főútca dísze lett.

► A színes üvegberakásos tornácajtó üde színfoltja a gondosan karbantartott homlokzatnak és az utcaképnek egyaránt. A fa anyagú ajtó képes az időt befogadni, míg egy műanyag csak tönkremenne..

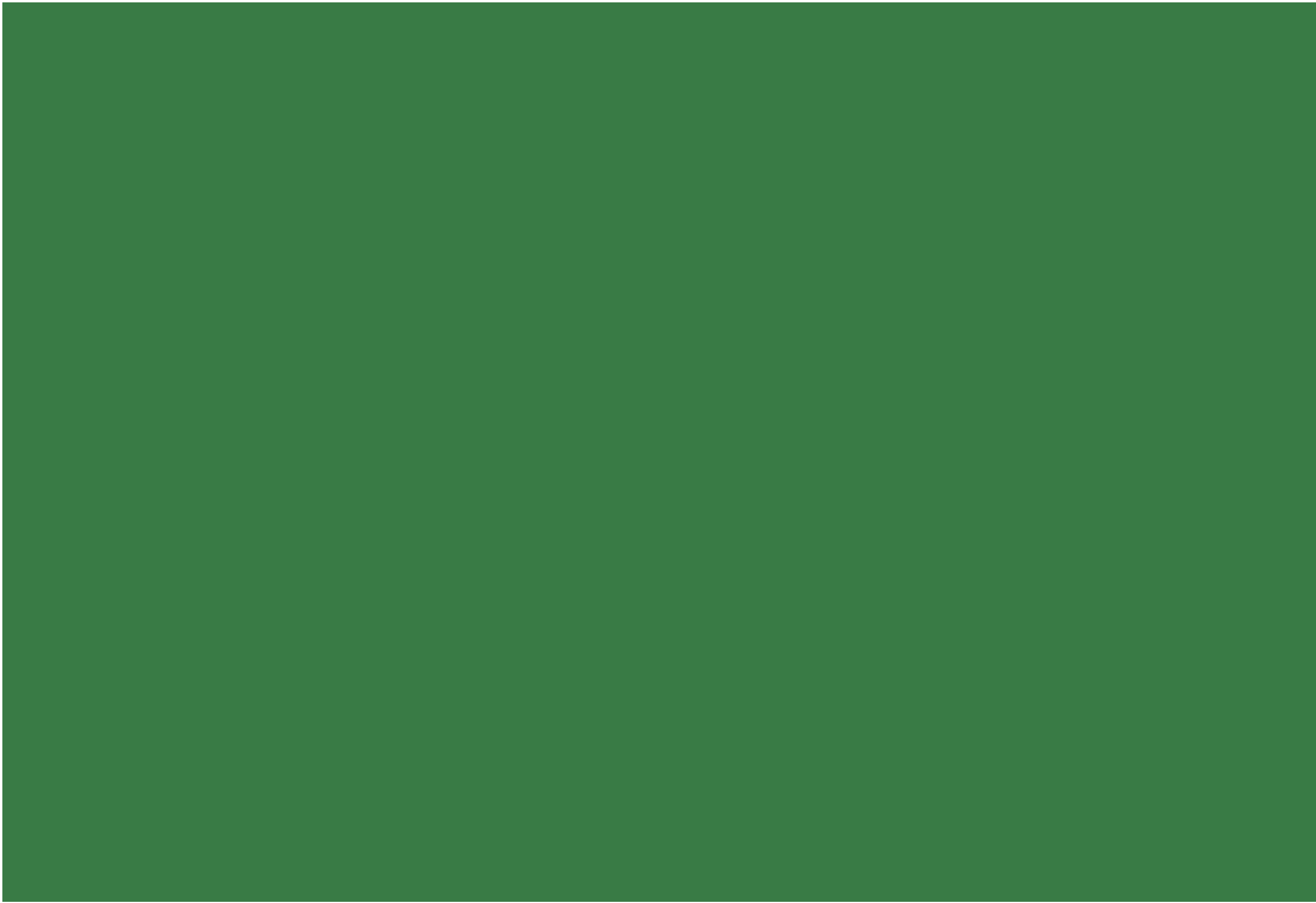

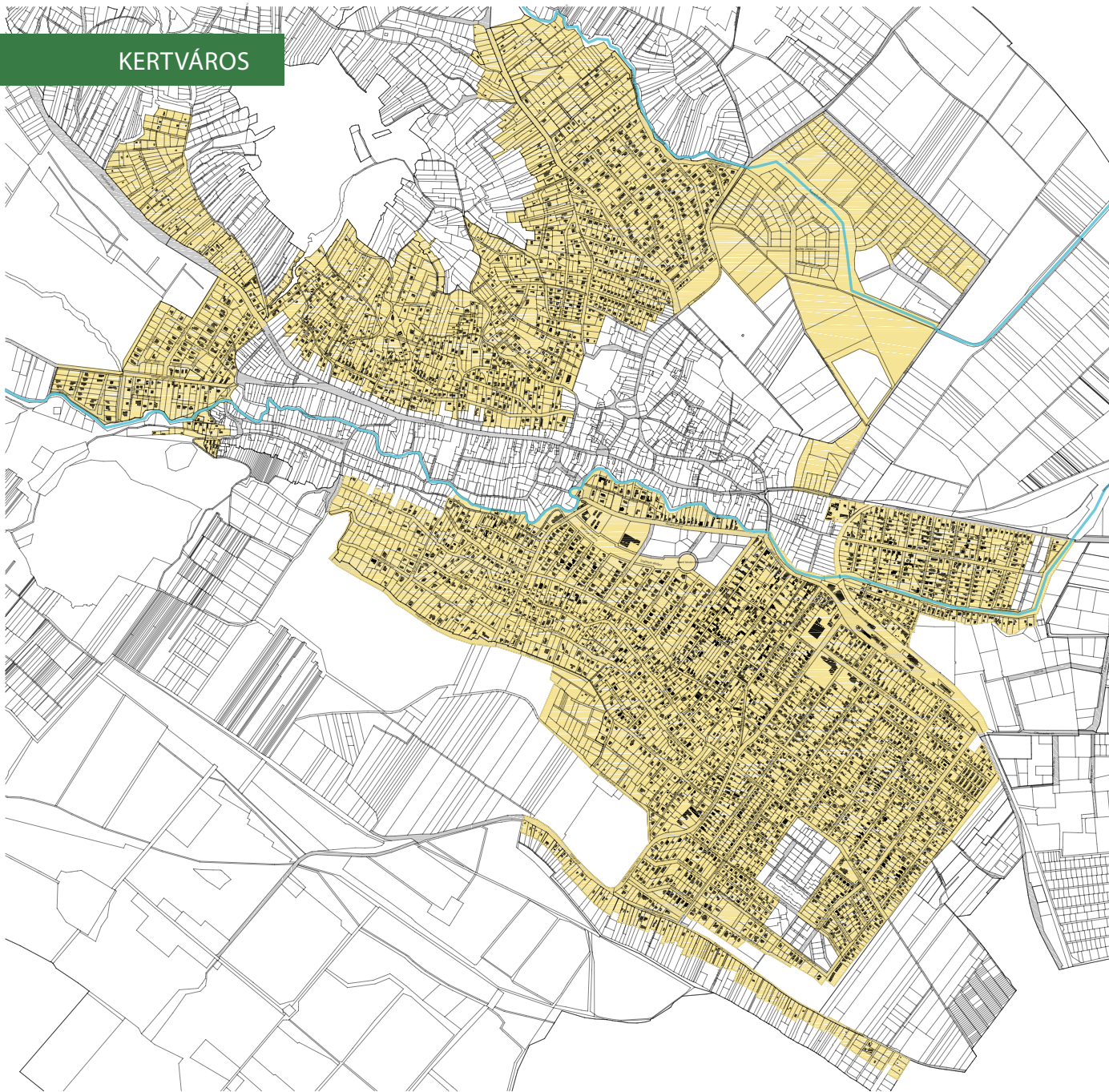
◀ A környéken csak Pomázon találunk fedeles nagykapukat, mára azonban alig maradt néhány e különleges építészeti elemből. E ház tulajdonosai elbontás helyett példaértékűen felújították: a falazat tört fehér színével, a megmaradt eredeti fa kapuval, a bontott cseréppel a főútca díszé lett.

▶ A környéken csak Pomázon találunk fedeles nagykapukat, mára azonban alig maradt néhány e különleges építészeti elemből. E ház tulajdonosai elbontás helyett példaértékűen felújították: a falazat tört fehér színével, a megmaradt eredeti fa kapuval, a bontott cseréppel a főútca díszé lett.

KERTVÁROSI KARAKTER

KERTVÁROS

Pomázon több, a térképen jól elkülöníthető kertvárosi karakterű terület van, mint például a Szelistye, a Klisovác, a Tiszolczy-telep, a Szőlőtelep utca és környéke, és az Orlovác beépítése. Megtalálhatók itt kiskertekből átalakult kedvelt lakóterületek, ahonnan csodálatos panoráma nyílik a környező tájra. Ugyanakkor vannak szép számmal szinte sík, viszonylag széles, nyílt árkokkal és fákkal szegélyezett utcák. A településközponttól északra a Messelia-hegyen kialakult kertvárosias lakóterületek magukon viselik az egykori kertgazdálkodáshoz igazodó telekstruktúra nyomait. Az eredendően keskeny lejtőirányú hosszúkás telkek feldarabolódásával számos szabálytalan alakú, nyeles, illetve magánútról megközelíthető telek alakult ki. Az utcahálózat a terepadoottságokhoz igazodva, korábbi dűlőutak mentén alakult ki, így emiatt sokszor szűkek, igen sok telek zsákutcáról közelíthető meg. A kevésbé dombos területeken ezzel szemben jellemzően szabályos rendszerű, kertvárosias területek alakultak ki, szélesebb közterületekkel.

A kertvárosi karakterű területeken a beépítés családi házas, bizonyos részeken nagy számban található ún. kockaházak [LÁSD 104. OLDAL], míg másutt a 80-as évek vagy éppen a mai kor építészeti megjelenése az uralkodó.

A kertvárosi beépítésre közös építészeti ajánlás olvasható, melyben szükség esetén kitérünk az adott terület egyedi jellegzetességére.

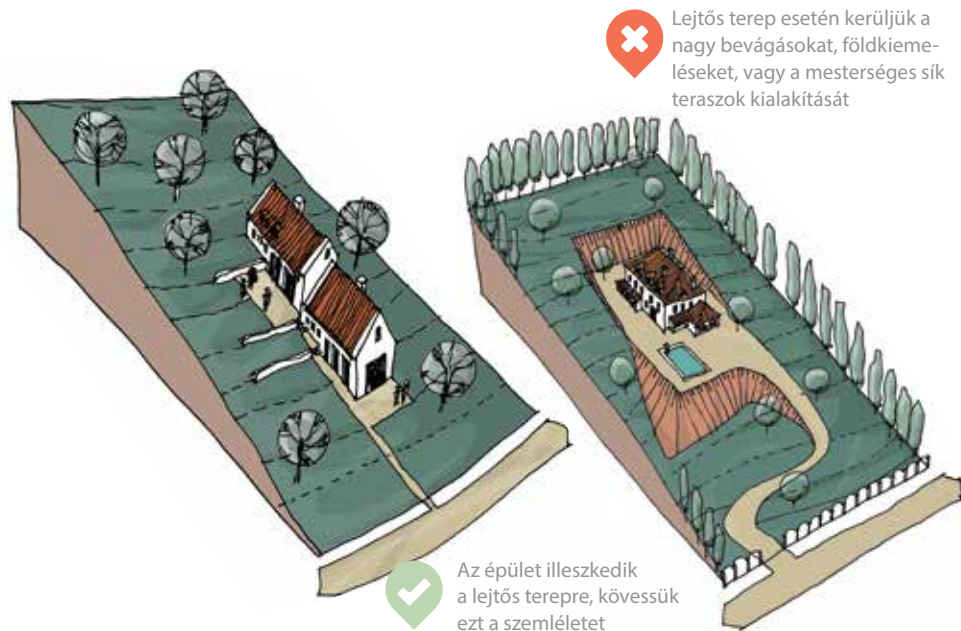

AJÁNLÁSOK

TELEPÍTÉS

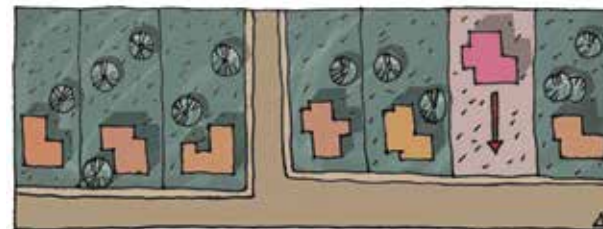
A kertvárosias karakterű területeken megtalálható a szabadonálló, oldalhatáron álló, elvétve ikres, sorházas beépítési mód is [LÁSD 48. OLDAL], melyek akár utcánként változhatnak. A telepítés sokszínű, ezért ennek szabályairól és az épületnek az utcától való lehetséges távolságáról a helyi építési szabályzat rendelkezik. Alapelv azonban, hogy az egységes utcakép érdekében igazodjunk a már kialakult, harmonikus rendhez!

Több telek egyesítése esetén, az így létrejövő „óriástelekre” nem helyezhető el a telekmérettel arányosan növekvő „óriásház”, helyette gondolkodjunk több kisebb épületben.

Lejtős területen a szükségesnél nagyobb mértékű talajmunka (kiemelés, feltöltés) jelentős és felesleges költségtöbblettel jár, és örök sebet üt a tájban, csökkentve a saját és a szomszédos ingatlanok értékét is. Egy erős lejtésű telekre épülő háznak akkor nem lesz ormóttan támfal jellege, ha a tervező gondoskodik a szintek között is kapcsolatot teremtő kisebb tömegekre való osztásról, és ennek megfelelően a tetők és részletgazdag homlokzatok kialakításáról. Ideális esetben a szintek és a belmagasság jó meghatározásával, szinteltolással és ügyes térbeli elrendezéssel tökéletesen illeszthető a ház a terepre. Egyszerre gondolkodjunk épületben és kertben, igényes minél alacsonyabb, bontott vonalvezetésű támfalmegoldásokban, a támfalat takaró, befutó növényzetben. [LÁSD 202. OLDAL]

Kialakult szövetben tartsuk a jellemző előkert méretet, az erősen hártahúzott épület megbontja a harmonikus rendet

MAGASSÁG

A kertvárosban az épületek általában földszintesek, több esetben magasított tetőtérrel. Azokon a területeken, ahol „szellősebb” a beépítés,

és az épületek nem túl szorosan sorakoznak egymás mellett, ott nem zavaró a földszintes és a két szint épületek váltakozása. Azokon a területeken viszont, ahol az épületek szorosan sorakoznak egymás mellett, vagy sorházas, esetleg ikres beépítésűek, ott a környezetében kialakult rendhez illik igazodni. Ikres és sorházas beépítésnél ne bontsuk meg a rendet kirívóan magas tetőfelépítményekkel.

Az épület magasságának értéke összetett számítás eredménye, melyhez nem fogadható el az értéket átlagosan lecsökkentő alacsony, hosszú tömeggel való játék („cicafarok”) egy önmagában nyilvánvalóan túl magas épület esetén.

TETŐFORMA, TETŐHAJLÁSSZÖG

Sorházak és ikres beépítés esetén alapvető követelmény, hogy az egymáshoz csatlakozó tetőzetek egységes formában, hajlásszögben jelenjenek meg.

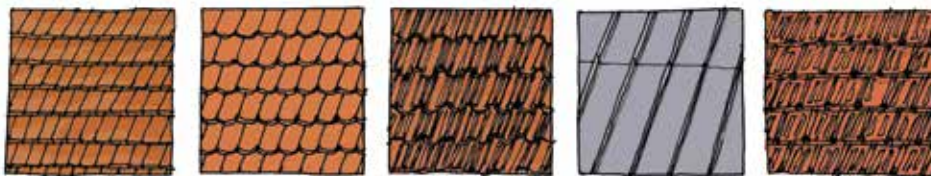

Kertvárosban elsősorban a magastető az ajánlott. Lapostető csak a főtömeget kiegészítő melléktömegben támogatható, mindemellett elvárt, hogy az épület megjelenésében a magastető legyen a meghatározó. Az alacsony hajlásszögű tetők anyaghasználata kötött [LÁSD 90. OLDAL], a résztömegben megjelenő lapostetőt teraszként vagy zöldtetőként ajánlott hasznosítani. Beállt, meglévő beépítés esetén az egységes utcakép érdekében részben, vagy egészben igazodjunk a kialakult jelleghez. Ha a szomszédságban jellemzően egyszerű tetőzetek vannak és utcával párhuzamos a tetőgerinc, akkor a mi házunk tetőzetén is jelenjen meg ez a jelleg.

[Mobilház, konténerház nem telepíthető a pomázi kertvárosba.]

ANYAG- ÉS SZÍNHASZNÁLAT HÉJAZATOK

Javasolt a matt agyagcserép használata, mely hozzájárul a magaslatokról is jól látható egységes településképhez. Kerülendő a műantikolt vagy egyéb mintázatú, nem természetes színű és anyagú cserepek, vagy egyéb anyagú fedések (lemezek, cserepeslemezek, zsindelyek stb.) alkalmazása. A cserép anyaga és színe mellett fontos a megjelenése is: elsősorban a klasszikus hódfarkú vagy egyenes vágású cserepek ajánlottak, melyek számos rajzolatban helyezhetők el a tetőn. Nem ajánlott a túlhatározott karakterű, szinte önálló életet élő nagy hullámú, nagy méretű cserepek alkalmazása. Az alacsonyabb hajlásszögű tetőfelületeken elfogadható a matt, grafit-szürke korcolt lemez. A csatornaelemeknél tartozkodjunk a feltűnő, harsány színektől, törekedjünk az anyagszerűségre! Ne a cserép színéhez illeszkedjünk, hanem az eredeti anyaghoz (roszdabarna, szürke árnyalatai). Festett alumíniumból matt, a fém és a szürke árnyalataiból válasszunk.

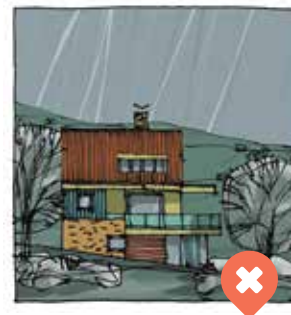

Javasolt a matt égetett természetes alapszínű agyagcserép (natúrától a mélyvörösig). A cserép anyaga és színe mellett fontos a megjelenése is. A klasszikus hódfarkú vagy egyenes vágású cserepek ajánlottak, melyek számos rajzolatban helyezhetők el a tetőn. Nem ajánlott a túl határozott karakterű, szinte önálló életet élő nagy hullámú, nagy méretű cserepek alkalmazása. Az alacsonyabb hajlásszögnél (előtető stb.) elfogadható a matt, grafit-szürke korcolt lemez

Kerülendő a nem természetes színű és anyagú cserepek, vagy egyéb anyagú fedések (műpalák, lemezek, zsindelyek) alkalmazása

[Ne feledjük: egy tagolt vakolatfelület nem kevésbé elegáns, mint egy jóval drágább kő vagy téglafelület. Ez utóbbiak csempe-szerűen ragasztott, vékonyra szeletelt (ciklop vagy egyenes oldalú), vagy bármilyen utánzat (kőpanel, kőporcelán, stb.) alkalmazása kerülendő. Nem időtállóak, és a sarkokon az élek találkozása sem oldható meg esztétikusan.]

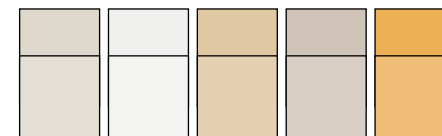

HOMLOKZAT

Az egyszerűség nemessé tesz: kerüljük a túl sokféle anyag használatát, melyek gyengítik egymás hatását.

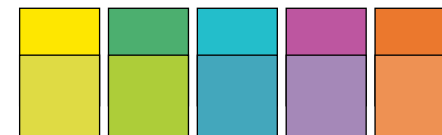
Mérlegeljünk a tartós, felújítható, idővel patinásodó anyagok használatát a hamar értéküket és szépségüket veszítő, nem javítható, műantikolt, múltó divatokat képviselőkkel szemben! Kőburkolat esetén elsősorban a hazai kőbányák kínálatából válasszunk! Ha külföldi kő mellett döntünk, csak a hazaival egyező színvilágú termékekben gondolkodjunk!

A kertváros színvilága változatos, mégis harmonikus egységet képez, ezért nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat a homlokzatok tekintetében sem. Gondolkodjunk fehérben, törtfehérben vagy természetes, földszínekben, azok világosabb árnyalataiban.

Homlokzatra javasolt földszínek

Ez a válogatás az árnyalatok jellegét hivatott illusztrálni, a sor tetszőlegesen bővíthető

Homlokzatra nem javasolt ríktó színek

NYÍLÁSZÁRÓK

AZ ÖRDÖG A RÉSZLETEKBEN LAKIK:

- ▶ Azonos ablakméret más-más ablakosztással egészen eltérő megjelenést, hangulatot ad a háznak.
- ▶ Minden esetben javasolt a természetes, szépen öregedő anyagok és a rikítók helyett a természetes, földszínek használata. Vegyük figyelembe, hogy míg a természetes anyagok felújíthatók, átfesthetők, addig a műanyag idővel nem javítható.
- ▶ Az utólag felszerelt (fehér) redőnytokok beszerelése helyett gondoljuk át a rejtett ár-

Nyílászárókra javasolt lágy színek

Ez a választás az árnyalatok jellegét hivatott illusztrálni, a sor tetszőlegesen bővíthető

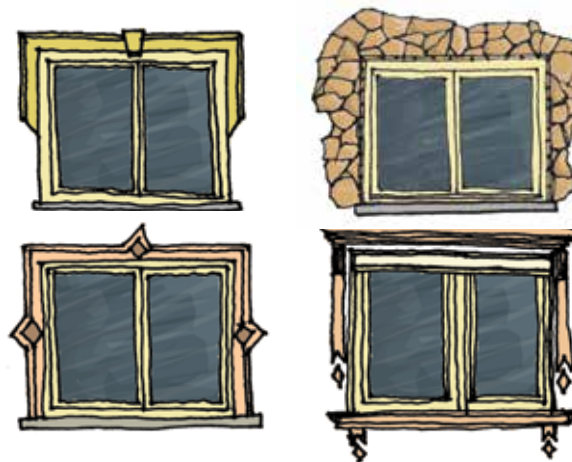
Nyílászárókra nem javasolt rikító színek

Kerüljük a Tüzép-telepek tucatárúit és a nem javítható anyagú szerkezeteket!

Kerüljük a csempe-szerűen ragasztott keretezéseket, a giccses hatású belsőépítészeti hungarocell tagozatok kültéri alkalmazását

nyékoló szerkezetek elhelyezésének lehetőségét. A hagyományos szerkezetek, az árnyékoláson és a vagyonvédelmen túl öltöztetik a homlokzatot! Alkalmazhatunk lamellás kialakítású zsalugátert, de jó megoldás lehet a tömör kialakítású külső spaletta elhelyezése.

- ▶ Régi villák eredeti nyílászáróinak cseréje során vegyük figyelembe, hogy ma már lehetőség nyílik az eredeti, hagyományos kialakítású és osztású ablakok hőszigetelt üvegezésű, korszerű legyártására!

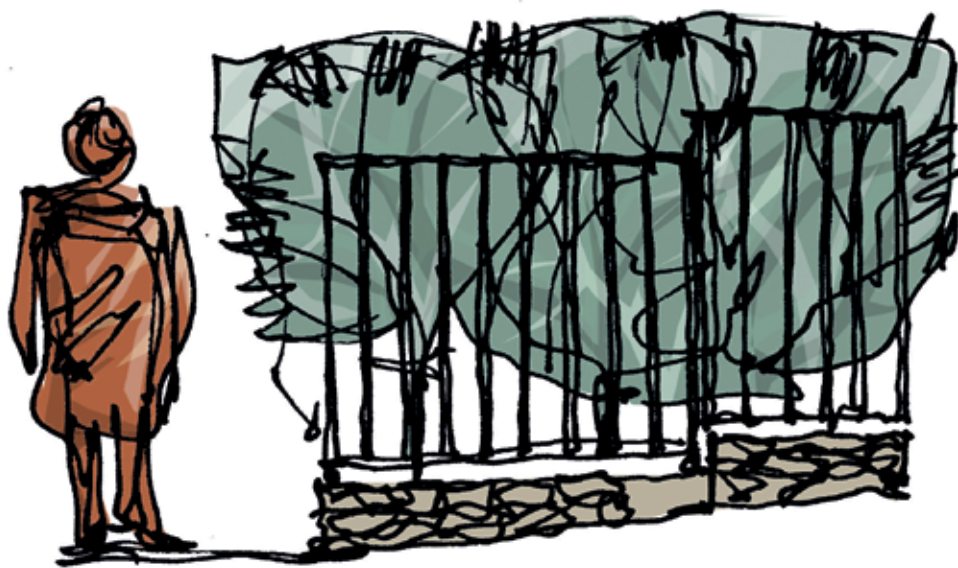

KERÍTÉS

Az utcakép meghatározó része a kerítéskialakítás. A kerítés nem feltétlenül az önmegvalósítás helye... Kerüljük a feltűnő, formai izgalmakban bővelkedő, harsány megoldásokat! A kertváros területén az áttört kerítések javasoltak, a tömör megoldások csak a fő- és gyűjtőutak mellett elfogadhatóak. Az áttört kerítések nádfonattal való zárása nem megfelelő, a belátást inkább a belső oldalra növények vagy sövény telepítésével [📍 LÁSD 185. OLDAL] akadályozzuk, mely jól véd az utca pora és a besűrűdő zaj ellen is. A szélezetlen pallóból készülő, ún erdészeti kerítés csak az erdőszéli területeken javasolt.

A kerítés a terep, a környező természeti környezet és a telek része, ugyanakkor összhangot kell alkotnia az épülettel is, melynek anyaghasználatát visszaköszönhet a kerítésen. Ugyanakkor figyeljünk arra, hogy ne alkalmazzunk a kerítésen tükröződő felületeket (üveg), csillogó felületű építőanyagokat (csiszolt kőlap), belsőépítészeti anyagokat (épi-

tőlemez, bútorlap). A zsalukőfal nem szép látvány, ne hagyjuk burkolat nélkül. A nyílt fugás szerelt kőlapok alkalmazása sem szerencsés a kerítéseken. Ne alkalmazzunk a közterület felé gabion rendszerű kerítést sem, mert idegen a kertvárosi hangulattól.

A kovácsolt elemek elhelyezése csak mértékkel javasolt, hiszen a díszes, kovácsoltvas kerítések a villák, kastélyok tartozékai.

A fém anyagú kerítések színezése egységes legyen, nem javasolt az egyes elemek különböző színezése. Lehetőleg sötétebb árnyalatú (antracit, szürke, mélyzöld) festést alkalmazzunk. Fa elemeknél és a lábazatnál sem szerencsés a harsány színek alkalmazása. Ne feledjük: a kerítés a növényzettel együtt érvényesül igazán!

A kertkapu illeszkedjen a kerítéshez és az épület kialakításához, kerüljük az embermagas bádogszerkezeteket. A kapu ne a közterület felé, hanem a telekre nyíljon. Tervezéskor gondoljunk át a kerítéssel egybeépített kukatároló kialakításának kulturált lehetőségét.

A régi villák esetén tartsuk meg, újíttassuk fel az eredeti, az utcakép szempontjából is értéket jelentő kerítéselemeket. [📍 SÖVÉNYEKRŐL LÁSD 203. OLDAL]

GÉPKOCSITÁROLÁS

Általánosságban az épületen belül ajánlott a gépkocsi elhelyezése. Kertvárosban önálló épületként garázs nem alakítható ki, nem oldható meg lábakon álló fedett-nyitott kerti építményben sem. Az előkertbe telepített, lábon álló kerti tető sem elfogadott megoldás. Kizárólag az épülettel egybeépített nyitott-fedett tároló, földszinti, vagy a terephez igazodó támfalgarázs, vagy terepszint alatti garázs építhető. Ne feledjük, hogy a pinceszintű garázshoz megfelelő lejtésű lehajtó is tartozik, mely adott esetben keresztbe szeli kertünket. Itt gondoskodni kell külön vízelvezetésről is. A lehajtó közterületről nem, csak a telekről indítható.

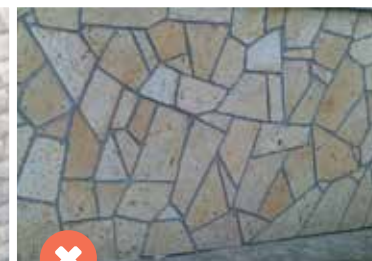
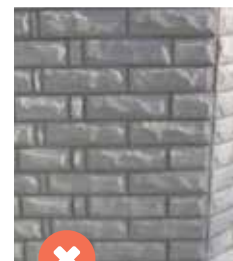
Támfalgaráznál a támfal magasítása a szerkezethez szükséges szélességen belül ajánlott, a további részekben a meglévő terephez kell visszacsatlakozni.

A zsalukövet, betonfelületeket ne hagyjuk nyersen. A felmerülő szigetelési problémák miatt sem a vakolat, sem a csempezszerűen felragasztott kőburkolat nem tartós ilyen felületeken, ezért ezeket a megoldásokat kerüljük. Javasolt a támfal futónövényzettel való benövesztése.

LÁBAZAT

Hagyományosan a ház alja mindig nehéz, sötétebb tónusú, mint a falazat. Kerülendők a ragasztott, csempezszerű utánzatok, melyek nem időtállóak és a sarkokon az élek találkozása nem megoldott. Lábazati sávban nem javasoltak a szerelt, fuga nélküli elemek sem. Helyette vakolt, terméskő vagy téglá használata ajánlott.

TÁMFALAK

A támfalak építése mindig komoly költséget jelent, ezért csak ott alkalmazzuk, ahol valóban szükségesek. A nagy magasságú egybefüggő falak nyomasztóan hatnak, ezért inkább több kisebb lépcsőből alakítsuk ki azokat.

Ha tudunk, alkalmazzunk helyi építőanyagokat, helyben kitermelt kőből készítsünk szárazon rakott földlépcsőket. A beton és vasbeton

falak inkább modernebb épületekhez illenek, egy szép zsallyal lehet a felületüket izgalmasabbá tenni, és célszerű növényrel befuttatni ezeket. Alacsonyabb falakat építhetünk rönkfából, gerendából is, ezek igen szép felületet adnak a kertben. Ne keverjük a különböző típusokat egy kertben belül! Az előregyártott beton növényedények(tálcák), rézsűkövek

használatát kerüljük! Ezek helyigénye sokszor hasonló a rézsűéhez, de az elemek hamar felmelegsenek, ezért a beültetett növények földje hamarabb kiszárad. Az előregyártott betonelemek általában nem esztétikusak. Az ilyen falak fenntartása nagyon munkaigényes; a nem megfelelően ápolts és öntözött növények kipusztulásával rideggé, nyomasztóvá válnak, elcsúfítják a kertünket. A kőtálcás (gabion) rendszerek csak növényzettel befuttatva támogathatók.

[LÁSD 202. OLDAL]

KERTEK

A gondozott kert (előkert, hátsókert és a házunk előtti közterület) hozzájárul a rendezett településképhez. Öröm a lakónak és a közösségnek egyaránt.

A kert növényzete alkalmazkodjon a környező táj karakteréhez, éghajlati viszonyaihoz (nap-sugárzás, csapadékmennyiség, szélviszonyok). Az északi hatású nyírfa, a tűlevelűek, valamint a népszerű „tuják” helyett ültessünk virágzó bokrokat, fűgét, rózsát, fűszernövényeket, gyümölcsfákat.

A honos fajok alkalmazása a kerthatáron szelíden kapcsolja össze az intenzíven fenntartott kertet és a környező tájat (a honos fajok listája megtalálható a településképi rendeletben).

A meglévő növényzet nagy kincs, próbáljuk az értékes fákat és cserjéket megőrizni, hiszen kifejlődésükhöz több évre, évtizedre van szükség!

A változatos növényhasználattal hozzájárulunk a biológiai sokszínűség fennmaradásához, a kert minden évszakban más arcát mutatja. A megfelelően kiválasztott és elhelyezett lombos fák ültetésével csökkenthetjük a besugárzást, természetes árnyékolást adnak, helyet biztosítanak a madaraknak fészkelésre.

A cserjék és fák együttes használatával szép növényfalakat alakíthatunk, amik elhatárolnak az utcai forgalomtól és a szomszédos kerthasználóktól.

Ne alkalmazzunk túl sok örökzöldet, mert sok a kártevőjük, egyhangúvá és komorrá teszik a kertet, ráadásul mindig ugyanolyan képet mutatnak, ezért az ember nem érzi velük az évszakok változását.

A lágy vonalak természetesebb hatást keltenek; legyünk figyelemmel a szomszédokra is, nézzünk utána, hogy a tervezett növény kifejllett állapotában mekkora lesz. A kerítéstől megfelelő távolságra ültessük a nagyobb, árnyékot adó növényeket. A gyepterület ne legyen szétagolt, a nagyobb, egybefüggő terek kialakításával megkönnyítjük a fenntartást. A telekhatárra ültessük a magasabb növényeket, a gyeptől az alacsonyabb cserjéket és évelőket; az intenzívebb gondozást igénylő növények az épület közelében kapjanak helyet.

Az épület körüli átmeneti terek (burkolat + dézsás növények + tető/árnyékoló) meghosszabbítják a kert használati idejét, tavasszal és ősszel is kellemessé teszik a kint tartózkodást. Pomázon hagyománya van a szőlőlugasok és a gyümölcsösök telepítésének.

Minél kevesebb legyen a burkolt felület, az alkalmazott anyagok helyi építőanyagok legyenek (mészkeő zúzalék, andezit kiskockakő, fa). A kevés fajta, egységes anyaghasználat harmonikusabb teszi a kertet, ráadásul sokszor az egyszerűbb, olcsóbb a szebb. [🍏 KERTEKRŐL LÁSD 197. OLDAL]

MEDENCE

Szabadtéri, fürdőzésre, úszásra szolgáló, arra alkalmas vízmélységű medence csak csatornázott területen alakítható ki. Telepítése az előkert utcafronttól számított 15 méteres sávjába nem ajánlott. Méreténél vegyük figyelembe, hogy nem számít zöldfelületnek, melynek százalékos arányát a szabályzat határozza meg. A lehető legkevesebb földmunkával és terepalakítással igyekezzünk megoldani telepítését, melyet igazítsunk a terep lejtéséhez. A benapozás, a földmunka, a rézsűk, a burkolatok és a medencét szegélyező növényzet, valamint adott esetben szabályzathoz igazodó mennyiségű és megjelenésű támfal is a telepítési terv része, melyhez kérjük szakember, például kert- és tájépítész segítségét. Kialakítása mellett fenntartásáról is gondoskodni kell, mely szintén igen költséges. Fontos, hogy a téliesítést ne a kertet elcsúfitó, épületjellegű szerkezettel oldjuk meg. A medencét vízközei növények telepítésével és természetes burkolattal illesszük be a kert struktúrájába. Gondoljuk át a használt víz hasznosításának lehetőségeit, vagy kérjük az üzemeltető hozzájárulását a közcsatornába való elvezetéséhez.

FASOROK

Talán mindannyiunknak kedves emléke, ahogy édesanyánkkal a fákkal szegélyezett utcán ballagunk az óvodába, iskolába. Kertvárosban sem kell lemondani az utcai növényzet által teremtett kellemes atmoszféráról, melynek számtalan előnye van: megköti a port, és véd a felületek túlzott felmelegedésétől! Gondozzuk a házunk előtti közterületet, óvjuk a meglévő fákat!

„MINIMÁL?”

Manapság házunknak vajon mennyiben kell tükröznie egyéniségünket? Befolyásolnak-e a divatok? Tény, hogy a közvéleményben igen mélyen gyökerezik az a vélekedés, miszerint a mai modern lakóház lapostetős, fehér homlokzatát hatalmas ablakok tarkítják, cső- vagy üvegkorlátos az erkélye, teraszát vasbeton keretek árnyékolják, és van rajta egy-két körablak..., „Bauhaus”, letisztult – építészet, hallhatjuk gyakran, noha ennél a sémánál a modern építészet mindig is gazdagabb és változatosabb volt. Ne feledjük a skandináv vagy latin országok által helyi karakterűvé alakított modern architektúrát sem! Nem lesz elegáns és nyugalmat sugárzó modern családi házunk, ha anyaghasználatában, részletképzésében nem képvisel egy magas igényszintet. Ugyanígy disszonáns a hangzás, ha a térképzés nem elegáns és nagyvonalú. Gondoljuk át, hogy életvitelünkhöz illeszkedik-e a minimalizmus! Komikus látványt nyújthat, amikor egy érzékeny és bátor formálású üvegdoboz-nyersbeton kompozíciót lakói kis fapergolákkal, faragott előtetőkkel igyekeznek humanizálni...

„MEDITERRÁN?”

Külföldi utazások, vagy filmélmények során sokakban mély nyomot hagynak a mediterrán vidékek családi házai. A külső jegyek szolgai másolása helyett azonban koncentráljunk a mediterrán építés szemléletére:

- ▶ A külső és a belső nappali tér szoros kapcsolatban van. Sokszor a teraszon, a pergola alatt is van egy „szalon”, nyárikonyhával.
- ▶ Jellemző a hús belső udvarok, átriumok kialakítása.
- ▶ Jó átszellőztethetőség, kellemes klíma.
- ▶ Természetes anyagok és színek alkalmazása kül- és beltérben.
- ▶ Jellemzően földszintes kialakítás, beépítetlen tetőtérrel, változatos belmagasságú terekkel. A hangulatot a látszó gerendák fokozhatják.

A mediterrán színek és a tetőforma másolása helyett javasoljuk, hogy az épület alaprajzát és térkapcsolatait is hassa át a mediterrán szemlélet. Kerüljük a túlbujánzó, „sokszoknyás”, rosszul rámetezett tetőcskéik alkalmazását.

KÖZTERÜLETEK

A portánk előtti terület ápolásával, dísznövények vagy jellemző gyümölcsfák telepítésével, díszes kiültetésekkel harmonikus utcaképet teremthetünk.

Kertvárosban az utakat helyenként szélesebb zöldsáv kíséri, itt lehetőség van egységes fasorok kialakítására. A növényválasztásnál figyelembe kell venni a termőhelyi viszonyokat, a felsővezetékek valamint a terepszint alatti vezetékek helyzetét és az adott városrész karakterét. Pomáz kiváló gyümölcs-termesztő vidék, bátran ültessünk ellenállóbb gyümölcsfákat (szilva, vackor, berkenyék)!

Ahol a nyílt árkok mellett szűkebb hely marad a növénytelepítésre, ott egy-egy karakteres, jó tűrőképességű évelő vagy cserje használatával lehet szép utcaképet elérni: levendula, zsálya, nőszirm, sásliliom, gólyaorr, őszirózsa, madárhúr, pünkösdirózsa, pimpó, rozsmaring, cickafark, kúpvirág, kakukkfű, törperózsza a naposabb területekre; meténg, árnyliliom, gyöngyvirág, nefelejcs, Waldstein pimpó, bőrlevél, kövérke, orbáncfű az árnyasabbra. Kerüljük a tuják és egyéb tűlevelű örökzöldek és a - sokszor hiányosan nyírt - sövények alkalmazását!

A nyílt árkok fontos településképi elemek, ne hagyjuk gondozatlanul! Az árkokat átszelő gépkocsibehajtók és hidak egységes, a főépítéssel egyeztetett kialakítása hozzájárul az egységes, esztétikus városképhez! Használjuk a helyi építőköveket. [📍 LÁSD 173. OLDAL]

„KOCKAHÁZAK” ÁTALAKÍTÁSA ÉS KORSZERŰSÍTÉSE

A négyzetes alaprajzú, földszintes, sátozott családi házak (ún. kockaházak) típustervek szerint épültek az ötvenes évektől egészen a nyolcvanas évekig.

Az energetikai korszerűsítés indokolt az alacsonyabb fenn tartási költségek és a jobb komfortérzet miatt. Ennek során azonban a technikain túl településképi szempontokat is figyelembe kell venni!

A bővítés során jogos igény, egyben értéknövelő a tömegformálásra is kedvező hatású átmeneti terek (fedett terasz, tornác, veranda) építése, a tetőtér hasznosítása. E szimmetrikus megjelenésű épülettípus átalakítása esetén lehetőség nyílik oromzat kialakítására is, mely a hely karakteréhez igazodó, egyedi arcot ad az eredetileg a táji jellegzetességeket figyelmen kívül hagyó, az ország egészére nézve szinte csak a színükben és homlokzati díszítésükben különböző, típusú szerint megépült házaknak.

BEAVATKOZÁSI PONTOK:

TETŐ

A tetőhéjalás cseréjével párhuzamosan, a meglévő ácsszerkezetre ráépítve alakulhat ki az utcai oromzat táji jelet tükröző tetőformája. A toldott tornác tetőszerkezete a falazatra és különböző (fa-, tégl-, kő-) anyagú pillérekre támaszkodhat, lapos fémlemez vagy enyhé hajlású cserépfedéssel.

HOMLOKZATKÉPZÉS, NYÍLÁSZÁRÓK

A felújítás, a szimpla hőszigetelésen túl, jó alkalom a homlokzat újragondolására. Javasolt a természetes, szépen öregedő anyagok és a földszínek használata. A nyílászárók cseréje esetén lehetőség nyílik új ablakoztatás kialakítására. Az utólag felszerelt fehér redőnytokok beszerezése helyett vegyük számításba a rejtett szerkezetek vagy a praktikus és az épületnek egyedi karaktert adó zsalugáterek elhelyezésének lehetőségét!

LÁBAZAT

Hagyományosan a ház alja mindig nehéz, sötétebb tónusú, mint a falazat. Anyaga helyi kő, tégl, vagy vakolt-festett. A hőszigetelés kialakítása miatt ez az eredeti, a helyre jellemző anyag sokszor eltűnik. Lehetőség szerint javasolt a lábazat eredeti anyagból való újraépítése. Kerülendők a ragasztott, csempezerű utánzatok.

Tanulmánytervek kockaházak lehetséges átalakításaira (1), ugyanez tetőtér-beépítéssel (4), bejárati veranda hozzáépítésével, zsalugáterekkel és új nyílásokkal (2, 5), valamennyinél újragondolt modernebb homlokzat téglalábazattal és homlokzati díszítéssel, fedett terasszal (6).

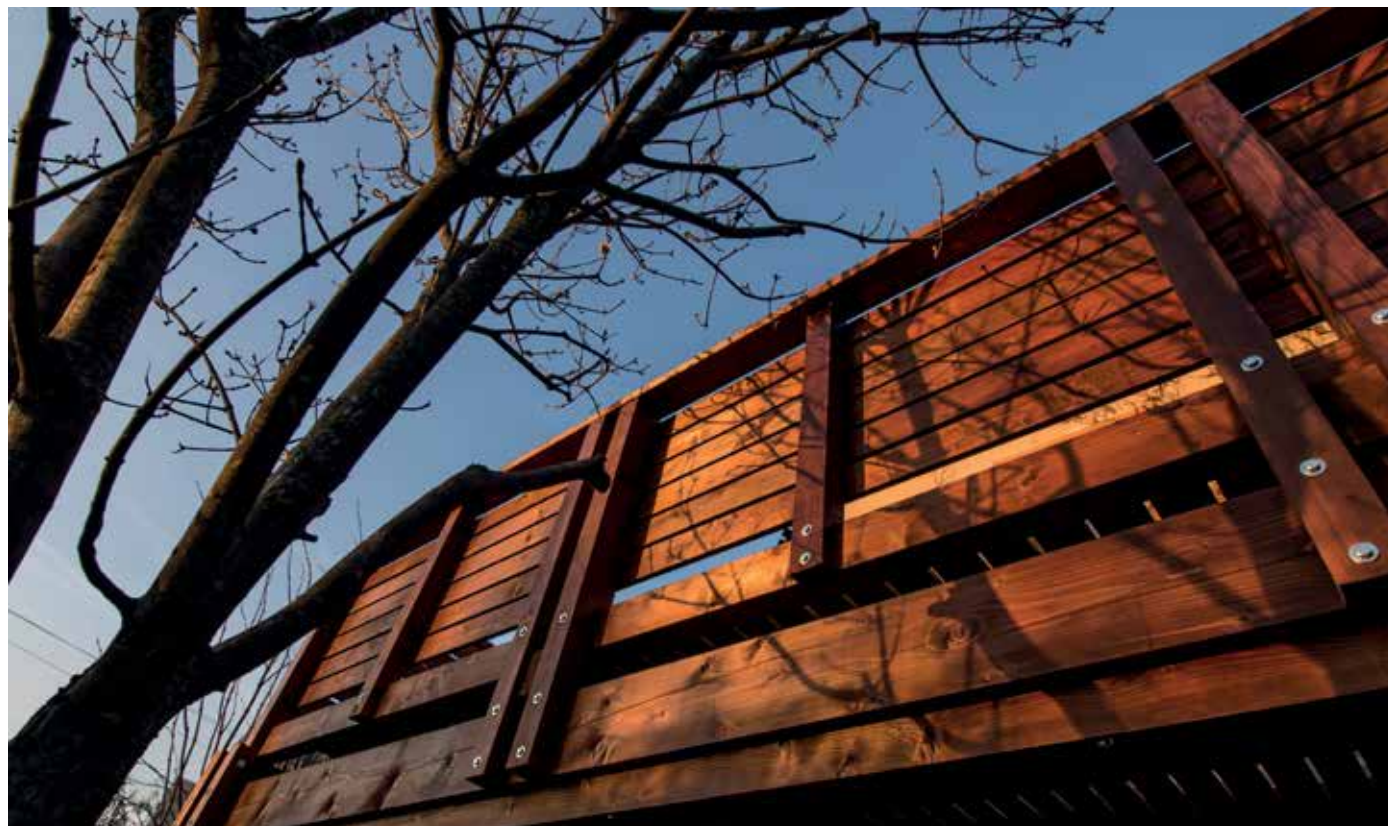

TERJENGŐS TÖMEGŰ HÁZAK ÁTALAKÍTÁSA

A nyolcvanas évek tipikus, terjengős tömegű, széles fesztávú családi házait több esetben szeretnék átalakítani, korszerűsíteni tulajdonosaik. Bármekkora is legyen a beavatkozás, jó alkalom a településképi szempontból is meghatározó „ránc-felvarrásra” és az értéknövelésre.

1. A LEGKISEBB BEAVATKOZÁSI SZINT RENDSZERINT CSAK A HOMLOKZATOKAT, ÉS A HÉJAZAT CSERÉJÉT ÉRINTI.

- ▶ A héjazat (általában palafedés) cseréje esetén lehetőleg természetes színű égetett agyacserepet használjunk. A technológia fejlődése okán ma már ez a legmagasabb

Kerüljük a harsány színeket, a hungarocell stukkókat és az elöregyártott faragott fa korlátléceket, melyek túl könnyedek a léptékhez

A cserépfedés, az egyszerű nyílászorúkozások, vakolatdíszek, a megemelt lábazat, a magasságot optikailag csökkentő vakolat és színjáték, a meleg földszínek, valamint a természetes anyagok használata látványosan változtatja meg az épület jellegét

elvárásoknak is megfelelő, időtálló héjazat, mely a kilátópontokról egységes összképet ad a településnek.

- ▶ A szimpla hőszigetelésen túl a korszerűsítés jó alkalom a homlokzat újragondolására. Javasolt a természetes, szépen öregedő anyagok és a földszínek használata. A vakolatugrások és a színváltások alkalmazásával optikailag csökkenthetjük az eredeti méreteket. Kerüljük a beltérbe való hungarocell stukkók alkalmazását a homlokzaton sarokarmírozás vagy ablakkeretezés gyanánt. Időtállóbb és egységesebb hatás érhető el finom vakolatugrásokkal, párkányokkal.
- ▶ A nyílászárók cseréje esetén lehetőség nyílik új ablakosztás kialakítására. Az utólag felszerelt fehér redőnytokok beszerelése helyett vegyük számításba a rejtett szerkezetek vagy a praktikus, és az épületnek egyedi karaktert adó zsalugáterek elhelyezésének lehetőségét!
- ▶ Hagyományosan a ház alja mindig nehéz, sötétebb tónusú, mint a falazat. Anyaga helyi kő, téglá, vagy vakolt-festett. Lehetőség szerint javasolt a lábazat eredeti anyagból

való újrakészítése, mely a hőszigetelés mellett is lehetséges. Kerülendő a ragasztott, csempezerű kőutántakók.

- Szenteljünk figyelmet az erkélykorlátok kialakítására, melyek nagyban befolyásolják házunk arcát. Nem előnyös a léptékhez képest túl könnyed kovácsolt szerkezetek, vagy az előregyártott, faragott faelemek alkalmazása.

2. EGY KÖVETKEZŐ BEAVATKOZÁSI SZINT AZ ÁTMENETI TEREK (FEDETT TERASZ, VERANDA, TORNÁC, SZÉLFOGÓ) ÉPÍTÉSE, A TETŐTÉR HASZNOSÍTÁSA. E HÁZAK ALAPTERÜLETE TÖKÉLETESEN ALKALMAS KÉT GENERÁCIÓ EGYÜTTÉLÉSÉRE. EZ ESETBEN KÜLÖN FIGYELMET ÉRDEMEL A KÜLSŐ LÉPCSŐ KIALAKÍTÁSA.

- A fedett külső lépcső lágyítja a tömeget.
- A hozzáépítések esetében azonos anyaghasználatban gondolkodjunk, kerüljük az ideiglenes szerkezeteket (polikarbonát, osb lap).

3. A LEGNAGYOBB BEAVATKOZÁS A TETŐ TELJES SZERKEZETÉNEK ÁTALAKÍTÁSA, ÚJ HOMLOKZATI NYÍLÁSRENDSZER KIALAKÍTÁSA.

- Adott esetben lehetőség van a tető átfordítására (a szélesebb homlokzattal párhuzamos gerinccel), és a hajlásszög finomítására. Az így kialakuló keskenyebb feshatár oromzat léptékében kellemesebb, a hely karakteréhez igazodó, egyedi arcot ad az épületnek.
- Lehetőség nyílik a tömeget tagoló bővítmények, átmeneti terek építésére.
- A homlokzatokon új helyre kerülhetnek az új arányú és osztású nyílászárók.

JÓ PÉLDÁK

A fotókon megjelenített épületek esetén képaláírásban tesszük egyértelművé a követendő példaként szolgáló megoldásokat. A cél nem ezek szolgai másolása, hanem az ajánlásban körvonalazott elvek szerinti új, egyéni építészeti válaszok ösztönzése.

- ▼ Az egyszerű tömeget mindössze a bejárat szakaszon visszahúzott homlokzat és az így kialakult sarokra szerkesztett nagy sarokablak tagolja. Az épületen alkalmazott anyagok a kerítésen következetesen visszaköszönnek. A nemes anyagok használata és az egyedi részletek példaértékűek.

► Ez a több mint negyven éve tervezett épület úttörő volt a maga korában, de példamutató a mai napig is. Az egykor Év Háza díjban is részesült, a lekerekített falsarkok okán is egyedi megjelenésű épület vályogból épült, a fenntarthatóság valamennyi követelményének megfelelően.

- ▼ A melegséget sugárzó téglát, a fa nyílászárókat, a fehér falakat és a cserépet harmonikus összhatást eredményeznek. A múlt duvatok korában időtlenséget, értékállóságot közvetít.

- ▲ A kevesebb sokszor több! Az oromfalas épület kettétörése, azaz a tömeg finom megmozgatása és az időt befogadni képes, szépen öregedő téglá használata éppen elegendő építészeti izgalom. Figyeljük meg a faserkezetek és a kerítés összhangját, valamint az ápolat közterületet.

- A meglévő kerti építményt megtartva, azt továbbgondolva született meg az egyszerű szerkesztésű, tornácos ház. A változatos, de természetes és jól egyensúlyban tartott anyaghasználat, a tetőkiemelés formálása és a kert kialakítása is példaértékű.

Egy erős lejtésű telekre épülő háznak akkor nem lesz ormótlan támfal jellege, ha a tervező gondoskodik szintek között is kapcsolatot teremtő kisebb tömegekre való osztásról, és ennek megfelelően a tetők és részletgazdag homlokzatok kialakításáról. Ideális esetben a szintek és a belmagasság jó meghatározásával, szinteltolással és ügyes térbeli elrendezéssel tökéletesen illeszthető a ház a terepre - ahogyan ezt a bemutatott példa is mutatja. Kiemelt figyelmet érdemel a támfalóriások nélkül kialakított buja kert, valamint a rálátásokat kedvezően befolyásoló hátsó zöldtető.

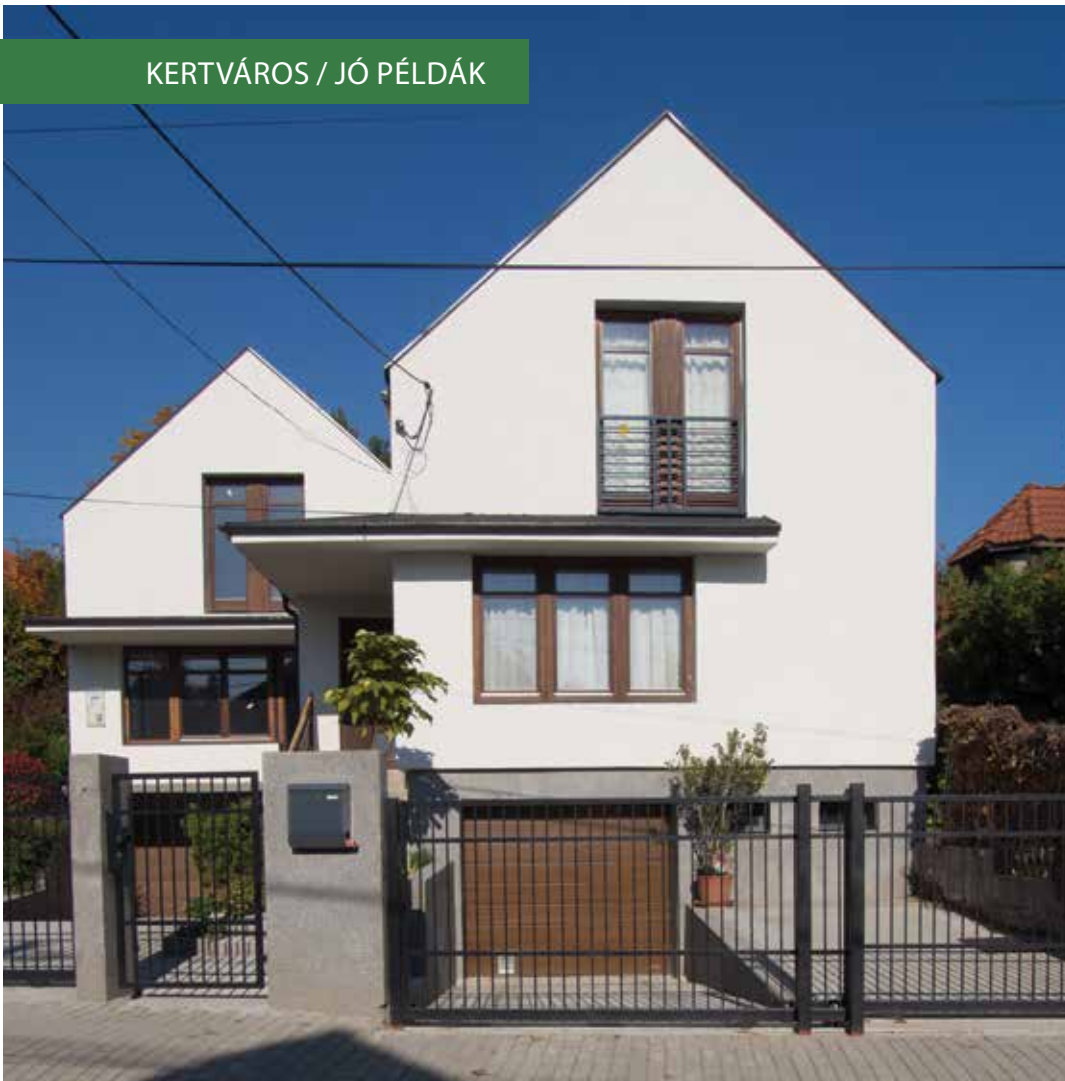
- ▲ A forgalmas utca fele zárt homlokzattal fordul az épület. A tagolatlan tömeget kikönnyíti a bejáratot kihangsúlyozó faburkolatos toldalék. Figyelemreméltó a házzal harmonizáló pálcás kerítés szép megoldása.

- ◀ Az épület játékosága és természetes, visszafogott anyag-használata visszaköszön a kerítés kialakításán. Az alacsonyabb hajlásszögű tető nem dominál a hagyományos magastető mellett, ugyanakkor mozgalmassá teszi és kiemeli a mediterrán tucatépületek közül.

Hiába a gondos építési szándék, drága anyagok és szépen kidolgozott részletek: ahhoz, hogy egy erős lejtésű telekre épülő háznak ne legyen ormótlan támfal jellege, gondoskodni kell a szintek között is kapcsolatot teremtő kisebb tömegekre való osztásról, és az ennek megfelelően a tetők és részlet gazdag homlokzatok kialakításáról. Ideális esetben a szintek és a belmagasság jó meghatározásával, szinteltolással és ügyes térbeli elrendezéssel a táj megsebzése és felesleges költségtöbblet nélkül lehet a terepre illeszteni a házat. Ne feledjük: a lejtős terepre való építés csak a növényzettel együtt tud teljes siker lenni. Egyszerre gondolkodjunk épületben és kertben, igényes minél alacsonyabb, bontott vonalvezetésű támfalmegoldásokban, a támfalat takaró, befutó növényzetben.

- ▲ A két azonos tömegből álló ikerházat pengeként megjelenő nagy előtető fogja egybe. A magasságát csökkenti a markáns pinceszinti anyagváltás. A lábazati anyagra válaszol a kerítés tömör szakasza.

- ▼ Az épület főhomlokzatára helyezett fa teraszok és a homlokzaton kialakított fabetét egységes anyaghasználatukkal kiemelik a keretként megjelenő fehér, vakolt, egyszerű épülettömeget.

▲ A környéken megszokott terjengős fehér kockák helyett itt függőleges értelemben is megmozgatott lapostetős tömegek veszik elejét egy terjengős kubus okozta nehézkes összhatásnak. A buja növényzet eredményeképpen néhány éven belül szinte észrevétlen lesz a már most sem hivalkodó családi ház. A régi parasztporták előtti padot idéző hangsúlyos bejárat elem a viszonylag zárt épületen a közösség felé való nyitást hangsúlyozza.

► A városszéli telken épült kis ház hagyományos szerkesztésével és karakteres faszerkezeteivel jól illeszkedik az erdőszéli hangulathoz. A központibb kertvárosi területeken nem ajánlott, de ebben a szituációban telitalálat a szélezetlen pallóból készült kerítés.

► A növényzettel benőtt kicsi háznak sajátosan romantikus hangulatot kölcsönöz a vidám színre festett ablak. A szépen öregedő anyagok minden évszakban más-más színnel válnak még díszesebbé.

A hagyományos oromfalas tornácos ház mellett talán a patak menti egykori malmok is visszaköszönnek az épület formálásában. A jó ritmusban elhelyezett nyílászárók a belső funkcióknak megfelelő méretűek, követve a hagyományos nyílás-tömör falfelület arányát. A kert felé nyitó tornác kellemes átmeneti tér, mely nyáron kizárja, télen azonban betessékeli a napfényt.

A keskeny alaprajzra keskenyebb, az emberi arányokhoz jobban igazodó oromfal illeszthető, mely környezetében nem tűnik túlsúlyosnak. A padlásszelőző átírata mellett az egybefogott földszinti ablak modern hatást kölcsönöz az épületnek.

▼ A kis lakóház hagyományos tetőszerkesztése és anyaghasználata az erdőséli nyaralók hangulatát idézi. A nyeregtető csendesítővel alakul teraszfedéssé és árnyékolószerkezzé.

TÁRSASHÁZAS BEÉPÍTÉS

TÁRSASHÁZAS BEÉPÍTÉS*

Kézikönyvünkben a társasház alatt nem a jogi fogalmat, hanem a kisvárosias övezet többalakos, többszintes épületeit értjük. A társasházak a város területén több helyen, foltokban találhatók. Pomázon a hatvanas évek végén kezdődtek a társasházépítések a Tiszolczy-telepen és a Prekbrodica felett. Találhatunk paneles technológiával épült társasházakat, mely többnyire három emelet magas, típustervek alapján, rövid idő alatt megépített lapostetős kockaépületekből áll. A nyolcvanas években épült társasházakra inkább a magastető, a kis lakásszám, a szintenként azonos, kis-vagy közepes méretű alaprajzok, azonos loggiahomlokzatok, földszinti vagy támfalgarázsok jellemzők. Néhány helyen megjelennek sorházas és ikres beépítések is. A Szelistye kisvárosias, szabályozott lakóömbjei fokozatosan épültek be. A Huszár utca mentén lévő kisvárosias lakóterületek közvetlenül a településközpontokhoz kapcsolódnak, a Dera-patak jobb oldalán. A beépítés a kétezres évek eredménye, néhányszintes, magastetős társasházi épületekkel. A történelmi településközpont peremére is beékelődött az elmúlt évtized során egy-egy többszintes, soklakásos társasház, mely Ófalu jellegétől élesen elkülönül mind léptékében, mind anyaghasználatában.

Manapság főként magasabb igényekre szabott soklakásos, kifejezetten városi léptékű társasházak épülnek, illetve ún. lakóparkok. A korábban épült társasházak tekintetében fennálló igény az energetikai korszerűsítés (hőszigetelés, nyílászárócseré), melyre külön ajánlást teszünk.

* Társasház alatt nem a jogi fogalmat, hanem a kertes övezet többlakásos, többszintes épületeit értjük.

AJÁNLÁSOK

FELÚJÍTÁS, HŐSZIGETELÉS,

NYÍLÁSZÁRÓ CSERE

- ▶ Épületek közterületről látható homlokzatainak és kapcsolódó tűzfalainak egységes, a teljes felületre kiterjedő, egy ütemben történő felújítására kell törekedni. Az egy homlokzaton belüli, a homlokzat szerkezetének, tagolásának figyelembevétele nélkül történő, részleges (pl. tulajdonviszony alapján tagolt) felújítása vagy átfestése nem megengedett.
- ▶ A felújítás során a homlokzaton lévő kábelek, antennák, közmű, elektromos és gépészeti elemek, szekrények, vezetékek sülyyesztve vagy takarva jelenjenek meg.
- ▶ Ablakcsere esetén ügyeljünk az eredeti nyílásosztás, és az osztóelemek méretbeli hierarchiájára, és a nyílászárók eredeti színében történő kialakításra.
- ▶ Gangról nyíló, vagy lépcsőházi ajtók esetében ne gondolkodjunk a barkácsáruházi katalógusok kínálatában. Minden esetben törekedjünk egységes megoldásra.
- ▶ Utólagos hőszigetelés csak a teljes homlokzaton végezhető, egy ütemben. Fontos a vakolatszín és struktúra, az ablakpárkányok gondos megválasztása.
- ▶ Nem szerencsés, ha egy épület egy foltvarrott textil vagy kedvenc pulóverünk színeit és változatosságát követi. Nagy felületekben, visszafogott, pasztell színekben gondolkodjunk, a teljes utcaképet figyelembe véve.

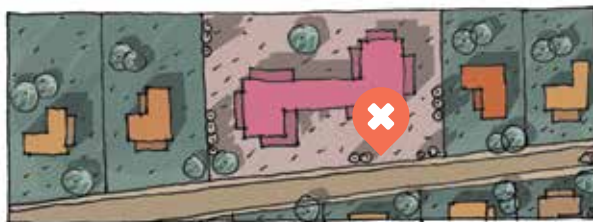
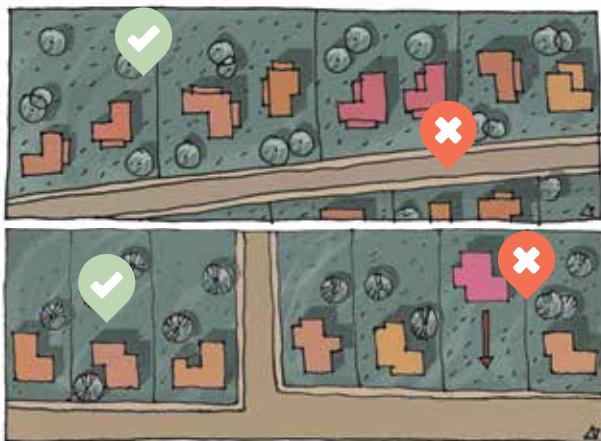
- ▶ Épületek közterületről látható homlokzatán kültéri klímaberendezés, technológiai létesítmény látható helyre nem helyezhető. Erkélyen, loggián, tömör mellvédes homlokzati kialakítás esetén közterületről nem látható módon, takartan oldható meg elhelyezése.
- ▶ Az utcáfrontra nyíló erkélyek, loggiák önálló (nem a teljes épület valamennyi elemére vonatkozó) beépítése nem elfogadott.

ÚJ ÉPÍTÉSŰ TÁRSASHÁZAK, LAKÓPARKOK

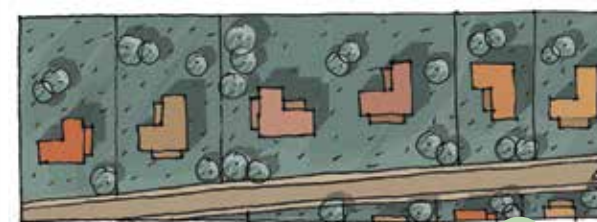
Társasházon a zöldövezet többszintes, többalakos épületeit értjük, nem csak a lakótelepeket, ide tartoznak a ma épülő lakóparkok is, melyre az alábbi ajánlásokat fogalmazzuk meg. Ezek állhatnak egy-egy nagyobb, soklakásos, vagy akár több kisebb, 2-4 lakásos elemből.

TELEPÍTÉS

- ▶ A társasházak övezetében általában a szabadonálló beépítési mód a meghatározó, de van ikres, valamint zárt sorú beépítés is [LÁSD 48. OLDAL]. Noha ez akár utcánként is változhat, alapelv, hogy az egységes utcakép érdekében igazodjunk a már kialakult, harmonikus rendhez! Az elhelyezésnél vegyük figyelembe a kilátást és a benapozást is – melyet a hagyományos láncolatból való kimozdítás hátrányosan befolyásolhat a szomszédos beépítések tekintetében.

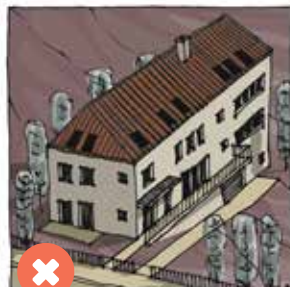
▶ Több telek egyesítése esetén, az így létrejövő „óriástelekre” nem helyezhető el a telekmérettel arányosan növekvő „óriásház”, helyette gondolkodjunk több kisebb épületben.

- ▶ Fokozott figyelmet igényel a jó kertkapcsolat, a lehetőségekhez viszonyított legjobb benapozás és tájolás feltételeinek biztosítása minden lakás esetében. A jó szomszédsági viszony és az ingatlan értéke nagyban függ attól, hogy egy átgondolt tervezés (kreatív alaprajz, megfelelően tagolt tömeg) eredményeként jól elkülönül-e egymástól az egyes tulajdonosok élettere! Felejtsük el a sorolást, az egyes lakás „egységek” gépies ismétlését, a tükrözést! Hosszú távon sok konfliktushoz vezet az egymáson való kényszerű átközeledés, az áthallás és átlátások egészségtelen mértéke, a közösségi terek hiánya és a cellásított kertek sorolása. Hiába a megfelelő méret, nem minden telekforma alkalmas ennek megvalósítására, ezért a megfelelő telek kiválasztása elsőrendű kérdés!
- ▶ Lejtős terep esetében rendkívül fontos az épület terepre ültetése. Ne töltögezzük a földet a ház mellé az épületmagasság csökkentése céljából! A szükségesnél nagyobb mértékű talajmunka (kiemelés, feltöltés) jelentős és felesleges költségtöbblettel jár, és örök sebet üt a tájban, csökkentve a saját és a szomszédos ingatlanok értékét is.
- ▶ Egy erős lejtésű telekre épülő háznak akkor nem lesz ormóttan támfal jellege, ha a tervező gondoskodik a szintek között is kapcsolatot teremtő kisebb tömegekre való osztásról, és ennek megfelelően a tetők és részletgazdag homlokzatok kialakításáról. Ideális esetben a szintek és a belmagasság jó meghatározásával, szinttollalással és ügyes térbeli elrendezéssel tökéletesen illeszthető a ház a terepre.
- ▶ Ne feledjük a hasznos közterület és közös használatú kert alakítását, mely a lakóközösség valamennyi generációját kiszolgálja!

MAGASSÁG

- ▶ A megengedett értéket a szabályzat sok esetben utcára lebontva tartalmazza. Azokon a területeken, ahol „szelölősebb” a beépítés, és az épületek nem túl szorosan sorakoznak egymás mellett, ott nem zavaró a földszintes és a többszint magas épületek váltakozása. Azokon a területeken viszont, ahol az épületek szorosabban sorakoznak egymás mellett, ott a környezetében kialakult rendhez illik igazodni.
- ▶ Az épület magasságának értéke összetett számítás eredménye, melyhez nem fogadható el az értéket átlagosan lecsökkentő alacsony, hosszú tömeggel való játék („cica-farok”) egy önmagában nyilvánvalóan túl magas épület esetén.

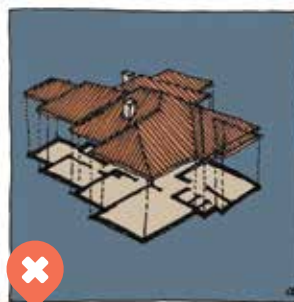
TÖMEG

- ▶ Az ikerház (gyakran 4-6 ikerházból vagy egyforma 4 lakásos épületből áll össze egy „lakópark”) két önálló egység, melyeket külsőleg egy épületként szükséges komponálni, de ez korántsem jelenti azt, hogy két tökéletesen

azonos, a felezővonalnál összenőtt - emiatt aránytalannak tűnő arccal kell rendelkezniük! Nincs két azonos tájolás, benapozás kétlakásos épületnél, a ház nem tud azonosan reagálni a környezetre. A nap járása, a rálátások, az intimitás védelme, a megközelítés mindig különböző. Tévhit, hogy a megtükrözött alaprajz rentábilisabb, olcsóbban létesíthető. Sokszor pont az ellenkezője bizonyosodik be a terepcsatlakozások, az elvesztett jó tájossági lehetőség, a használatot korlátozó kényszersmegoldások miatt

- ▶ A meglévő történeti beépítésről példát véve inkább függőleges és vízszintes értelemben tagolt tömegben gondolkodjunk! Egy nagy kubus helyett tehát javasolt az épületet kisebb tömegekre, ezáltal kisebb homlokzati felületekre bontani.
- ▶ A tömeg jellegét meghatározzák a teraszok is. Kerüljük a teraszokkal teljesen körbeölelt, így terjengős tömegűnek tűnő épületek építését! Oda tervezzünk teraszt, ahol szükségünk van rá, lehetőleg használható (kiférjen rá egy asztal, székekkel) méretben!
- ▶ Gondoskodjunk a legfelső szinti terasz árnyékolásáról és/vagy fedéséről, mely a tömeggel szerves egységet képez. Előzzük meg a lakók által emelt kis építmények megjelenését, melyek nagy hatással vannak az utcaképre, és a társasház megjelenésére.
- ▶ A 45 fokban visszahúzott, fokozatosan visszalépcsőző tetőszint kialakítása nem javasolt.

Átgondolatlanul tagolt alaprajzból következő túlbonyolított tetőszerkesztés, magastetőnél fióktetőcskék halmozásával

- ▶ A jó építész nem csupán alaprajzban gondolkodik. Az alaprajzból ugyanis falak nőnek ki, arra tető kerül - mindez meghatározza az épület tömegét. Ha nem vagyunk figyelemmel ezekre az összefüggésekre, akkor a számítógépes tervezőprogram adta lehetőségeket kihasználó automatikus, kreativitást nélkülöző tömegképzés eredménye az, hogy egy elaprózott, buta tetőformát kell megépíteni, esetleges helyzetű fióktetőcskékkal. Ez többletköltséget hárít az építtetőre, sok későbbi (lapostetőnél a lejtések, összemetsződések miatt) hibalehetőséget rejt magában, és - nem utolsó sorban - zavaros, sokszor komikus látványt nyújt.

TETŐFORMA, TETŐHAJLÁSSZÖG

- ▶ Ezeken a területeken magastető (a hajlásszög tekintetében a környező épületekhez igazodjunk) az irányadó. A túl meredek („alpesi”) illetve túl alacsony („mediterrán”) hajlásszög azonban idegenül hat ebben a környezetben, ezért kerülendő. Az egységes utcakép érdekében részben, vagy egészben igazodjunk a kialakult jelleghez.
- ▶ A kisebb tömegekre osztáshoz igazodó tagolt tetőformában gondolkodjunk!
- ▶ Magastetőnél javasolt a matt agyagcserép fedés, mely hozzájárul a magaslatokról is jól látható egységes településképhez. Kerülendő a műantikolt vagy egyéb mintázatú, nem természetes színű és anyagú cserepek, vagy egyéb anyagú fedések (lemezek, cserepeslemezek zsindelyek) alkalmazása. Az alacsonyabb hajlásszögű tetőfelületeken elfogadható a matt, grafitzürke korcolt lemez.
- ▶ A cserép anyaga és színe mellett fontos a megjelenése is: a klasszikus hódfarkú vagy egyenes vágású cserepek ajánlottak, melyek számos rajzolatban helyezhetők el a tetőn.

Az esővíz elvezetésének szerelvényeit a tetőforma határozza meg. Kerüljük a tobzódó ereszcatornarendszereket, az egymást érő hattyúnyakakat

- ▶ Tartózkodjunk a tetőből kivágott („beharapott”) teraszoktól, és a lépcsőzetes, több sorban elhelyezett tetősíklablakok elhelyezésétől!
- ▶ Ikres vagy zárt sorú [LÁSD 48. OLDAL] beépítés esetén alapvető követelmény, hogy az egymáshoz csatlakozó tetőzetek egységes formában, hajlásszögben jelenjenek meg.

Javasolt a matt égetett természetes alapszínű agyagcserép fedés (natúrtól a mélyvörösig). A cserép anyaga és színe mellett fontos a megjelenése is. A klasszikus hódfarkú vagy egyenes vágású cserepek ajánlottak, melyek számos rajzolatban helyezhetők el a tetőn. Nem ajánlott a túl határozott karakterű, szinte önálló életet élő nagy hullámú, nagy méretű cserepek alkalmazása. Az alacsonyabb hajlásszögnél (előtető stb.) elfogadható a matt, grafitzürke korcolt lemez

Kerülendő a nem természetes színű és anyagú cserepek, vagy egyéb anyagú fedések (műpalák, lemez, zsindelyek) alkalmazása

LÁBAZAT

- ▶ Hagyományosan a ház alja mindig nehéz, sötétebb tónusú, mint a falazat. Anyaga a régi épületeken jellemzően kő, tégl, ritkábban vakolt-festett. Kerülendők a ragasztott, csempeszerű utánzatok, melyek nem időtállóak és a sarkokon az élek találkozása nem megoldott.

HOMLOKZAT

- ▶ Kerüljük a túl sokféle anyag használatát. Két-három féle homlokzati anyag tökéletesen elegendő. Ennél több elem zavaros, vibráló, nyugtalan jelleget kölcsönöz az épületnek, és rengeteg megoldhatatlan csomópontot eredményez. Ez utóbbi esetben az anyagváltások nem minden esetben következtetések, noha ez alapelvárás.
- ▶ Új építésnél az antennák, parabolaantennák [LÁSD 192. OLDAL], egyéb kültéri egységek esetén a központi, takart megoldások fogadhatók el. Biztosítsuk a redőnyök takart elhelyezésének lehetőségét.
- ▶ Kerüljük a csempe- vagy tapétaszerűen felragasztott burkolatokat, melyek egy-egy nemesebb anyag utánzatai. Ha költségtakarékossági okból döntenénk ezek mellett, akkor alkalmazzunk inkább olyan olcsóbb, de semmivel sem kevésbé elegáns anyagok, mint például a vakolat.

SZÍNEK

- ▶ Nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat sem a homlokzatok, sem pedig az egyéb szerkezetek, nyílászárók tekintetében.
- ▶ Homlokzatoknál gondolkodjunk fehérben, törtfehérben, vagy természetes, földszínekben, azok világosabb árnyalaiban.

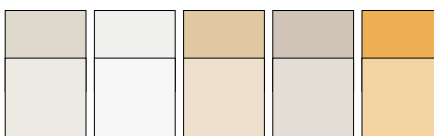
Nyílászárókra javasolt lágy színek

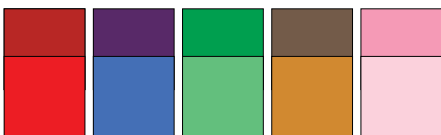
Ez a válogatás az árnyalatok jellegét hivatott illusztrálni, a sor tetszőlegesen bővíthető

Homlokzatra javasolt földszínek

Nyílászárókra nem javasolt rikító színek

Homlokzatra nem javasolt rikító színek

NYÍLÁSZÁRÓK, KORLÁTOK

- ▶ Az utca fele is nagy üvegfelületekkel nyitott épületnek ide nem illeszkedő középület jellege van, mely nélkülöz minden, a családi- vagy társasháztól elvárható intimitást. A forgalmas utca nem kívánja meg a teljes transzparenciát, és idegen a villák által meghatározott utca kialakult ritmusától. Javasolt a zártabb, a belső funkciókhoz igazodó homlokzat kialakítása.
- ▶ Nem szabad mindent a kilátásnak alárendelni. A minden irányba üvegfelületekkel kitárulkozó ház komikus látványt nyújt.
- ▶ Üvegkorlát esetén acélkonzol helyett javasolt az elegánsabb, befogott megoldás.
- ▶ Az erkélyek, teraszok korlátmegoldása nagyon erős karakterformáló elem. Forgalmas utcákban a nyitott, pálcás korlátok előre vetítik azoknak igénytelen takargatását a lakók által, mely tulajdonképpen egy új, rendezetlen hatású homlokzatot eredményez. Az utca felé nyíló erkélyeknél javasolt a tömör, vagy tömör hatású mellvéd alkalmazása.
- ▶ A legfelső szint erkélyénél előre tervezzük meg az árnyékolószerkezetet, elkerülve a tulajdonosonként változó megoldásokat.
- ▶ Gondoskodjunk az előre beépített, takart árnyékoló-rendszerek (redőnyök) elhelyezéséről! A társasház építészeti egységét megbontja, esztétikailag zavaros látványt nyújt, ha minden egyes lakás tulajdonosa más rendszerű és más színű árnyékolót szerel fel.

KERT

- ▶ Lehetőség szerint a kertet ne válasszuk önálló használatú kisebb területekre, próbáljuk meg a többi lakóval egyeztetve egy közös koncepció mentén kialakítani az épülethez tartozó zöldfelületet, így sokkal több lehetőségünk marad a különböző funkciók elhelyezésére. A kert és az épület így harmonikusabb egységet tud alkotni.
- ▶ Ne feledjük a hasznos közterület és közös használatú kert alakítását, mely a lakóközösség valamennyi generációját kiszolgálja!
- ▶ Fordítsunk figyelmet a kertfenntartásra; akár a lakóközösség végzi megosztva, akár egy szakembert bízunk meg, az örömteli kerthasználathoz nélkülözhetetlen, hogy a kert ápolt és rendezett legyen minden évszakban. Kialakításánál ne feledkezzünk meg a komposztálásról, a hűsölésre alkalmas lugasokról, a jól árnyékolt játszótérrel valamint a kis haszonketről sem!
[◻ KERTHEZ LÁSD 197. OLDALAK, TÁMFALAKHOZ 201. OLDAL].

TÁRSASHÁZAS

KERÍTÉS

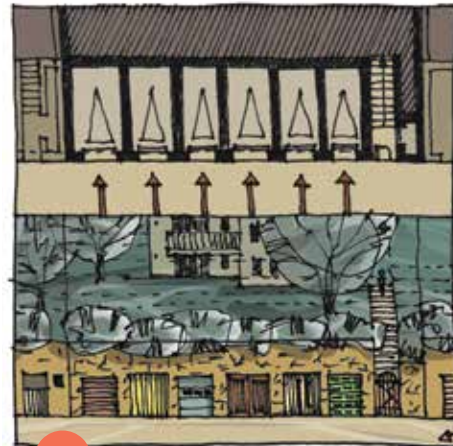
- ▶ Az utcakép meghatározó része a kerítéskialakítás. Áttört kerítések javasoltak, a tömör megoldások nem javasoltak.
- ▶ A közterület felé eső oldalon illeszkedjünk a szomszédos meglévő kerítéshez.
- ▶ A kerítéslábazat felületképzése lehet például téglá, kő, műkő, vakolat, igényes felületű nyersbeton. Kitöltésként fém, fa javasolt, üveget és egyéb belsőépítészeti anyagot azonban ne alkalmazzunk.
- ▶ Az áttört kerítések nádfonattal való zárása nem megfelelő, a belátást inkább a belső oldalra növények vagy sövény telepítésével akadályozzuk, mely jól véd az utca pora és a beszűrődő zaj ellen is. A kertkapu illeszkedjen a kerítéshez és az épület kialakításához.
- ▶ Új építés esetén is használjuk fel bátran a meglévő régi kerítéselemeket, melyek harmonikus egységet képezhetnek egy modernebb épülettel is.

- ▶ Tervezéskor gondoljuk át a kerítéssel egybeépített kukatároló kialakításának kulturált lehetőségét, mely a kerítés magasságát nem lépi túl. Épített kukatárolónál célszerű egy külön ajtót nyitni a közterület felé, hogy a szemét kulturált és gyors elszállítását megkönnyítsük.

a

b

GARÁZS, PARKOLÁS

- ▶ Többlakásos épületnél fontos szempont az épületen belül, vagy terepszint alatt elhelyezett garázs megközelítése, és az ehhez szükséges tereprendezés ésszerű, a legkevesebb sebet ejtő, esztétikus megoldása. A lehajtónak műtárgyjellege van, az ormótlan megjelenés elkerülése érdekében javasolt, az oldalfalak minél alacsonyabb kialakítása, a terep részével való csatlakozása, magas korlátépítmények nélkül.
- ▶ Egy bejáraton biztosítsuk a be és kihajtás (a). Több garázskapu elhelyezése („sorgarázs”) nem szerencsés településképi szempontból (b).
- ▶ A felszíni parkolók kialakításakor telepítsünk árnyékolásra alkalmas fákat.
- ▶ A telek kiválasztásakor legyen az is szempont, hogy a lakásszámhoz kapcsolódó gépkocsik reális mennyisége telken belül, vagy a megfelelő szélességű közterületen, lehetőleg közvetlenül az épület előtt elhelyezhető legyen, az utca meglévő értékes növényzetének károsítása nélkül.
- ▶ A telek kiválasztásakor legyen az is szempont, hogy a lakásszámhoz kapcsolódó gépkocsik reális mennyisége telken belül, vagy a megfelelő szélességű közterületen, lehetőleg közvetlenül az épület előtt elhelyezhető legyen, az utca meglévő értékes növényzetének károsítása nélkül.

A két-vagy többlakásos ház esetén se mondjunk le az építészeti minőségről, melynek egyik pillére a kreativitás: felejtsük el az egyszerű tükrözést. Az itt bemutatott régiós jó példák megálmodói nem a fiókban készen lévő tervet adaptálták csak az éppen aktuális helyszínre. A terep adottságaiból, a tájolásból, a hely karakteréből kiindulva olyan többlakásos épületet, vagy több épületből álló lakóparkot terveztek, ahol minden egyes lakóegységnek saját kertje és védett terasza van. Az épület tömege tagolt, ugyanakkor elemei szerves egységet képeznek. Az épületegységek nem egymás ismétlései.

ÜDÜLŐ

Építési szándék esetén, különösen a zártkert jellegű területek esetében, ajánlott az előzetes főépítési konzultáció!

ÜDÜLŐ

Pomáz hegyvidéki jellegű üdülőterülete Pankostető külterületen található, a Kiskovácsi egészségügyi intézményektől északra. Ez a szabályos, kisebb telkeken kialakult, tervezett üdülőtelep, jórészt beépült, és a terület nagy része a funkciójának megfelelően hasznosított. Jellemzője a természetközeli атмосzféra, a buja növényzet. A belterület északi részén, a lakóterületekhez kapcsolódva a Messelia- és Susnyár-hegyen jelentős, korábbi zártkertekből kialakult üdülőterületek találhatók. A változatos, akár igen jelentős méretű telkek között sok a nagyon keskeny, közterülethez nyílen csatlakozó, illetve szabálytalan alakú. A domborzati adottságok miatt a határos lakóterületeknél is szabálytalanabb az utcahálózat, a telkek, különösen a Messelia-hegyen csak nagyon keskeny zsákutcákon keresztül közelíthetők meg. A terület egyfajta átmenet a lakóterületek, és a kertes mezőgazdasági területek között, helyenként ezek funkcióit felvéve. A városnak ez a része, szemben a Pankostetővel, még nem tudott valódi üdülőterületté alakulni, megjelenésében még a zártkertek sajátosságait viseli magán. Ne feledjük, hogy az üdülőterületeken az infrastruktúra és a közterületek mennyisége, minősége nem éri el az állandó lakhelyül szolgáló épületek igényelte szintet! A zöldterületek mennyisége, a természetközeli elhelyezkedés, a telkek mérete is az üdülőfunkció kiszolgálását teszik lehetővé, melyekre az alábbi ajánlások fogalmazhatók meg.

AJÁNLÁSOK

TELEPÍTÉS

- ▶ Lejtős területen a szükségesnél nagyobb mértékű talajmunka (kiemelés, feltöltés) jelentős és felesleges költség-többlettel jár, és örök sebet üt a tájban, csökkentve a saját és a szomszédos ingatlanok értékét is. Egy erős lejtésű telekre épülő háznak akkor nem lesz ormótlan támfal jellege, ha a tervező gondoskodik a szintek között is kapcsolatot teremtő kisebb tömegekre való osztásról, és ennek megfelelően a tetők és részletgazdag homlokzatok kialakításáról. Ideális esetben a szintek és a belmagasság jó meghatározásával, szinteltolással és ügyes térbeli elrendezéssel tökéletesen illeszthető a ház a terepre. [📍 LÁSD 46. OLDAL]

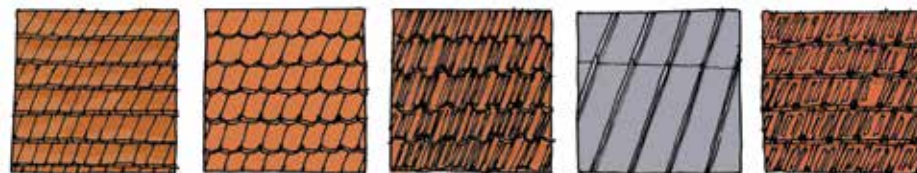
Egyszerre gondolkodjunk épületben és kertben, igényes minél alacsonyabb, bontott vonalvezetésű támfalmegoldásokban, a támfalat takaró, befutó növényzetben. [📍 LÁSD 201. OLDAL]

LÉPTÉK

- ▶ A terep adottságait kihasználó, kis léptékű, a természettel, a kerttel harmonikus kapcsolatot létesítő, kis alapterületű épületben gondolkodjunk.
- ▶ Több telek összevonása esetén sem javasolt az üdülők léptékét túlhaladó volumennövekedés.

TETŐFORMA, TETŐHAJLÁSSZÖG

Kizárólag a magastetős kialakítás javasolt. Kerüljük a tetőfelépítmények sokaságát! [📍 KÉMÉNYMEGOLDÁSOKHOZ LÁSD 208. OLDAL]

Javasolt a matt égetett természetes alapszínű agyagcserép fedés (natúrtól a mélyvörösig). A cserép anyaga és színe mellett fontos a megjelenése is. A klasszikus hódfarkú vagy egyenes vágású cserepek ajánlottak, melyek számos rajzolatban helyezhetők el a tetőn. Nem ajánlott a túl határozott karakterű, szinte önálló életet élő nagy hullámú, nagy méretű cserepek alkalmazása. Az alacsonyabb hajlásszögnél (előtető stb.) elfogadható a matt, grafitzürke korcolt lemez

Kerülendő a nem természetes színű és anyagú cserepek, vagy egyéb anyagú fedések (múpalák, lemezek, zsindelek) alkalmazása

ANYAG- ÉS SZÍNHASZNÁLAT

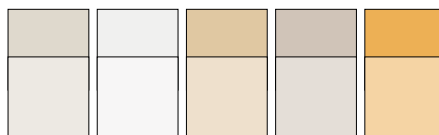
Kerüljük a bódéépítésre jellemző szerelt jellegű építőanyagok (osb lap, polikarbonát, hullámlemez stb.) használatát. Részesítsük előnyben a hegyvidéki és természetközeli hangulattal harmonizáló anyagokat, melyeket a maguk természetességében, vakolt felületekkel párosítva jelenítsünk meg a homlokzaton: helyi kő, fa. Javasolt a matt égetett agyagcserép fedés, használata hozzájárul a magaslatokról is jól látható egységes településképhez. A gerendaházak csak Pankostetőn elfogadhatóak. Kerülendő a műantikolt vagy egyéb mintázatú, nem természetes színű cserepek, vagy egyéb anyagú héjazatok (lemezek) alkalmazása. Nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat egyik szerkezet esetében sem. Vakolatok tekintetében gondolkodjunk természetes, földszínekben, azok világosabb árnyalataiban. Lakókocsik, konténerek kihelyezése nem megengedett! A mobilház egyetlen előnye a gyors "kivitelezés", hátrányai között tartjuk számon a túlzott felmelegedést, a gyors avulást és megjelenése okán a tájbaillesztés nehézségét, ezért telepítése nem javasolt.

Nyílászárókra
javasolt lágy színek

Homlokzatra
javasolt földszínek

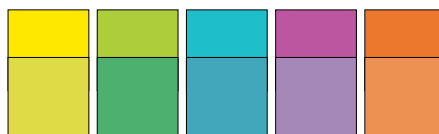
Ez a válogatás az árnyalatok jellegét hivatott illusztrálni, a sor tetszőlegesen bővíthető

Nyílászárókra nem
javasolt rikító színek

Homlokzatra nem
javasolt rikító színek

KERÍTÉSEK

Az üdülőterületen az áttört kerítések javasoltak, a tömör megoldások csak a fő- és gyűjtőutak mentén támogatottak. Az áttört kerítések nádfonattal való zárása nem megfelelő, a belátást inkább honos növények vagy sövény telepítésével akadályozzuk [LÁSD 203. OLDAL]. A kert-

kapu illeszkedjen a kerítéshez és az épület kialakításához. Kapu közterület fele nem nyílhat, a nyitás iránya a telek felé történjen. Kerüljük az embermagas bádogg szerkezeteket! Zsalukőfalat ne hagyjunk vakolás és színezés nélkül! Nem javasolt az előre gyártott elemek beépítése, törekedjünk a nemes anyaghasználatra. A kerítés nem feltétlenül az önmegvalósítás helye... Kerüljük a feltűnő, formai izgalmakban bővelkedő, harsány megoldásokat! A kovácsolt elemek elhelyezése az üdülőövezetben csak mértékkel javasolt, hiszen a díszes, kovácsoltvas kerítések a villák, kastélyok tartozékai. Nem feltétlenül illeszkednek egy egyszerűbb környezethez, alkalmazásuk az üdülőövezetben diszsonánsnak hat.

GÉPKOCSITÁROLÁS

A gépkocsi tárolása épületen belül, azzal építésszerűleg egybefoglalt fedett-nyitott tárolóban javasolt elsősorban, vagy támfalgarázsban oldható meg. Különálló fedett-nyitott tároló kialakítása az előkertben kívül megengedett, kerüljük azonban a bódéépítésre jellemző szerelt jellegű építőanyagok (osb lap, polikarbonát, hullámlemez stb.) használatát! Ne feledjük, hogy a nyaralóban az autó árnyékolására egy diófa, vagy egy szőlőlugas is tökéletes és esztétikus megoldás lehet!

KERT

Fontos, hogy a környezetre jellemző, honos fajokat alkalmazzuk, mivel azok a helyi klímához (fény-, csapadék- és hőmérsékletviszonyokhoz) alkalmazkodtak, ezért jobb a tűrőképességük. (Pl. juhar, tölgy és hársfák, vadalma és vadvörte, berkenyék, som, mogoró és galagonya bokrok, kökény és gyönygyvessző.) Kerüljük a tájidegen örökzöldek (például tuja) alkalmazását. Üdülő esetén a kertet kevésbé intenzíven lehet fenntartani a

szakaszos használat miatt, ezért válasszunk olyan növényeket, amelyek az ott-tartózkodás alatt virágzanak/érnek/díszítenek. Az extenzív fenntartás lehetővé teszi, hogy olyan kis helyi növénytársulások alakuljanak ki a kertünkben, amelyekben ez egyes fajok kiegészítik és támogatják egymást, és életteret biztosítanak a helyi élővilágnak is. Üdülőterület lévén törekedjünk a kerten belüli burkolatok minimalizálására, anyaghasználatban alkalmazunk helyi építőanyagokat (mészkö, fa).

TÁMFALAK

A támfalak a szintkülönbségek áthidalására szolgálnak ott, ahol a természetes rézsűknek már nincs helye, vagy a lejtésszög miatt a rézsű állékonysága nem biztosítható. A falak építése mindig komoly költséget jelent, ezért csak ott alkalmazzuk, ahol valóban szükségese.

A nagy magasságú egybefüggő falak nyomasztóan hatnak, ezért inkább több kisebb lépcsőből alakítsunk ki azokat. A szintek között alkalmazzunk rézsűt, vagy vízszintes, 1-2 méter széles, növényvel beültetett felületet. Ha tudunk, alkalmazzunk helyi építőanyagokat!

A terméskőből és téglából készült támfalak épülhetnek szárazon rakva, habarccsal vagy beton hátfallal is. A beton- és vasbeton falak inkább a városias, modernebb épületekhez illenek, egy szép zsaluzattal lehet a felületüket izgalmasabbá tenni, és célszerű növényvel befuttatni ezeket. Alacsonyabb falakat építhetünk rönkfából, gerendából is, ezek igen szép felületet adnak a kertben.

Az előregyártott beton növényedények(tálcák), rézsűkövek használatát kerüljük! Ezek helyigénye sokszor hasonló a rézsűéhez, de az elemek hamar felmelegszene, ezért a beültetett növények földje hamarabb kiszárad. Az ilyen falak fenntartása nagyon munkaigényes; a nem megfelelően ápolat és öntözött növények kipusztulásával rideggé, nyomasztóvá válnak, elcsúfítják a kertünket. A kőtálcás (gabion) támfal jó megoldás lehet, ha növényvel befuttatjuk. [📍 LÁSD 202. OLDAL]

[📍 MELLÉKÉPÜLETEKRŐL LÁSD 212. OLDAL]

A HÉTVÉGI HÁZ

A nyaralóba, második otthonba kikapcsolódni, szórakozni járunk, ezért határozottan és karakteresen különbözzön a városi lakástól. Anyaghasználatát a tervezendő környezet determinálja. Szabadság idején igényelt természet közelség, lezserebb életforma, szabadabb - játékosabb terek kell, hogy megjelenjenek egy egyszerű tömegformában.

A használat célja és időtartama a fentieket nem indokolja: a hálólhelyeket kizárólag „alvás” követelményei szerint elégséges méretezni, a konyha, fürdő mérete is minimálisra szűkíthető. Az autó árnyékolására egy diófa, vagy egy szőlőluga is megfelelhet. A nyaraló lelke sokkal inkább a nyárikonyha pultjával kiegészített tágas fedett-nyitott terasz, mely jó időben a nappali meghosszabbított része, fő időtöltések színtere.

A betörésvédelem napjaink kardinális kérdése lett, amit a tervezés során mérlegelni kell. Azonban tartózkodjunk a tájidegen, háznak nem részét képező, indokolatlanul túlméretezett acél – rácsos védelemtől, sokkal inkább a rejtett fémszerkezetű, fával burkolt toló, vagy felhajtható zsalutáblákban, vagy sima zsalugáterben gondolkodjunk, mely szerves részét képezi a háznak. A szerszámtárolónak lehetőleg a főtömegben biztosítsunk helyet. Ha ez nem lehetséges, természetes anyaghasználatú, növényzettel takart melléképületben gondolkodjunk.

Az extrém erős lejtésű telken elhelyezett épület jól alkalmazkodik a szintkülönbséghez, kihasználja a hely adottságait. A faszerkezetek rafináltsága letűnt korok hegyvidéki nyaralóhangulatát idézi.

A kevés közművel ellátott terület egyik keskeny telkére épült, megújuló energiát felhasználó, a családi létszám változásával bővíthető, majd visszaalakítható családi ház anyaghasznlatában és kertkialakításában is példaértékű. ►

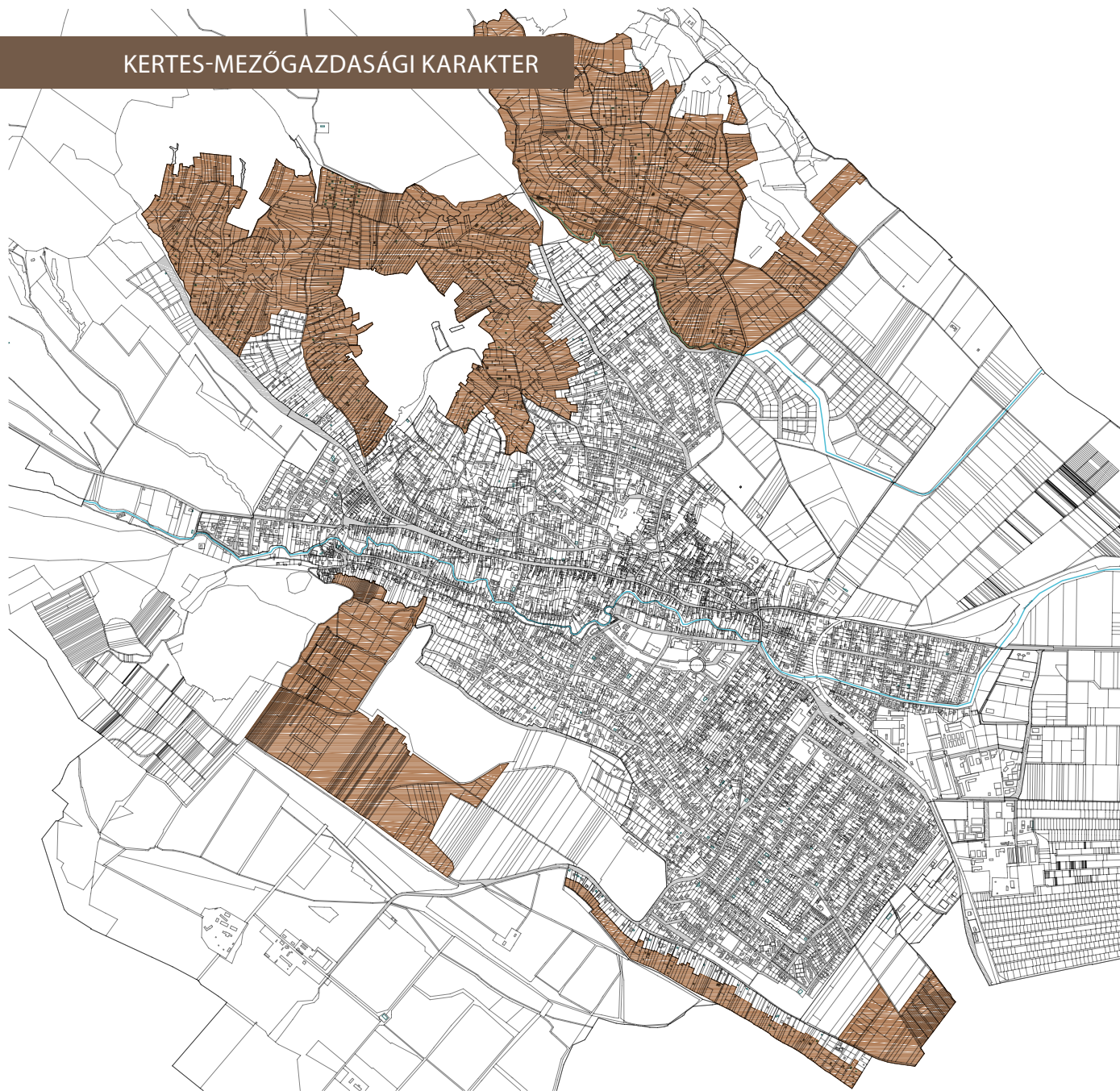
A nyaralóba kikapcsolódni, szórakozni járunk, a fő időtöltés színtere a buja kert. A praktikum és az esztétika azonban nem zárják ki egymást. A bódéépítészetre jellemző anyaghasználat, vagy a tévéso-rozatokból importált épületklónok helyett kövessük bátran a helyi építészeti hagyományokat, a mai építészet nyelvén.

A lejtős terepen elhelyezett épület határozott horizontális szerkesztését markánsan tagolja a pillérváz és az abból kinövő tornácoszlopszor. A homogén anyaghasználatú, transzparens épület megbújik a kertben.

KERTES-MEZŐGAZDASÁGI KARAKTER

KERTES- MEZŐGAZDASÁGI TERÜLETEK

A kertes-mezőgazdasági területeket (Kő-hegy lankái, Mes-selia-hegy oldala, Klisovác-dűlő lejtője) kis méretű, infrastruktúra nélküli szabálytalan telkek jellemzik, melyek megközelítése nehézkes. A telkek egy részén kiskerti és mezőgazdasági termelés folyik.

AJÁNLÁS

- ▶ A terep adottságait kihasználó, kis léptékű, a természettel, a kerttel harmonikus kapcsolatot létesítő, földszintes épületben gondolkodjunk.. Javasolt a magastetős kialakítás.
- ▶ Kerüljük a bódéépítészetre jellemző szerelt jellegű építőanyagok (OSB lap, polikarbonát, hullámlemezek stb.) használatát. Részesítsük előnyben a hangulattal harmonizáló anyagokat, melyeket a maguk természetességében, vakolt felületekkel párosítva jelenítsünk meg a homlokzaton: helyi kő, fa. Javasolt az égetett agyagcserép fedés, használata hozzájárul a magaslatokról is jól látható egységes településképhez.

- Kerülendő a mű antikolt vagy egyéb mintázatú, nem természetes színű cserepek, vagy egyéb anyagú héjazatok (lemezek, bitumenes zsindely alkalmazása. Nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat egyik szerkezet esetében sem. Vakolatok tekintetében gondolkodjunk természetes, földszínekben, azok világosabb árnyalataiban. Lakókocsik, konténerek, mobilházak kihelyezése nem javasolt.

KERTEK

Új építés esetén ne feledkezzünk meg a célszerű és jól méretezett tárolók (kerti szerszám, raktár, műhely, garázs, kukatároló stb.) kialakításáról. A településkép szempontjából sem szerencsés az épületek mellett gomba módra szaporodó, jellemzően hulladéknagyból összetákolt, ipari jellegű bódék látványa.

Mérjük föl reális igényeinket a tároló és egyéb, kiegészítő funkciókat befogadó (nyári-konyha, fészer, fatároló stb.) melléképületekre vonatkozó igényeinket.

Nagyapáink, dédapáink egykor nagy igényességgel építették meg a szerszám- és terménytárolás, valamint az állattartás épületeit. Vegyünk példát hozzáállásukról a mai kor igényeinek megfelelő melléképületek tervezésekor és kivitelezésekor.

Ne feledjük: a jó ötlet nem feltétlenül drága ötlet!

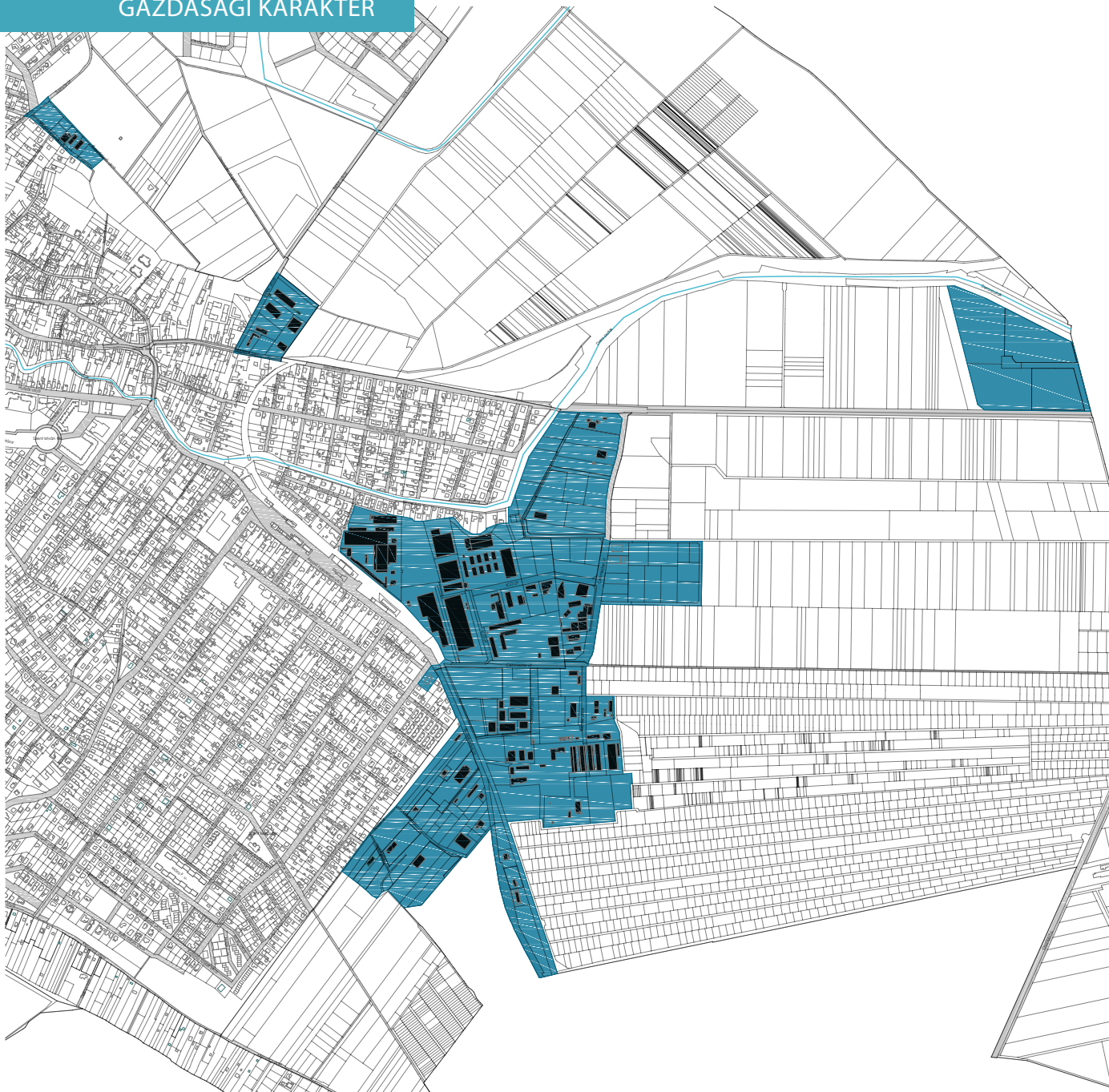
KERÍTÉS

Áttört kerítések javasoltak, a tömör megoldások nem elfogadhatóak. Az áttört kerítések nádfonattal való zárása nem megfelelő, a belátást inkább honos növények vagy sövény telepítésével akadályozzuk.

Kerüljük az embermagas bádoggal szerkezeteket! Mind a közterület, mind a szomszédok felé az áttört kerítések növelik a biztonságérzetet, az átlátások csökkentik a bűncselekmények elkövetésének esélyeit is.

GAZDASÁGI KARAKTER

GAZDASÁGI KARAKTER

A pomázi Ipari Terület a Dobogókői útra felfűzve, főként attól délre helyezkedik el. A terület karakterét főként a termékgyártó vagy árusító telepek illetve raktárak lapostetős vagy magastetős, könnyűszerkezetes csarnoképületei alkotják, amelyekhez általában nagy kiterjedésű parkolók tartoznak. Kisebb kiterjedésű ipari jellegű területek találhatók még elszórtan, a város különböző pontjain.

AJÁNLÁS

- ▶ A gazdasági, nagy alapterületű kereskedelmi épületeknek megvan a maga formai és anyaghasználati racionalizmusa, ugyanakkor nemes arányokat kell, hogy tükrözzenek.
- ▶ A Pomáz és Szentendre közé ékelődő területen irányadó a (tagolt) magastető használata, a tájképbe illő cserépfedéssel vagy lemez/fémlemez fedéssel a barna vagy szürke árnyalataiban. A hajlásszög tekintetében elfogadható a csarnok feszításhoz igazodó alacsonyabb érték is.
- ▶ Lapostető csak fenntartott (megfelelően gyomírtott) kavicszórással és/vagy intenzíven gondozott zöldtetővel javasolt. A lejtést tekintve 5% alatt a lapostetőre, e fölött a magastetőre megadott ajánlások érvényesek.

- ▶ Javasolt a fogadóépület, bejárat, iroda funkciók nem könnyűszerkezetes, igényesebb kialakítása, természetes anyaghasználattal.
- ▶ Nem elfogadható a rikító színekben pompázó acélvázcsarnokok kihelyezése. Homlokzaton – mérlegelve az épület méretét és a környezetben elfoglalt helyét, javasolt a környezetbe (égbolt, talaj) olvadó színek, például grafit-szürke, antracit, vagy a meleg, visszafogott földszínek használata. Kerüljük a csillogó felületeket!
- ▶ Nem javasolt a feltűnő, harsány, a teljes homlokzatot vagy tetőt elfoglaló cégnevek, logók megjelenítése.

- ▶ Nagyobb kiterjedésű ipari terület környezetében védő növényssávot célszerű kialakítani. A lakóterülettel határos kisebb kiterjedésű ipari területeknél tíz méteres zöldsáv telepítése szükséges, a lakóterület védelme érdekében.
- ▶ Ipari park, nagyobb egybefüggő ipari terület esetén javasolt egységes útbaigazító táblarendszer elhelyezése.
- ▶ Nagyon fontos, különösen a lapostetős nagyáruházak esetében, az épületeket takaró és árnyékoló honos növényzet (fák) telepítése és az udvar valamint a parkolók kulturált, parkosított kialakítása.
- ▶ Amennyiben a terület mérete engedi, javasolt az épülethez tartozó parkolót nem egybefüggően, hanem bokrosan (a parkolók több csoportban jelennek meg) kialakítani, amelyek között gazdagon fásított-növényesített szigetek vannak. Ha ez a fajta kialakítás nem megoldható a parkolót fásítani javasolt, a kezdeti növekedési fázisban pedig intenzíven gondoskodni kell a megfelelő locsolásról.

- ▶ A konténerek igényes és kreatív, iroda-, szaniter- és raktárfunkciókkal való építőipari felhasználása csak az ipari területek egyes részein megengedett, ezért kiemelten fontos az előzetes főépítési konzultáció. Használjuk ki, hogy az építőelemek konstrukciójuknak köszönhetően könnyedén kombinálhatóak a térben, kiválóan sorolhatók egymás mellé és fölé is, törekedjünk az épületszerű, építőkockához hasonlatos, kreatív elhelyezésre. Javasolt a változatos színhasználat, kerülve a feltűnő, harsány kombinációkat. A közterületről látható konténerek esetében javasolt a környezetbe (égbolt, talaj) olvadó színek, például grafitszürke, antracit, vagy a meleg, visszafogott földszínek használata. Ne feledjük: ezek a struktúrák formai kötöttségeik miatt jobbra nékülöznek bármilyen kapcsolatot a környezetükkel. A konténer alapú rendszerek, legyenek bármilyen furmányos építészeti ötletekkel is felruházva, csak otthagyt tárgyak maradnak, tehát bár időben tartósnak mondhatók, építészeti értékük gyorsan évül.

- ▶ Napelempark esetén a rálátások okán az elhelyezésnek településképi vonzata is van. Az előzetes főépítési konzultáció kiemelten ajánlott! Figyelembe kell venni továbbá a tükröződés és a csillogás hatásait. Minden esetben egyeztetni szükséges a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóságával.

JÓ PÉLDÁK

A fotókon megjelenített épületek esetén képaláírásban tesszük egyértelművé a követendő példaként szolgáló megoldásokat. A cél nem ezek szolgai másolása, hanem az ajánlásban körvonalazott elvek szerinti új, egyéni építészeti válaszok ösztönzése. Nem csupán Pomázról, hanem a tágabb régióból, a teljesség igénye nélkül igyekeztünk olyan, már megépült példákat bemutatni, melyek inspirációt adhatnak, és akár újabb, innovatív megoldásokra sarkallnak.

- ▼ Nemes arányokat és anyaghasználatot tükröző, égetett agyagcseréppel fedett tűzéptelepi csarnok.

- ▲ A két egyszerű kubus egymás mellé helyezéséből kialakult épület egyértelműen tükrözi a funkcióját. Az árnyékolószerkezetekkel és az azokkal azonos anyagú homlokzatburkolattal kialakított irodaszárny mellett a színes burkolattal keretezett transzparens bemutatóterem határozottan áll a kertépítészeti igényesen kialakított telek közepén.

▼ Borecet manufaktúra nagy, fémszerkezetű csarnoka, amely azonban hőszigetelt, vakolt felülettel és cserépfedés héjazattal tudatosan az egykori, a falu határában álló magtárépületeket idézi.

▲ Ideiglenes pléhdozoz helyett maradandóság, viszonyulás a helyhez. Cégarculat. Karakteres, mégis egyszerű, funkcionális épület: baloldalon az épület közönségforgalmi, részletgazdagabb, építészetileg erősebben megformált bejárata, jobb oldalon a gyártóüzem egyszerű fémszerkezetű csarnoka.

Családi házas szövetbe ékelődő vízműtelephely. ►

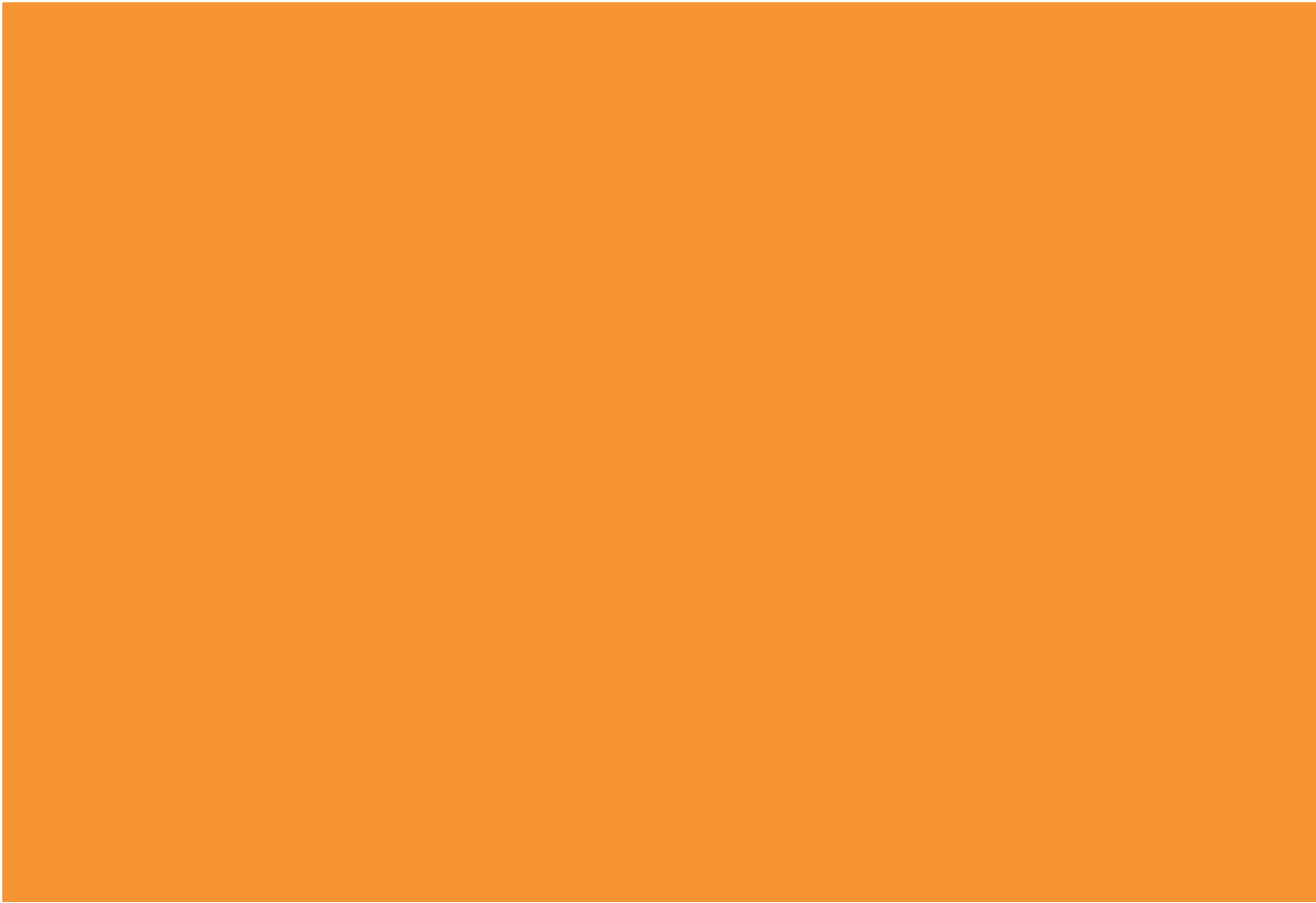

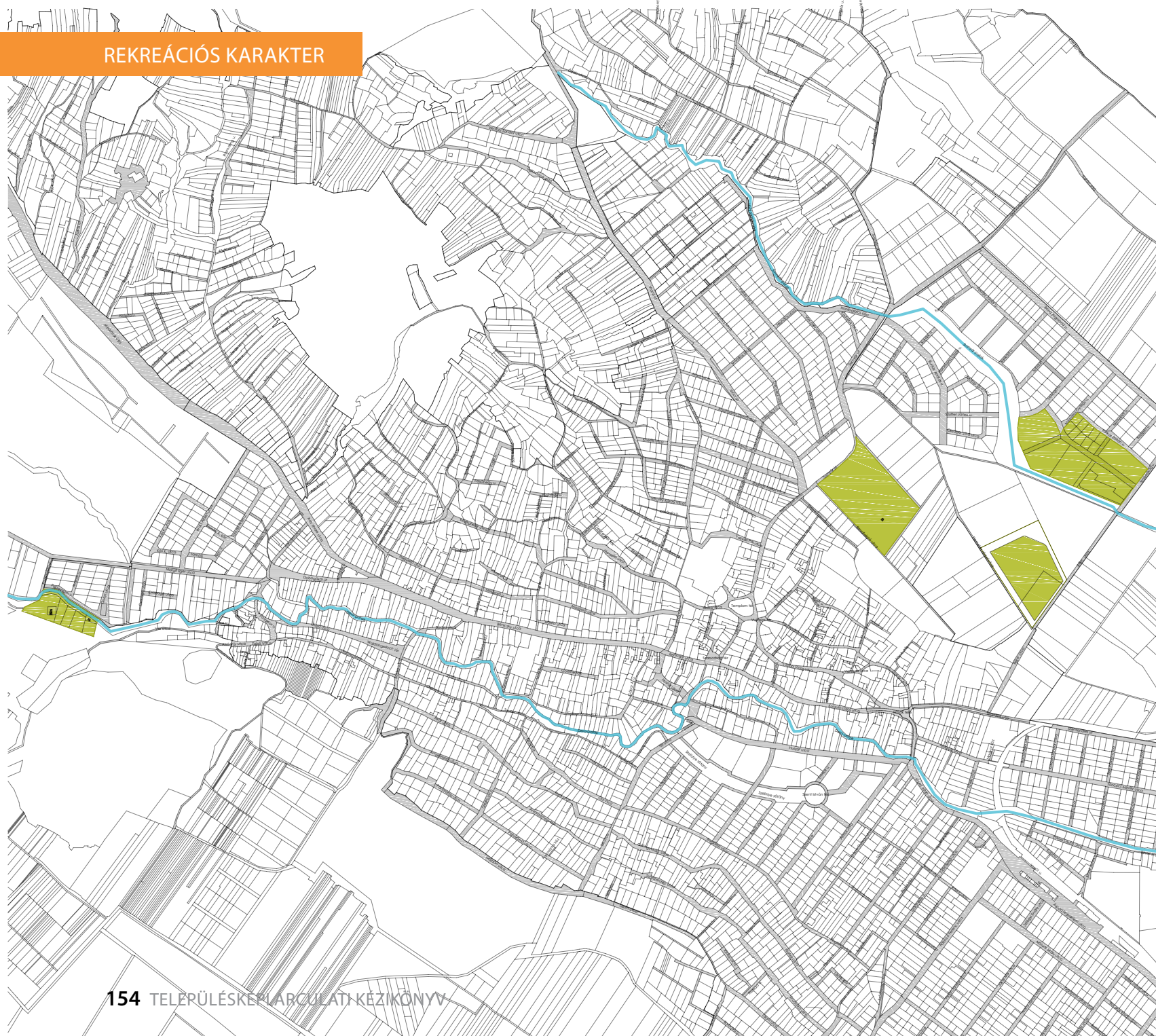
- ◀ A családi házak közé ékelődő ipari épület nyílászáróival, anyaghasználatával és magastetős kialakításával azok közé illeszkedik. Mind ezt hangsúlyozzák a földszinti helyiségek elé épített előtetők is.

Ennek az épületnek az idő próbáját kiálló nyerstégla homlokzata, ▶ tagolt tetőkialakítása finoman illeszkedik a különleges természeti környezetbe. A cég arculatához hozzátartozik a fejpület kialakítása, melyet a faszerkezetek műves részletei, színek harmóniája jelleméz. Ugyanakkor az oldalhomlokzatok a funkcióhoz illeszkedő, de arányos megformálásúak.

REKREÁCIÓ

REKREÁCIÓS KARAKTER

Az Alcsevice és a Klisza Pomáz város rekreációra, azaz szabadidős tevékenységre kijelölt területei.

AJÁNLÁS

- ▶ Irányadó a (tagolt) magastető használata, tájképbe illő cserépfedéssel vagy fémlemez fedéssel a barna vagy szürke árnyalataiban.
- ▶ Nem javasolt a szerelt, könnyűszerkezetes szerkezetek alkalmazása. Bódéváros helyett időtálló, és nem az ideiglenesség hangulatát keltő épületeket emeljünk!
- ▶ Javasolt a természetes anyaghasználat.
- ▶ Nem elfogadható a rikító színek használata. Homlokzaton javasolt a környezetbe (égbolt, talaj) olvadó színek, például grafitszürke, antracit, vagy a meleg, visszafogott föld színek használata. Kerüljük a csillogó felületeket!
- ▶ Nagyon fontos, az épületeket takaró és árnyékoló honos növényzet (fák) telepítése és a parkolók kulturált, parkosított kialakítása.

Építészeti minőséget kell, hogy tükrözzenek az olyan kisebb építmények is, mint a biciklitárolók, buszmegállók, sütőgetők stb. Lehetőleg kerüljük a településképe sokszor nem illeszkedő katalógusok egyenkínálatát. A főépítész bevonásával egyedi, a helyi arculathoz színeiben, anyagában és léptékében illeszkedő, időtálló, könnyen megépíthető és felújítható szerkezetekben gondolkodjunk. Ne feledkezzünk meg a környezet rendezéséről sem.

ERDŐK

ERDŐK

Pomázt és környezetét tájképi változatosság jellemzi. A települést a Visegrádi-hegység felől erdő, valamint hol dombos-dombos, hol teljesen sík, változatos tájhasználatú területek övezik. A külterületeken a gyümölcsstermesztés mellett egykor jelentős volt a szőlőstermesztés is, ez a filoxérajárványt követően azonban szinte megszűnt. A mezőgazdasági területek kevesebb, mint felét teszik ki a szántók. Jelentős a szőlő, gyümölcsös és kert művelési ágban lévő területek nagysága, míg a vízfolyások menti területekre a gyep (rét, legelő) és nádas gazdálkodás a jellemző. Pomáz az országos átlagnál jóval több erdőterülettel rendelkezik. Ezek többnyire a külterület nyugati részén helyezkednek el.

A lakóterületen kívül, ha tájképi, természetvédelmi akadálya nincs, a hírközlési hálózati építmények (átjászók stb.) egyéb funkcióval (pl. kilátó) kombinálva javasoltak megvalósításra, természetes anyaghasználattal, tájba illeszkedő módon.

Az erdők látványa hozzátartozik Pomáz mindennapjaihoz. Az erdőben csak indokolt esetben lehet épületeket elhelyezni. A tájkarakter védelme érdekében csak kis alapterületű, természetes anyaghasználatú épületben gondolkodjunk. A beépítésre nem szánt területeken, az erdőkben és a kirándulóhelyek környékén a növényzet a domináns, itt ideális esetben minimális a burkolatok aránya és visszafogott a berendezési tárgyak használata is.

Ezen a területen törekedni kell

- ▶ a természetes anyagok használatára (fa, kő) mind a burkolatok, mind a berendezési tárgyak esetében,
- ▶ időjárásálló, rongálásbiztos, egységes koncepció mentén telepített elemekre, melyeket visszafogott, természetes színekre pácoljunk, fessünk,
- ▶ a természetközeli karakter megőrzése érdekében csak a használat arányának meg-

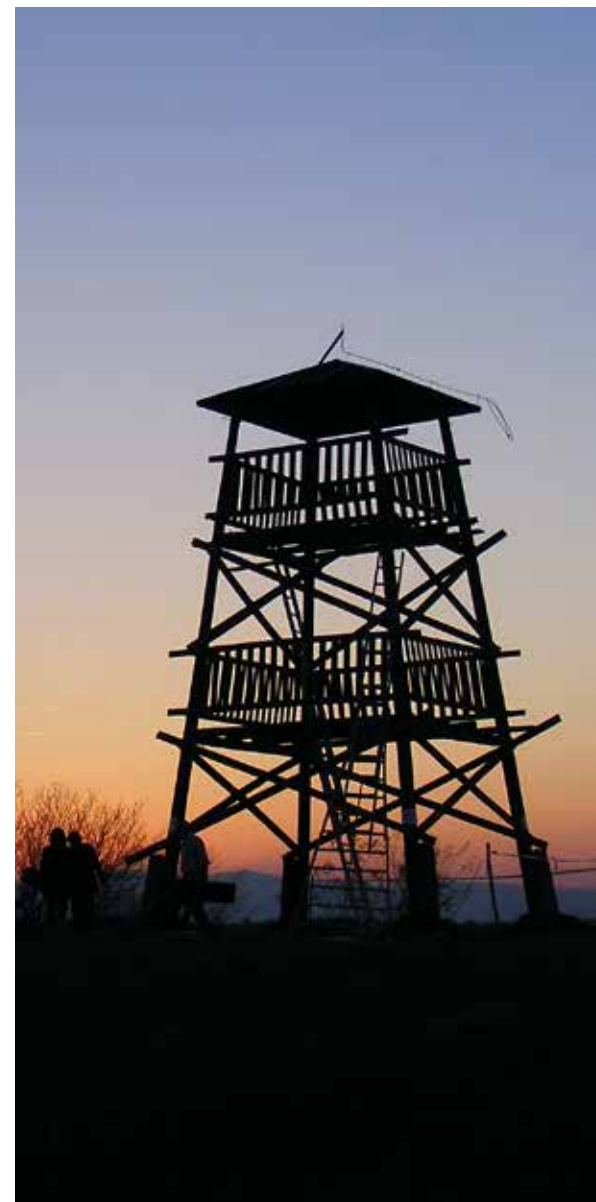
felelő mennyiségű telepített és épített elemet alkalmazunk zárásnak,

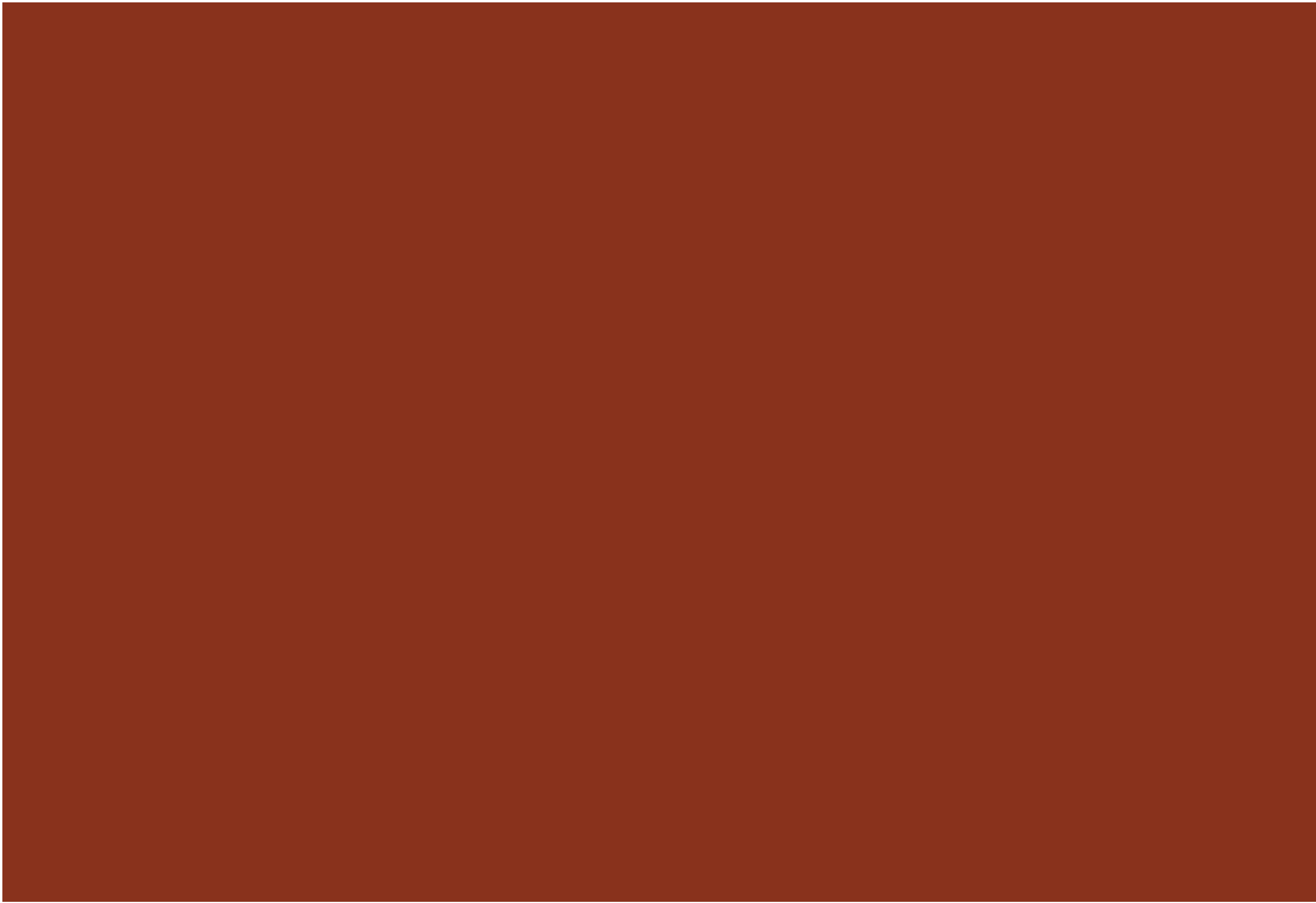
- ▶ a honos, intenzív fenntartást nem igénylő, környezetre jellemző fajok telepítésére, a természetes vegetáció folytatásaként,
- ▶ a környezettudatosságra vízáteresztő burkolatok, vízmegtartás, áttört szegélyek, környezetbarát, újrahasznosítható anyagok, páncok alkalmazására,
- ▶ a funkciók integrálására (illemhely, büfé, információs hely, buszmegálló), egységes építészeti elemként megfogalmazva.

Az erdőben csak indokolt esetben lehet épületeket (turistaház, erdei iskola, fogadóépület stb.) elhelyezni. A tájkarakter védelmét biztosítja a kis alapterület és a természetes anyaghasználat: fa, terméskő, agyag-cserép. A telepítés során tiszteletben tartották a meglévő növényzetet és a terepviszonyokat. Ne feledjük, hogy a természetes anyagok patinásodnak, míg a műanyagok tönkremennek...

MEZŐGAZDASÁGI TERÜLETEK

MEZŐGAZDASÁGI TERÜLETEK

RÉTEK-LEGELŐK, GYÜMÖLCSÖSÖK

A rétek-legelők és a gyümölcsösök, kiskertek területén tartózkodjunk a tájat elcsúfító mobil konténerek, lakókocsik kihelyezésétől. A „vizuális környezetvédelem” itt sem elhanyagolható szempont. Nem mindegy, hogy az állattartó épületeink telepítése, megjelenése hogyan illeszkedik a természeti környezethez. Az állattartó és gazda-

sági épületeknek megvan a maga formai racionalizmusa, ugyanakkor nemes arányokat, célszerű, természetes anyaghasználatot kell, hogy tükrözzenek. Nem elfogadható a védett tájképi környezetben a rikító színekben pompázó acélvázcsarnokok kihelyezése. Nagyon fontos az épületeket takaró és árnyékoló honos növényzet telepítése. A tájképvédelmi jelentőségű településrészekben fokozott körültekintéssel kell kezelni minden beavatkozást. Ezeken a

A törvény értelmében a földmunkával járó fejlesztésekkel, beruházásokkal a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket el kell kerülni. Amennyiben ez nem megoldható, az örökségvédelmi hatóság szakfelügyelete mellett feltárást kell végezni. A lelőhelyekről a szabályozási tervben tájékozódhatunk.

területeken reklámfelület elhelyezésére szolgáló önálló építmény, felszíni elektromos hálózati vagy hírközlési létesítmény elhelyezése nem ajánlott. Általánosan javasolt a területek beépítetlen jellegének megőrzése a már kialakult és értéket képviselő építmények megővése mellett. A beépítés mértékéhez (erről a Főépítési Iroda ad tájékoztatást) igazodó, kertgazdálkodáshoz, gazdálkodáshoz kapcsolódó építményekről (állattartóépület, karám, kerítések stb.) külön adunk jó példákat.

JÓ PÉLDÁK

A fotókon megjelenített épületek esetén képalírásban tesszük egyértelművé a követendő példaként szolgáló megoldásokat. A cél nem ezek szolgai másolása, hanem az ajánlásban körvonalazott elvek szerinti új, egyéni építészeti válaszok ösztönzése.

A hagyományos égetett agyagcserép- fa- fehér homlokzat kombinációja, a hagyományos oromfalas tömegforma jól illeszkedik a természeti környezetbe.

GAZDÁLKODÓ ÉPÍTÉSZET

A gazdálkodó építészet az adottságokhoz, az élet igényeihez alkalmazkodó építészet. Nem mindegy, hogy az állattartó épületeink telepítése, megjelenése hogyan illeszkedik a természeti környezethez. Ezek az állattartó és gazdasági épületek – a rikító színekben pompázó acélvázaz csarnokokkal szemben – nemes arányokat, célszerű, természetes anyaghasználatot tükröznek.

KARÁMOK

A tájkép védelme érdekében a karámokat faszerezettel, tájba illő, nem harsány színezéssel (fehér, törtfehér, nyers) javasolt kialakítani.

LOVASTANYA

A lovastanya épületegyüttese tökéletesen követi a terep lejtését. A hátsó, zárt homlokzat sem mellékes, a nyílások rendje ritmusosan komponált. A népi építészetet nem formailag, hanem szemléletében követi: a tájolt ház átmeneti terekkel kapcsolódik az udvarhoz és a kerthez, racionális alaprajza a családi élethez igazodik. Egyszerű, kevésfajta anyag használatára törekszik, mely nem a szegénység, hanem a „puritanizmus nemességének” kifejeződése. A díszítés a ház egy-egy kiemelt pontján jelenik meg, jelen esetben egyedi ablakosztásokban és a fény-árnyék hatásokra építő sima és színes üvegtéglák gondosan szerkesztett, arányos elhelyezésében. A nemességet kiemeli, hogy a ház és a hozzá kapcsolódó istálló egészének architektúráját a természetes, könnyen felújítható anyagok mellett a jó arányú, egyszerű és tiszta formák, felületek egysége határozza meg.

AJÁNLÁSOK, JÓ PÉLDÁK I. KÖZTERÜLETEK • TERASZOK • PORTÁLOK • CÉGÉREK

KÖZTERÜLETEK

Egy város, vagy városrész hangulatát és egyedi karakterét az épületállomány mellett a közterületek jellege, minősége adja. Az egyedi hangulatot egy városon belül az egymástól független helyszíneken visszatérő következetes anyaghasználat, az egységes köztéri bútorcsalád, és a tájkarakternek megfelelő növényalkalmazás erősíti. Nézzünk egy, a kezünkkel formált képzeletbeli képkivágást! Vajon egymással színében, anyagában és stílusában is harmonizáló elemeket látunk? Ideális esetben azonos színek szerint festett vagy pácolt a pad, a hulladékgyűjtő, az ivókút, a kerékpártároló, a kandeláber, a poller, a korlát... Mindez hiánytalan és egyöntetű kövezeten áll, fasorral szegélyezett utcában, gazdagon kiültetett növényzások mellett.

Fontos, hogy olyan építőanyagokat alkalmazzunk, melyek kapcsolódnak a helyi építészeti hagyományokhoz, és anyagukból adódóan maradandóságot sugároznak. Építészeti minőséget kell, hogy tükrözzenek az előbbieken felsorolt kisebb építmények és köztéri elemek. Mindig a helyi – legyen az kisvárosias vagy éppen kertvárosi, netán erdőszéli - arculathoz színében, anyagában és léptékében illeszkedő, időtálló, könnyen megépíthető és felújítható szerkezetekben gondolkodjunk.

Mindezek azonban a lelki egészségünket is szolgáló növényzet nélkül mit sem érnek. A növények, és a város által telepített fasorok nem csak a kellemes vizuális élmény miatt érdekesek számunkra: segítségükkel hatékonyan csökkenthető a por és a felmelegedő falakból és az aszfaltból származó igen jelentős hőterhelés. Ne feledkezzünk meg a környezet rendezéséről sem. Ez utóbbi esetében nem érdemes félmegoldásokban gondolkodni: egy, az optimálisnál gyéresebb növénykiültetés, a járda szegélykövének hiánya, vagy a gyomokkal teli, nem gondozott és nem locsolt közterület nagyban lerontja az összképet. A közterületek alakítása, gondozása önkormányzati feladat, ugyanakkor ne feledjük, hogy ehhez mindenki hozzáteheti a magáét, ha gondozza a kertvárosi előkertjét, nyírja a gyeptet a portája előtt, virágot ültet és tisztítja az árkot. Egy szép előkert és a gondozott közterület emeli a ház fényét is, ahová öröm hazatérni.

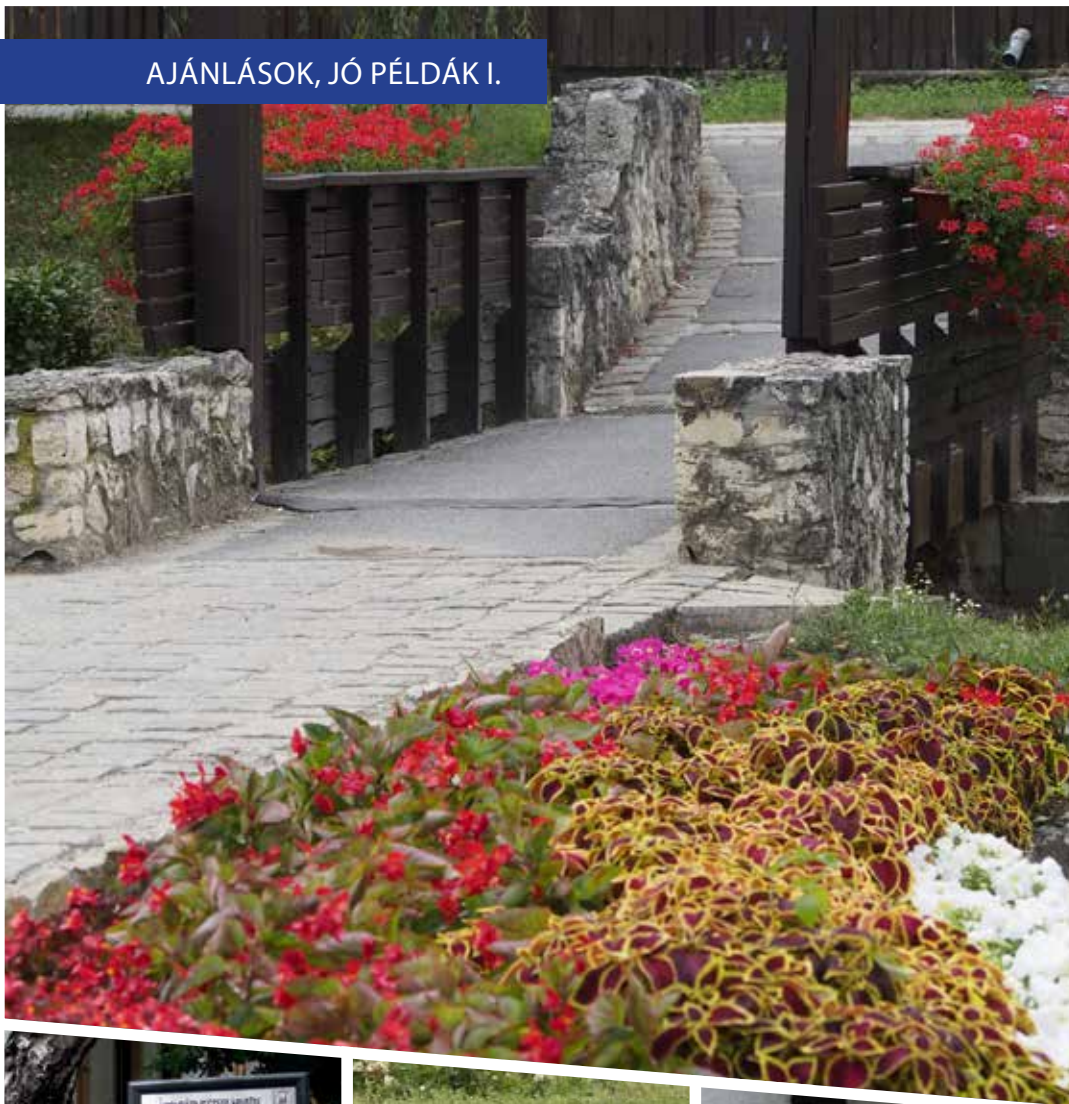

- Részessítsük előnyben a klasszikus, geometrikusan formált utcabútorokat, melyeket az egyen katalógus-kínálat helyett egyedi tervek alapján is le lehet gyártatni, egységes (RAL színkód szerint meghatározott, sötét szürke árnyalatainak megfelelő) színvilágban. Mindig az időjárási viszonyoknak ellenálló, rongálás-biztos, nem hivalkodó színű, praktikus, az utcakép-be illeszkedő, egymással összhangban lévő elemeket válasszunk. A kényelmes, könnyen fenntartható és rongálás biztos, rögzített bútorokat akadálymentesen telepítsük, és kialakításuknál gondoljunk a gyerekekre is!

BURKOLATOK, UTCABÚTOROK, NÖVÉNYZET

- A közterületi burkolatoknál elsősorban a természetes, újrarakható, szükség esetén vízátteresztő és jól karbantartható anyagok javasoltak. Kerüljük a rikító színeket és mintázatokat, melyek hamar idejétmúlttá válnak. Beton anyagú, színezett térkövet ne alkalmazzunk. A látványt az egységes, mintázat nélküli felületek teszik harmonikussá. Egy szépen öregedő, természetes (vagy természetes kőszórású) burkolat sosem megy ki a divatból, maradándóságot tükröz. Új, elemes burkolatot létesítése csak szegélytől szegélyig létesítsünk.

- ▶ Egy település arculatához hozzátartoznak az egységes információs táblák, melyeken alkalmazzunk egymással harmonizáló színeket, és vonjuk be az addig külön táblaerdőt képező magánhirdetéseket is.
- ▶ Korlátot csak a balesetveszélyes helyeken alkalmazunk, egyéb esetben alternatív megoldások javasoltak (figyelemfelkeltő taktilis sáv, kontra lejtés, fényjelzések stb.)
- ▶ A városkép ékszerei a kutak, a köztéri szobrok, keresztek. Óvjuk meg őket és gondozzuk környezetüket!
- ▶ A növényválasztásnál nem javasolt az északi karakternek megfelelő fajták (nyírfa stb.), a tájidegen örökzöldek (tuják) telepítése. Válasszunk a város léptékének megfelelő, laza koronájú fákat. Pomáz esetében nagy hagyománya van a gyümölcsfák ültetésének. A falakra, lugasokra futtassunk szőlőt.
- ▶ Védjük a meglévő növényállományt, az értékesebb egyedeknek méltó környezetet biztosítsunk. Ültessünk a klímához alkalmazkodó, nagy tűrőképességű, termésével nem szemetelő, nem allergizáló, nem gyomosító, hosszan lombtartó, magas díszítő értékkel rendelkező fajtákat.
- ▶ A városközponti magas díszítő értékű, intenzíven fenntartott évelőágyások és gyepek gazdagítsák a látványt. Nem elég a telepítéstől gondoskodni, a növényeket rendszeresen ápolni, öntözni kell!

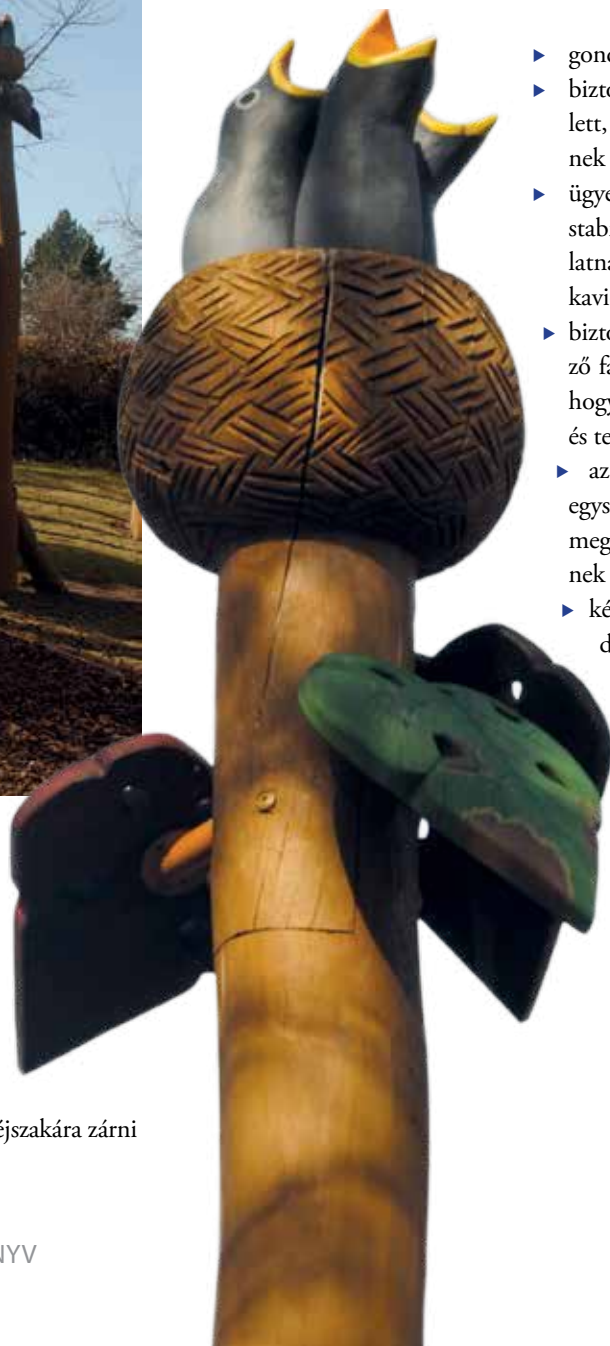

- Egy település fontos elemei a vízfolyások, melyek közül van, amelyik állandó vízutánpótlással rendelkezik, némelyik pedig csak nagyobb esőzések, olvadások alkalmával telik meg vízzel. Ezek a medrek gyakran kísérik az utcákat, hangulatos zöldfelületi elemként. A medrek mérnökbiológiai kialakításával növelhetjük a természetközelség érzetét, az egységes hidak építésével és a patakpartra jellemző fafajok, cserjék alkalmazásával szép zöldfelületi sávokat alakíthatunk ki.

A lakóövezetek közparkjai alapvetően rekreációs célokat (játsszótér, pihenőpark, sportolási lehetőség) szolgálnak, a növényzet dominánsabb, mint a burkolt felületek aránya. Számos funkció él egymás mellett (játsszótér, sportpálya, kutya-futtató stb.), ezért fontos

- ▶ az egy területen megjelenő főbb funkciókat elkülöníteni
- ▶ a játsszótereket kerítéssel körülkeríteni, éjszakára zárni

- ▶ gondoskodni illemhelyről a higiénikus parkhasználatot segítve
- ▶ biztosítani az akadálymentességet, taktilis és csúszásmentes felületek alkalmazása mellett, mely nem csak a fogyatékkal élők számára fontos, de a babakocsival érkezőknek és az idősebbeknek is
- ▶ ügyelni a funkciók szerinti burkolathasználatra: pihenőparkokban szórt burkolat vagy stabilizált kavics, sportpályákon öntött gumi, játsszótereken a kényelmes parkhasználatnak megfelelő mértékű szilárd burkolat és öntött gumi mellett természetes anyagok, kavics, homok, fakéreg
- ▶ biztonságos és fenntartható növényeket telepíteni: játsszótereken kerülni kell a mérgező fajokat, a cserjeszintet alacsonyan tartani vagy kiiktatni (élőekkel helyettesíteni), hogy átláthatóak legyenek a terek. Érdekes várostűrő, nem törékeny, nem allergizáló és termésükkel nem szemetelő, honos fafajokat alkalmazni.
- ▶ az eu-konform játsszóterek kialakítása, ahol minősített típusú, egy területen belül egységesen kiválasztott elemeket telepítünk, a balesetbiztonsági követelményeknek megfelelő ütécscillapító burkolatokkal. Ez azonban nem jelenti azt, hogy nem lehetnek egyedi, művészi formálásúak!
- ▶ kényelmes, könnyen fenntartható rongálásbiztos, rögzített bútorok telepítése. Gondoljunk a gyerekekre is, ne zuhanjanak hátul ki a padból, az ülőfelület és a háttámla között!
 - ▶ a környezettudatos tervezés: gondoskodjunk a szelektív hulladékgyűjtésről és a területen történő vízmegtartásról
 - ▶ a megfelelő színvonalú fenntartás: rendszeres öntözés, kaszálás, homokcsere, fakéreg feltöltés, faápolás, növénycsere, játsszószerek karbantartása, hulladékgyűjtők rendszeres ürítése, utcabútorok karbantartása stb.

A beépítésre nem szánt területeken, erdőkben, kirándulóhelyek környékén a növényzet a domináns, itt minimális a burkolatok aránya és visszafogott a berendezési tárgyak használata is. Ezen a területen törekedni kell

- ▶ a természetes anyagok használatára (fa, kő) mind a burkolatok mind a berendezési tárgyak esetében
- ▶ időjárásálló, rongálásbiztos, egységes koncepció mentén telepített elemekre, melyeket visszafogott, természetes színekre pácoljunk, fessünk
- ▶ a természetközeli karakter megőrzése érdekében csak a használat arányának megfelelő mennyiségű telepített és épített elemet alkalmazunk

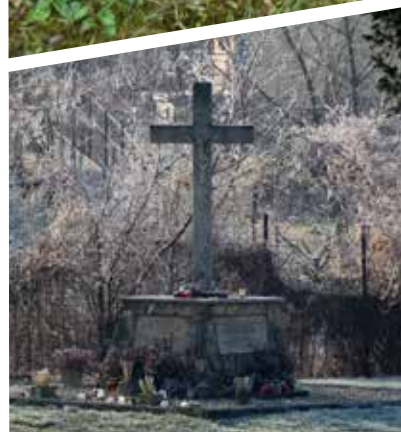
- ▶ a honos, intenzív fenntartást nem igénylő, környezetre jellemző fajok telepítésére, a természetes vegetáció folytatásaként
- ▶ a környezettudatosságra vízáteresztő burkolatok, vízmegtartás, áttört szegélyek, környezetbarát, újrahasznosítható anyagok, pácok alkalmazásával
- ▶ a funkciók integrálására (illemhely, büfé, információs hely, buszmegálló), egységes építészeti elemként megfogalmazva

TEMETŐK

„Ha tudni akarod, hogy egy nemzet mennyire becsüli a múltját, nézd meg a temetőit” – hangzik az idézet Széchenyi Istvántól. Kétségtelen, hogy egy település lelkiállapotáról tökéletes láttelepet adhat a temetője és a ravatalozója. Pomázon az ún. Régi temető (Régi katolikus temető) a Vróci, a Susnyári és a Kápolna utcák között terül el, találhatunk itt akár az 1700-as évekből származó vésott sírköveket is, német, tót feliratok-

kal. Az új, Ravatalozó utcai temető a felekezetek és a nemzetiség szerint több parcellára oszlik. A pomázi reformátusok a kezdetektől a temető keleti végébe temetkeznek, míg a nyugati részen található a szerb parcella (szerb, református, katolikus). Magántulajdonban van az ún. Nemesi temető, mely a Wattay-család temetkezési helye. A zsidó hitközség régi (alsó) temető egy része a Lugi-völgyben fekszik, ahol még kétszáz évesnél is régebbi sírköveket találhatunk. A felső, kőkerítéssel körülvett temető a Messelia-hegy oldalában van, ide ma már ritkán temetkeznek. Területén az 1944-ben Pomáizról deportált és vissza nem tért mintegy 200 zsidó felnőtt és gyermekre emlékezve 1984-ben mártíremlékművet emeltek.

Minden közösségben él az az igény, hogy az életből a halál felé történő spirituális átvezetésnek megfelelő építészeti és tájépítészeti keretet biztosítson. A búcsúra, az utolsó időszak személyességére, a gyászra nemcsak a haldoklóknak van szükségük, hanem a családtagoknak, a túlélőknek is. Fontos, hogy a halottak búcsúztatásához méltó helyet teremtsünk új ravatalozó építésével, vagy a meglévő átalakításával, a temetőkapu esztétikus kialakításával, gondozott, a kegyeleti funkcióhoz illő változatos, átgondolt kertépítészeti kialakítással. Ez utóbbinál kerüljük az örökzöld cserjék kizárólagosságát, telepítsünk megfelelő arányban lombhullató fákat, tájékozódást segítő fa- és cserjesávokat, díszesebb

növénykompozíciókat a bejárat zónában. A temetőkben a növényzet fenntartása, a fejfák és síremlékek gondozása településképi szempontból is indokolt. Célszerű, ha a fenntartó építész és tájépítész szakember segítségét kéri minden beavatkozás esetén.

A főbb közlekedési
útóerekre tekintsünk úgy,
mint Pomáz „előszobájá-
ra”, amellyel minden ide
látogató és minden itt lakó
találkozik nap mint nap, in-
nen vezet útja a kertváros-
ba vagy éppen a főváros
irányába. Éppen ezért az
épített környezet mellett
nem mellékes a közterü-
letek (fasor, kandeláber,
burkolatok, parkolók, nö-
vénykiültetések) kialakítása,
a reklámok megjelenése,
a kerítések kinézete vagy
éppen az árubemutatók
módja sem. Ahogy saját
előszobánk sem a gará-
zsunkon vagy a kamránkon
vezet keresztül, nem java-
solt olyan telephely vagy
árubemutató kialakítása
(konténerek, sírkövek, zöld-
ségessátrak, építőanyag-
lerakatok, autólerakatok,
lakókocsiból átalakított
lacipecsenyék stb.), melyek
a rendtelenség és az
ideiglenesség érzetét
keltik, és emiatt diszsonáns
hangot ütnek meg ebben
a környezetben.

KERTVÁROSI UTCÁK

- ▶ Kertvárosban az utakat helyenként szélesebb zöldsáv kíséri, itt lehetőség van egységes fasorok kialakítására, melynél figyelembe kell venni a termőhelyi viszonyokat, a felsővezetékek helyzetét és a talajszint alatt futó közműveket.
- ▶ Pomázon hagyománya van a gyümölcsfák ültetésének, melyet közterületre is telepíthetünk.
- ▶ A külsőbb kertvárosi részeken megjelennek a nyílt árkok, melyek fontos településképi elemek, ne hagyjuk gondozatlanul! Az árkokat átszelő gépkocsibehajtók és hidak egységes kialakítása hozzájárul az egységes, esztétikus városképhez!
- ▶ Ahol a nyílt árkok mellett szűkebb hely marad a növénytelepítésre, ott egy-egy karakteres, jó tűrőképességű élő vagy cserje használatával lehet szép utca-képet elérni: levendula, zsálya, nőszirmos, sászliliom, gólyaorr, őszirózsa, madárhúr, pünkösdirózsa, pimpó, rozsmaring, cickafark, kúpvirág, kakukkfű, törperózsa a naposabb területekre, meténg, árnyliliom, gyöngyvirág, nefelejcs, waldstein pimpó, bőrlevél, kövérke, orbáncfű az árnyasabbra. Kerüljük a tuják és egyéb túlélő örökzöldek alkalmazását!

A légkábelek, a reklámtáblák sokasága, a fák és az utcabútorok hiánya, a töredezett burkolat és a zöldfelületre parkoló autók még a szép épületekkel határolt utcákat is elcsúfítják

Ápoltsávval és egységes fátelépítéssel sebeségkorlátozással, egységes utcabútorok kihelyezésével (pad, hulladékgyűjtő, poller, közműszekrények, hirdetőtáblák stb.) valamint parkolóhelyek kialakításával sokat javíthatunk az utcaképen még akkor is, ha a légkábelek kiváltására nincsen lehetőség

Ahol van hely és anyagi lehetőség, ott célszerű földkabelre váltani, de a védőtávolság miatt a fák telepítése korlátozott. Ideális esetben marad nekik és a - burkolatában is különböző gyalogos és autós - sávokat elválasztó zöldterületnek is hely. Célszerű a felszíni vizeket is ide vezetni (kiemelt szegély mellőzése, a burkolatok a zöldfelület felé lejtsenek) és meg kell óvni a talajt a tömörödéstől. Az így telepített növények hosszú életük során hatékonyan csökkentik a besugárzás mértékét, mivel nem engedik felmelegedni a burkolatokat és az épületek falait, megkötik a port, a csapadékokot és a termelőző széndioxidot

KERESKEDELMI EGYSÉGEK KITELEPÜLÉSEI TERASZOK

Vendéglátóhelyek kültéri teraszának kialakításakor törekedjünk az utcaképpel és a környező épületekkel harmonikus megoldások alkalmazására. A terasz a közterület része, mindemellett építészeti egységként kezeljük: a kitelepített elemek egymással, a vendéglátó egységgel és a tágabb környezettel is legyenek összhangban.

A terasz pontos helyét és méretét mindig az adott helyszín határozza meg. A telepítésnél minden esetben figyelembe kell venni, hogy a gyalogosforgalmat nem korlátozhatjuk a terasz létrehozásával.

Nem célszerű és nem elfogadott az asztalokat és székeket dobogóra helyezni, az csak nagy lejtés esetén ajánlható. Szőnyeggel, felfestéssel, műfűvel, kordonnal való területkijelölést ne alkalmazzunk. Paravánokat ne emeljünk, ne alakítsuk ki pavilon jelleggel a terasz oldalát. Elektromos kábeleket a balesetveszély miatt nem lehet járdaszinten vezetni. Gépet (fagylaltos pult, látványkonyha stb.) nem lehet elhelyezni a teraszon, kivéve a művészeti és gasztronómiai rendezvények idejére történő kitelepülések idején.

A növényládák elsősorban a közterület bútorozásának részei, a

terasz szakaszára önállóan nem javasolt fix telepítésük. Ugyanakkor az egységes, fagyálló, mázatlan kerámiába ültetett virágzó növények (tuja, örökzöldek nem javasoltak), amennyiben biztosított a meleg évszakban történő állandó fenntartása és gondozása, és a téli tárolásuk is megoldható, elfogadott lehet mind a teraszok esetén, mind pedig a portálok bejárata mellett. Elhelyezésüknél ügyelni kell az akadálymentesség biztosítására.

A bútorok kültéri használatnak is megfelelő, az időjárási körülményeknek ellenállóak legyenek. Kerüljük a feltűnő, harsány színű, fix bútorokat. Használjunk változatosan kihelyezhető, visszafogott színezésű, lehetőleg természetes anyagú, mobil, rakásolható vagy összecukható bútorokat.

Diszkrét, lehetőleg nyers színű, UV és vízálló, portaszító ponyvával készült, összecukható szerkezetekkel árnyékoljunk. A textilen reklám nem, csak a vendéglátó egység neve és/vagy logója szerepelhet, melynek ajánlott helye a függőlegesen lelógó textilcsík. Historikus épületeken különösen javasolt az ollókaros szerkezet alkalmazása. A fémszerkezet sötétszürke árnyalatban készüljön. Olyan, utcaképbe illeszkedő, könnyen összecukható szerkezet javasolt, aminek nincs térformáló szerepe, nem épített tetőszerkezetként jelenik meg. Homlokzatra szerelt árnyékoló csak a homlokzat tagolását figyelembe véve helyezhető el, a tagozatok megbontása nélkül.

A kitelepülések szezonális jellegűek. A téli időjárási viszonyok gyakori forgalmat hátrányosan érintő hatásai miatt, valamint a városképi látvány megőrzése érdekében a március 1. - október 31. közötti időszakon kívül a teraszok közterületen való fenntartása csak külön engedély birtokában megengedett. Ez utóbbi esetben kerüljük a bodéépítészetre jellemző szerelt jellegű építőanyagok (osb lap, polikarbonát, műanyag fólia, hullámlemezek stb.) használatát, gondolkodjunk építész által tervezett, igényes (lehetőleg természetes) anyaghasználatú és kivitelű, visszafogott színezésű szerkezetekben.

Gondosan tervezett, ízléses, visszafogott, de hatásos

Túl sok, túl harsány, igénytelen

PORTÁLOK, CÉGÉREK, REKLÁMOK

Az utcaképhez a hirdetőtáblák, reklámfelületek, cégérek, valamint a kirakatportálok is ugyanúgy hozzátartoznak, mint az épületek vagy a növényzet. Az igénytelen táblaerdő és a tolakodó, harsány vagy éppen elhanyagolt kirakat nem más, mint vizuális környezetszennyezés. A hirdetés lényege a tájékoztatás, amelyet utcaképbe illően is megtehetünk. Ha lehetőségünk van egy szebb utcakép, településképp megteremtésére, miért ne élénk a lehetőséggel?

Ne feledjük: cégtáblánál nem a méret, és nem is a mennyiség a lényeg. A hosszú távú gondolkodás az ízlésesen tervezett,

igényes arculat mellett teszi le a voksot, mely bizonyítottan hozzájárul a kedvező, bizalmat ébresztő üzleti kisugárzáshoz. A jó ötlet nem feltétlenül drága ötlet! Egy drága megoldás is lehet igénytelen, míg kis kreativitással és jó arányérzékkel egy alacsonyabb költségvetésből is minden szempontból időtálló és figyelemfelkeltő megoldás születhet.

ALAPELVEK

- ▶ Az épületekre helyezett hirdetőtáblák és vitrinek, cégtáblák, cégérek, falra festett feliratok, reklámok és üzletportálok legyenek egyedi tervezésűek, melyekhez szakember, például grafikus vagy építész segítségét kérjük.
- ▶ A cég- és hirdetőtáblák, valamint a portálok méretét, formáját, elhelyezését döntően az épület karaktere határozza meg, azokat az épület szerves részeként kezeljük.
- ▶ A kevesebb több elvét tartjuk szem előtt: felesleges egy szolgáltatást egyszerre megállítótáblán, fényreklámmal, cégtáblán és zászlón stb. hirdetni. Az ebbe fektetett energiát és pénzt fordítsuk egy, de egyedi tervezésű, időtálló kialakítású homlokzati felületre. Igaz ez a feliratok kialakítására, a betűtípusok, színek használatára is.
- ▶ Az esztétika mellett a minőségi anyagválasztás, valamint az időjárás és az UV-állóság kiemelt szempont. Tartósak például a fém szendvicslemezek, a fém mart vagy vágott betűk, a habbetűk. Kevésbé tartósak a műanyagok, a különböző fóliák. Nem alkalmas a célra a habkarton vagy bármilyen belsőépítészeti anyag.
- ▶ Nem a méret a lényeg! A reklám ne takarja el, ne érintse, és ne is közelítse meg túlságosan az épületdíszeket, tagozatokat. Adjuk meg a tiszteletet az épület nyílászáróinak, faragott kapuinak – ne ide helyezzük el a cégtáblákat, reklámokat!

AZ ÍZLÉSTELEN CÉGTÁBLA ROSSZ REKLÁM!

A cégtáblánk legyen

- ▶ grafikus által gondosan tervezett, jó arányú, olvasható, ízléses betűtípussal, visszafogott színvilággal
- ▶ igényesen kivitelezett, használjunk minőségi anyagokat, melyek az időjárás próbáját is kiállják
- ▶ karbantartott, hiszen nem tesz jót az üzletnek, de a városképnek sem a rozsdáerte, felpöndörödött szélű, kopott, meggömbült tábla, a hiányos betűsor, a nem működő világítás, a kitört, letört, a rögzítés gondatlansága miatt felhullámosodott tábló
- ▶ Az utánfutóra kihelyezett reklám, amellyel, hogy nem erősíti a vállalkozásunkba vetett vásárlói bizalmat, a közösség és a városkép szempontjából kifejezetten előnytelen!

REKLÁMTÁBLÁK

- ▶ Útmenti, lábon álló önálló reklámtáblák, ún. megállító táblák elhelyezése nem elfogadott.
- ▶ Kerítésre ne helyezzünk molinót!
- ▶ A reklámtábla elhelyezése a homlokzatot tekintve a földszintet, illetve a félemeletet, vagy a földszinti nyíláson belül megjelenő galériaszintet az emeletről elválasztó sávban történhet.
- ▶ A közterületről látható homlokzatok felújítása egy ütemben és a teljes területre kiterjedően végezhető, így csak a földszinti sávban és csak a kirakat környezetét övező felújítás vagy színezés nem lehetséges.
- ▶ Épület tetőzetén reklám, fényreklám nem helyezhető el. A tető felújítása esetén a régieket el kell távolítani. A tűzfalakon általánosságban nem javasolt reklám elhelyezése. A felületre csak ideiglenesen, főépítési engedély birtokában kerülhet művészeti vagy városi kommunikáció célú hirdetés.
- ▶ A reklámtábla színének kiválasztásakor vegyük figyelembe a környezethez és az épület többi eleméhez

való harmonikus illeszkedést. Általánosságban elmondható, hogy a rikító színeket érdemes kerülni, helyettük a lágyabb, pasztell árnyalatok mindig előnyösebbek. Egy kedvenc ruhadarabunk színében pompázó cégtábla vagy portál vevőcsalogató helyett harsánynak, környezetében disszonánsnak hat.

KIRAKATPORTÁLOK

- ▶ A portálok, kirakatszekrények méretét és elhelyezését is a homlokzattal együtt, egy egységként kell kialakítani, melyhez kérjük építész segítségét!
- ▶ Portálok kialakításánál, átalakításánál – ha azok még helyükön megtalálhatóak – az eredeti, földszinti nyílászárók megtartására, azok felújítására kell törekedni. Amennyiben jelentős átépítésre került, de rendelkezésre áll az eredeti dokumentáció, a visszaállítás a cél.
- ▶ Az üzlethelyiségek portáljainak üvegfelülete nem tartható ki teljes egészében, a portálüvegre helyezett ízléses és egységesen kialakított homokfúvott, vagy krétafilces feliratok azonban alkalmazhatók.
- ▶ Egy ízlésesen berendezett kirakat, egy szép cégtábla, vagy éppen egy, a bejárat mellé kihelyezett virág sokkal több vevőt vonz, mint egy pirosan izzó, igénytelen futófény. Ez utóbbi kihelyezése nem javasolt.
- ▶ Mozgóképet, tévéképernyőt ne helyezzünk a kirakatba!

CÉGÉREK

- ▶ Míves, ötletes megoldású cégereket készíttessünk! Kerülendők a zárt, belülről megvilágított, esetleg villogó típusok, elegánsabb megoldás a cégér külső megvilágítása.

ÓRIÁSHIRDETÉSEK

- ▶ Nem helyezhető ki a házfalra felerősített hirdetést tartalmazó háló, molinó. A tiltás független a hirdetés méretétől és a reklámozandó témától, és az építkezés idejére sem oldható fel.
- ▶ Kulturális célú molinók meghatározott méretben és ideig helyezhetők ki a Főépítési Irodával egyezett helyen és módon.

ASZFALTPECSÉTEK, ÉTLAPOK

- ▶ Az aszfaltra vagy egyéb burkolatra festett, fűjt reklámok (kivétel ez alól a városi vendégirányítási rendszer) nem elfogadottak.
- ▶ Az étlapok vagy itallapok esetén kerülendők a vaszbábuk, szobrok stb. elhelyezése, helyette diszk-rét méretű és színű, mobil állvány használata javasolt

VILÁGÍTÁS, FÉNYFÜZÉREK

- ▶ A homlokzatra ne helyezzünk ki fényfüzereket, egyéb világító vagy villogó elemeket.
- ▶ Fényfűzér csak az adventi időszakban alkalmazható, kerülendő azonban a hideg fényű, a színes, villogó vagy szinte a teljes homlokzatot beborító megoldás.
- ▶ A világítást, vagy világító reklámhordozót úgy kell kialakítani, hogy az a közlekedőket és az egészséges városképet ne zavarja. Ne vakítson, ne villogjon, ne alkalmazzunk futófényeket!

A pomázi főút képéhez hozzátartoznak a kis üzletek is. Egy ízléses termékkihelyezés és árukínálat a legjobb vevőcsalogató, mi több, jelentős városképi funkciója van, ráadásul nagy mértékben formálja az országimázst. A számok azt mutatják, hogy a mennyiségileg sokkoló, ezáltal manipulatív és erőszakos eladástechnika helyett nagyságrendekkel eredményesebb az igényes, visszafogott, szolgáltató, valóban törődő kereskedelem. Ez utóbbiban nem a mennyiségre (homlokzatra kiaggatott árucikkek) fókuszáló vizuális hatásra építenek. A figyelemfelkeltés eszköze lehet egy ízléses, kreatív kirakat, egy szép régi bútordarabra hajtott szöttek, egy kínálósasztalkára helyezett vevőcsalogató kompozíció.

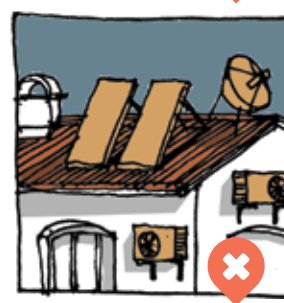
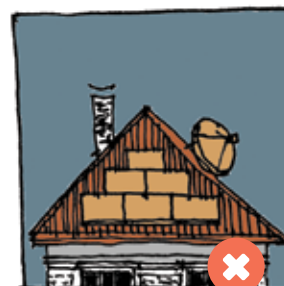
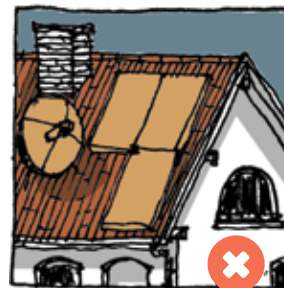
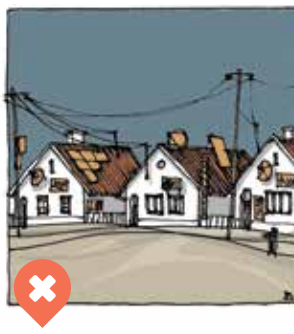
AJÁNLÁSOK, JÓ PÉLDÁK II. KÜLTÉRI EGYSÉGEK • HÍRKÖZLÉS • KERÍTÉS • TORNÁC • NYÍLÁSZÁRÓK • TETŐK

SAJÁTOS MŰSZAKI BERENDEZÉSEK

NAPELEM, NAPKOLLEKTOR

Hazánkban ma még az utólag, a tetőre rögzítőelemekkel felszerelt napkollektor, szolár vagy fotovoltaik berendezésekkel találkozunk. Ezeket Pomázon épületen kívül (támfalra, kertbe) nem helyezhetjük el. Az utcakép védelmében az utcafronttól a lehető legtávolabb, lehetőleg a hátsókertre néző tetőfelületre javasolt telepítésük. Célszerű azokat egy tömbben tartani, a lépcsőzés és az ug-ráló vonalvezetés nem szerencsés, mert megbontja a tető egységes, nyugodt látványát, és rendetlen hatást kelt. Gondolkodjunk inkább az eressel vagy a gerinccel egyező koordináta-rendszerben való telepítésben. Elhelyezé-sük csak oromzatos magaste-tőn, és kizárólag a tetősíkokban maradvá, azzal egyező szög-ben kívánatos, ne döntsük meg semmilyen irányban.

A tetőn elhelyezett elemek összfelülete nem haladhatja meg az adott tetősík felületé-

nek egynegyedét, kivéve ha a héjalásba integrált elemeket te-lepítünk.

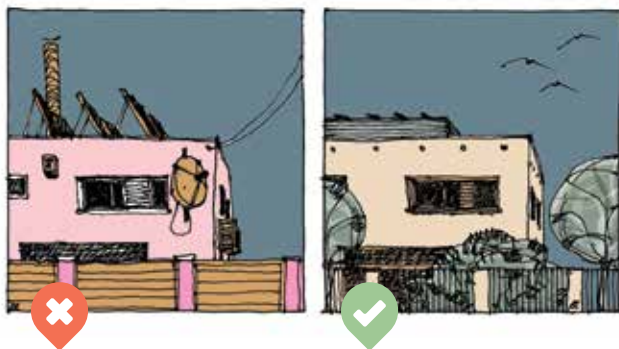
Lapostetőn csak az attikafal takarásában (szükség esetén annak megmagasításával) helyezzük el az elemeket. Kizárólag a vízel-vezetést biztosító minimális szögben fektetve helyezhető el és csak úgy, ha a műtárgy legfelső pontja nem magasabb, mint a tetőt szegélyező attika.

A jövőt kétségtelenül egyrészt szerencsésebb, de a fentiekkel azonos építészeti hozzáállást kívánó, épületbe integrálható (héjazat, homlokzatburkolat), másrészt a hatékonyság és fenn-tartás szempontjából is kívánatosabb napelem és napkollektor telepek jelentik.

KLÍMABERENDEZÉS

A klímaberendezés kültéri egységeit ne az utcai homlokzaton helyezzük el! Keressünk számukra kevésbé hangsúlyos, takart és védett helyet: félreeső eresz alatt a homlokzaton, vagy terep-szint alatti műtárgyban. A történelmi óváros területén beépítés-nél közterületről látható homlokzat esetében csak kültéri egység nélküli klímaberendezés telepíthető (nyílászárókba komponálva sem helyezhető el), egyéb homlokzatokon takartan helyezhető el. Új épület esetén sem helyezhető el az utcai homlokzaton, ki-véve ha annak építészetiileg takart, minden lehetséges helyen, egységesen rendezett, a homlokzattal együtt megtervezett megoldása biztosított.

Légkondicionáló berendezés kültéri egysége meglévő magas-tetőre csak közterületről nem látszó módon és csak takartan helyezhető el, a tetőfelület egy részére. Lehetőség van a tető-sík belső, takart (héjalás alatti) oldalára való telepítésre is. Ez esetben perforált vagy lamellás elemek biztosítják a levegővel való kapcsolatot.

RIASZTÓK

A riasztóberendezés külső egysége a legszebb homlokzatot is tönkre tudja tenni. Kétségtelen, hogy a legkevesebb gondolkodást és felkészülést igénylő, kézenfekvő megoldás a főhomlokzat közepére, vagy a főbejárat fölé való elhelyezése, melynél sokkal esztétikusabb, és városképileg is szerencsésebb hely lehet az oldalhomlokzat, vagy egy takart, elburkolt helyzet is – hiszen a legtöbb esetben nem a fény, hanem a hangjelzés és a biztonsági szolgálathoz való közvetlen kapcsolat a lényeges a riasztás folyamatában.

PARABOLAANTENNA

Parabolaantenna elhelyezésére számos, az utcai homlokzattól távol eső hely áll rendelkezésünkre, látványával ne csúfítsuk el az utcaképet. Ideális hely lehet a hátsó homlokzat, a melléképület, a tető utcától távolabb eső felülete, vagy akár a kert egy takart szeglete. Ha a tetőre kerül, a tetősík fölé ne nyúljon ki egy méternél többet.

EGYÉB KÜLTÉRI EGYSÉGEK

Amennyiben kültérre telepítünk hőszivattyú egységet, azt ne az utcai homlokzaton, vagy a tető utcaképbe eső részére helyezzük el. Erre alkalmasabb egy kevésbé hangsúlyos, a műszaki szempontoknak is megfelelő védett hely: homlokzat takart része, a kerítésbe integrált bejárati-kuktaróló egységbe foglalva, vagy terepszint alá, ráccsal takartan. A hely kiválasztásánál a településképi szempontok mellett a kifújó oldalra vonatkozó kellemetlen (hő, zaj) hatásokat is figyelembe kell venni.

▲ Passzív ház. A praktikum és az esztétika nem zárja ki egymást...

FENNTARTHATÓSÁG

A FENNTARTHATÓSÁG KÖVETELMÉNYEI ÉPÜLETSZINTEN

- ▶ Megújuló energforrások használata.
- ▶ Tájolással, térszervezéssel, szerkezettervezéssel támogatott energiatakarékosság.
- ▶ Esővizekhasználata, vízhasználatcsökkentése, szennyvizek helyben, vagy helyközelben történő tisztítása.
- ▶ Építési anyagok átgondolt használata. Környezetkímélőnek tekinthetők az építőanyagok és szerkezetek, ha teljes életciklusuk alatt kevés az energiafelhasználásuk, nem mérgezik sem a természetet, sem az embert, nem lesz belőlük használhatatlan hulladék, a felhasználásukkal készült házakban pedig jól érezzük magunkat.
- ▶ Használat során keletkező hulladékok szelektív kezelésének támogatása.

ANYAGHASZNÁLAT

Hosszú élettartamú, helyben elérhető, többször és egyszerű eszközökkel felújítható szerkezeteket (fa, kő, bontott téglá, vályog, stb.) válasszunk. Előnyben kell részesíteni a közelben gyártott, az élőlényekre az anyagok egész életciklusa folyamán (kitermeléskor, gyártáskor, beépítve, bontáskor, felújításkor és hulladékba kerüléskor) legkevésbé veszélyes anyagokat.

AKTÍV ÉS PASSZÍV ENERGIAHASZNOSÍTÁS

Passzív energiahasznosító épületek így önmagukban, célszerű szerkesztésüknek, anyaghasználatuknak és telepítésüknek köszönhetően energiahatékonyan hasznosítják a természeti adottságokat (napfény, árnyékolás, gravitációs szellőzés, napterek stb).

Az aktív rendszerek valamilyen gyártmányt, terméket, „berendezést” igényelnek. Méretezésükhöz, rendszerbe állításukhoz specialistára (épületgépészre) van szükségünk. Ez esetben a nap sugárzási energiáján kívül a szél-, a víz- a geotermikus és geotermális energiaforrásokat igyekeznek hasznosítani.

A nyári meleg kint tartásáról nem a légkondicionáló gondoskodik, hanem a hosszan kinyúló eresz, a vastag falszerkezet, a házat körülfogó lombhullató fák, és a jó tájolás. A ház fő arcát meghatározó aszimmetria, a jellegzetes sarokmegnyitás, az időtlenséget sugárzó, idővel szépen öregedő téglafelületek rusztikus hangulatot adnak, ugyanakkor érezzük a mai, modern kor lenyomatát. Figyeljük meg a kert és az épület egységét, a kültéri burkolatok egyszerűségét! Ne feledjük: a kicsi is szép....

ÉPÍTÉSZETI FORMÁLÁS

Ne essünk abba a hibába, hogy az épülettömeget csak egy erőltetett energiatakarékosságnak engedelmessé kell megformálnunk, de abba sem, hogy kizárólag az aktuális építészeti divatot kövessük. Éghajlatunkon megtalálható a nyári hőség, a téli hideg, a jelentős mennyiségű és időnként intenzíven érkező csapadék (víz, hó, jég), a viharos szelek, a tavaszi áradások. A védekezés módszerei a múltban sokfélék voltak, de modern korunk elsöpörte ezt a tudást. Megjelentek a típusházak, elvesztek a vidékekre, kultúrákra jellemző szerkezeti megoldások. A védekezésre ettől kezdve az olcsó, nagysűrűségű energiára épített technika és az épületgépészet szolgált. A jelenlegi építési-műszaki gondolkozásmód minden követelményt külön-külön szerkezettel próbál kielégíteni. Ugyanakkor a józan megfontolásból leckét kaphatunk a tradicionális népi lakó- épületek névtelen alkotóitól, akik minimális eszközökkel alkalmazkodtak a helyi viszonyokhoz és a lényegre figyeltek. A tradicionális építészet alkotásai a világ minden táján ökológikusan tekinthetők, mert a sokszínű kultúra hagyományaira és tapasztalataira épülő, mesterségbeli tudás felhasználásával épültek, régóta ismert, természetes és/vagy tartós anyagokat használtak. Mindig figyelembe vették a környezeti hatásokat és alkalmazkodtak hozzájuk.

◀ A hagyományos vidéki ház titka a méretek és az árnyok harmóniájában rejlik, melyet kiválóan példáz ez a családi otthon. Rugalmasan képes alkalmazkodni a család jövőbeli igényeihez: a hálószobák feletti tetőtér beépíthető, a telek mérete pedig további bővítést tesz lehetővé. Igazi ökológiai gondolkodást tükröz az anyaghasználat mellett az alacsony energiafogyasztású épület szerkezeti kialakítása: a külső bontott téglafal és belső tartófal között környezetbarát cellulóz hőszigetelés van. A hatvan centis falnak és az átgondolt elhelyezésű, hőszigetelt üvegezésű, zsalugáterrel árnyékolt fa nyílászáróknak köszönhetően az épület hőszigetelő értéke kiváló, mégis mentes a passzív ház minden kötöttségétől. Bár a nappaliban elhelyezett passzív ház kandalló már önmagában felfűti a házat, e mellett hőszivattyú biztosítja a fűtést (padló- és mennyezeti fűtés) és a meleg vizet. A kezdeti elvárásoknak megfelelően az épület fenntartási költsége töredéke egy átlagos családi házáénak.

KÖZEL NULLA ENERGIAIGÉNYŰ ÉPÜLETEK

Fokozatos átálással 2020-ig minden épületnek közel nulla energiaigényűnek kell lennie. Ez azt jelenti, hogy olyan mértékű ráfordítással kell a lehető legnagyobb energiamegtakarítást elérni, amely még megtérül. Követelmény az is, hogy az éves energiaigény huszonöt százalékát – megújuló energiaforrásból – az épületen, illetve a telken belül kell előállítani. Mindez azonban nem az esztétika rovására kell, hogy történjen! Az építészeti minőség elvárás, a kézikönyvben meghatározott elvek szerint. Hiába a nulla energiaigény azonban, ha a környezetétől rezervátumként elzárkózó, hatalmas és drága épületeket építünk, mesterséges építőanyagok felhasználásával, melyben gépészeti rendszerekkel művi klímát alakítunk ki. Az energiatudatosság szemlélete az egész tervezésen végig kell, hogy vonuljon! Gazdaságosan megépíthető és fenntartható konstrukciót érdemes létrehozni, mely a környezettel harmonikus viszonyra törekszik, teljes életciklusa során.

Mindenekelőtt javasolt az igények mértéktartó meghatározása az építési program összeállítása során. Csak akkor építsünk, amekkorára szükségünk van. Ahogyan a család mérete sem statikus, egy jó tervezésű ház bővíthető, átalakítható. Átgondolt alaprajzi rendszerrel (megfelelő tájolás, jó térszervezés, átmeneti terek, napcsapadék, tornác, árnyékolás) költséges gépészeti rendszerek nélkül is sokat tehetünk környezetünkért, szemben egy túlzó igényszinthez párosuló mértéktelen fogyasztással. Az energiatakarékosságot a mindennapi okos használattal (a nulla energiaigényű, hőszigetelt épületek esetén nyáron a nyílászárók árnyékolásával, nappali zárva és éjszakai nyitva tartásával; télen a gyors, minél nagyobb felületen történő többszöri szellőztetéssel stb.) is támogassuk, hisz e nélkül mit sem érnek az előbbiekben felsoroltak!

VEZETÉK NÉLKÜLI ELEKTRONIKUS HÍRKÖZLÉSI LÉTESÍTMÉNYEK

Távközlési és adatátviteli berendezéseknél a közterületi infrastruktúrán való elhelyezés preferált, melyek helyét bizonyos tényezők (óvoda, iskola, egészségügyi intézmény területe illetve attól való meghatározott távolság) korlátozhatják.

Közterületi infrastruktúrán belül javasolt elhelyezés:

- ▶ közterületi lámpaoszlopba integrálva (kis gallérral takarva, azonos színre festve)
- ▶ sportpályák melletti lámpákba integrálva
- ▶ zászlórúdba rejtve

Amennyiben ez bizonyíthatóan nem lehetséges, akkor meglévő épületen belül, takartan létesíthető meghatározott funkciójú épületek esetében (templom padláster, sportcélú építmény, irodaház stb.), amennyiben az elhelyezés hiánya a szolgáltatás elvárható minőségét veszélyezteti.

TRAFÓHÁZ

A trafóház felületét a területre érvényes homlokzati kialakítással, ajtajait és szellőzőrácsát, a főépítéssel egyeztetve, a közterületi bútorokra előírt RAL színkód szerint kell kialakítani, közvetlen környezetét takaró növényzettel parkosítani kell.

FORGALOMCSILLAPÍTÁS

A forgalomcsillapításnak megvannak a városképbe különösen jól illeszkedő, esztétikus megoldásai. A védett utcaképek esetében érdemes az út-, növény, utcabútor- és burkolattervezést komplexen kezelő rendszerekben gondolkodni. Ennek egyik lehetséges módja az ún. woonerf rendszer, mely a közösség egésze számára élhető, esztétikus megoldást képvisel, hatékony sebességcsökkentés mellett.

A burkolat típusával, színeivel valamint a burkolatok közötti szintbeli különbségekkel, megfelelő vonalvezetéssel kialakított csökkentett sebességű útszakasz.

KERTEK

A gondozott kert (előkert, hátsó kert, és a házunk előtti közterület) hozzájárul a rendezett településképhez. Öröm a lakónak és a közösségnek egyaránt.

A kert növényzete alkalmazkodjon a környező táj karakteréhez, éghajlati viszonyaihoz (nap-sugárzás, csapadékmennyiség, szélviszonyok). Ne csábuljunk el a kerteszetek kínálata láttán: nem minden növény érzi jól magát a hazai fagyos teleken és tikkasztó nyarakon!

Az így kialakított kert harmonikusabban illeszkedik a környező tájba, könnyebben fenntartható, és nem mellékesen a növények ellenállóbbak: kevesebb betegségük lesz, egészséges fenntartásukhoz kevesebb vegyszerre lesz szükség. A honos fajok alkalmazása a kerthatáron szelíden kapcsolja össze az intenzíven fenntartott kertet és a környező tájat. Az ajánlott és a nem telepíthető növények listája megtalálható a Településképi rendeletben, a honos fajok pedig a Zöldfelületek védelméről szóló rendeletben.

A meglévő növényzet nagy kincs, próbáljuk az értékes fákat és cserjéket megőrizni, hiszen kifejlődésükhöz több évre, évtizedre van szükség!

A változatos növényhasználat hozzájárulunk a biológiai sokszínűség fennmaradásához, a kert minden évszakban más arcát mutatja. A megfelelően kiválasztott és elhelyezett lombos fák ültetésével csökkenthetjük a besugárzást, természetes árnyékolást adnak, és helyet biztosítanak a madaraknak fészkelésre.

A cserjék és fák együttes használatával szép növényfalakat alkothatunk, amik elhatárolnak az utcai forgalomtól és a szomszédos kerthasználóktól.

Ne alkalmazzunk túl sok örökzöldet, mert sok a kártevőjük, egyhangúvá és komorrá teszik a kertet, ráadásul mindig ugyanolyan képet mutatnak, ezért az ember nem érzi velük az évszakok változását.

A gyakran nyírt, steril gyeptereltartása időigényes és drága, használjunk természetes hatást keltő fűmagkeveréket, ami kevesebb kaszálást és locsolást igényel.

A támszerkezet és falra futtatott cserjék olyan helyen is árnyékolást adnak, ahol a fátelepítésre nincs hely, ráadásul hatékonyan csökkentik az épület falának felmelegedését.

A lágy vonalak természetesebb hatást keltenek. Legyünk figyelemmel a szomszédokra is, nézzünk utána, hogy a tervezett növény kifejezett állapotában mekkora lesz. A kerítéstől megfelelő távolságra ültessük a nagyobb, árnyékot adó növényeket. A gyepfelület ne legyen széttagolt, a nagyobb, egybefüggő terek kialakításával megkönnyítjük a fenntartást. A telekhatárra ültessük a magasabb növényeket, a gyep felé az alacsonyabb cserjéket és évelőket; az intenzívebb gondozást igénylő növények az épület közelében kapjanak helyet.

Az épület körüli átmeneti terek (burkolat + dézsás növények + tető/árnyékoló) meghosszabbítják a kert használati idejét, tavasszal és ősszel is kellemessé teszik a kinttartózkodást.

Minél kevesebb legyen a burkolt felület, alkalmazzunk helyi építőanyagokat (mészköszalék, andezit kiskockakő, fa), törekedjünk az épületen megjelenő anyagok használatára a kertben is, így a ház és a kert összhangja növelhető. A kevésfajta, egységes anyaghasználat harmonikussá teszi a kertet, ráadásul sokszor az egyszerűbb, olcsóbb a szebb.

A geometrikusan kialakított burkolatokat lágyítják a melléjük ültetett évelők és alacsony cserjék.

A fűkaszálék, levágott ágak, lehullott levelek és konyhai hulladék komposztálásával jó minőségű termőföldet készíthetünk, amit felhasználhatunk a kertben. Az összegyűjtött esővizet használhatjuk öntözésre, ezzel csökkentve a vezeték víz felhasználását.

Gondozzuk a házunk előtti zöldfelületet is, ez hozzájárul a rendezett településképhez, és a saját házunk is „jobb színben fest” majd; itt egy-két, könnyen fenntartható, karakteres cserjét, évelőt használjunk, amelyekből nagyobb foltokat lehet kialakítani.

Nézzünk körül a szomszédunk kertjében, a nála jól bevált és szépen fejlődő növények a mi kertünkben is jól érzik majd magukat. Cseréljünk növényeket!

TÁMFALAK

A támfalak a szintkülönbségek áthidalására szolgálnak ott, ahol a természetes rézsűknek már nincs helyük, vagy a lejtésszög miatt a rézsű állékonysága nem biztosítható. A falak építése mindig komoly költséget jelent, ezért csak ott alkalmazzuk, ahol valóban szükségesek. A növénnel beültetett vagy gypes rézsűk kialakítása olcsóbb, bár fenntartásuk energiaigényesebb.

A nagy magasságú egybefüggő falak nyomasztóan hatnak, ezért inkább több kisebb lépcsőből alakítsuk ki azokat. A szintek között alkalmazzunk rézsűt, vagy vízszintes, 1-2 méter széles, növénnel beültetett felületet, ez vizuálisan is csökkenti a fal magasságát, valamint humanizálja az összefüggő burkolt függőleges felületeket.

Ha tudunk, alkalmazzunk helyi építőanyagokat! Alkalmazkodjunk az épületben, kerti burkolatoknál használt építőanyagokhoz! A támfalak anyagát mindig a terhelés nagysága határozza meg. Egy méternél magasabb szintáthidaláshoz mindig kérjük ki tervező segítségét, mert itt már statikai számításokra is szükség van! Célszerű, hogy a támfalak helyét és ritmusát tájépítész szakember jelölje ki.

A terméskőből és téglából készült támfalak épülhetnek szárazon rakva, habarccsal vagy beton hátfallal is. A beton- és vasbeton falak inkább modernebb épületekhez illenek, egy szép zsaluzattal lehet a felületüket izgalmasabbá tenni, és célszerű növénnel befuttatni ezeket. Alacsonyabb falakat építhetünk rönkfából, gerendából is, ezek igen szép felületet adnak a kertben. Ne keverjük a különböző típusokat egy kerten belül!

A beton máglya- és rácsfalak (népszerű betontálcák) építését kerüljük. Ezek helyigénye sokszor hasonló a rézsűéhez, de az elemek hamar felmelegsznek, ezért a beültetett növények

földje hamarabb kiszárad. Az előregyártott betonelemek általában nem esztétikusak. Az ilyen falak fenntartása nagyon munkaigényes; a nem megfelelően ápolt és öntözött növények kipusztulásával rideggé, nyomasztóvá válnak, elcsúfítják a kertünket. A gabion (kőkosaras) támfal csak növényzettel befuttatva ajánlott.

KERÍTÉSEK

A kerítések esetében is beszélhetünk hagyományosan alkalmazott anyagokról és szerkezetekről, arányokról egyes települések, településrészek esetén. Ennek különösen a védett utcaképeknél van nagy jelentősége. Az új építésű területeken változatosabb anyaghasználattal találkozunk. Vegyünk példát a helyi hagyományos kerítéskialakításokról. Ne feledjük azonban, hogy a kerítés nem feltétlenül az önmegvalósítás helye. Kerüljük a feltűnő, formai izgalmakban bővelkedő, harsány megoldásokat. Gondoljuk át lehetőségeinket, a későbbi karbantartás igényeit. Nincs szomorúbb, mint egy évtizedekig befejezetlen, vagy egy, az idő és az időjárás által megtépázott, romos kerítés látványa. A legegyszerűbb kerítés (sövénnyel, virágzó, szépen színesedő növényvel befüttatott drótfonat) ugyanolyan szép és elegáns, mint egy lényegesen többre kerülő épített változat. A kerítés legfontosabb eleme maga a bejárat kapu. Egy szép kilincs, vagy egy ötletes pillérmegoldás éppen elegendő vizuális élmény!

Ahogy az épületek esetében, a kerítésekénél is maradjunk a természetes anyaghasználatnál. Kerüljük az embermagas, tömör kerítéseket! Engedjük bepillantást szépen gondozott előkertünkbe! Az utca porától elsősorban a kerítés közelébe ültetett növényzet véd, és nem a bádog- vagy egyéb szerkezetek...

▲ Országszerte, szinte minden településen találunk ma is Haidekker-elemekből, vagy azok egyszerűbb utáizataiból álló kerítéseket. Ez az igényes, hazai gyártású, díszes kerítéselem könnyen felújítható, és igazi értéket képvisel. Ne száműzzük a vatelepre!

Kerüljük az áttört kerítések nádszövettel való takarását. A belátás megakadályozásának igényesebb módja a növényzet telepítése, vagy a tartóoszlop közötti faelemek elhelyezése. Az egymással és az épülettel is harmonizáló kerítések fontos elemei a településképeknek. Általánosságban elmondható, hogy a fémanyagú kerítések ideális színezése a matt, sötét tónusok (antracit, mélyzöld és árnyalatai). Kerüljük a harsány színeket mind a fa-, mind a fémanyagú kerítéseknél. A díszes, kovácsoltvas kerítések a villák, kastélyok tartozékai. Nem feltétlenül harmonizálnak egy egyszerűbb környezetben. Ha a helyi előírás megengedi, hangulatos lehet az alacsonyabb, rakott kő vagy nyers téglá, falszerű kerítés. Jó megoldás lehet a kerítéssel egybeépített kukatároló, de ennek elhelyezése inkább a kocsibeállónál célszerű. Akármilyen elegáns is egy kertkapu és építménye, szívesebben lépünk be gyalogosan egy szép kertbe, mit bűzölgő kukák mellé.

A lábazaton kerüljük a kőtapéta vagy a csempeszerűen felragasztott elemek alkalmazását! Ha a költségvetésünket meghaladják a természetes, rakott kövek, vagy a téglá, bátran alkalmazzunk egyszerűbb, vakolt, esetleg felkefált, műkövel párosított elemeket.

SÖVÉNYEK A KERÍTÉS MELLETT

MAGAS (2–4 M) SÖVÉNYT LEHET ALKOTNI RENDSZERES NYÍRÁSSAL NÉHÁNY KIS MÉRETŰ FÁBÓL:

- *Acer ginnala* (tűzvörös juhar)
- *Acer campestre* (mezei juhar)
- *Carpinus betulus* (gyertyán)
- *Crataegus monogyna* (galagonya)
- *Elaeagnus angustifolia* (ezüstfa)
- *Maclura pomifera* (narancseper)
- *Morus alba* (fehér eperfa)
- *Taxus baccata* (tisza)

MAGASRA NŐVŐ CSERJÉBŐL:

- *Cornus mas* (húsos som)
- *Hibiscus syriacus* (mályva)
- *Pyracantha coccinea* (tűztövis)

KÖZÉPMAGAS (1–2 M) SÖVÉNYT LEHET ALKOTNI RENDSZERES NYÍRÁSSAL AZ ALÁBBI CSERJÉKBŐL:

- *Berberis julianae* (Júlia-borbolya)
- *Chaenomeles speciosa* (japánbirs)
- *Euonymus japonicus* (japán kecskerágó)
- *Laurocerasus officinalis* (babérmeggy – magas fajták)
- *Ligustrum vulgare* (fagyal)
- *Prunus spinosa* (kökény)
- *Spiraea vanhouttei* (gyöngyvessző)

HA NAGY HELYÜNK VAN, ÉS NEM AKARJUK RENDSZERESEN NYÍRNI A KERÍTÉS MELLETT A SÖVÉNYT, A FENTI FAJOKON KÍVÜL A KÖVETKEZŐK ALKALMASAK MAGAS (2–4 M) SÖVÉNYNEK:

- *Deutzia scabra* (gyöngyvirágcsereje)
- *Kolkwitzia amabilis* (viráglonc)
- *Lonicera tatarica* (tatár lonc)
- *Syringa* sp. (orgonafajták)
- *Viburnum 'Pragense'* (bangita)
- *Weigela* sp. (rózsloncfajok)

KÖZÉPMAGASNAK (1–2 M):

- *Laurocerasus* sp. (babérmeggy, alacsonyabb fajták)
- *Philadelphus lemoinei* (jezsámen)
- *Ribes alpinum* (havasi ribiszke)

KÚSZÓCSERJÉK, AMELYEK ALKALMASAK KERÍTÉSEK BEFUTTATÁSÁRA:

- *Campsis radicans* (trombitafolyondár)
- *Euonymus fortunei* 'Emerald'n Gold' (kúszó kecskerágófajták)
- *Hedera helix* (borostyán)
- *Lonicera* sp. (kúszó loncfajták)
- *Parthenocissus* sp. (vadszőlőfajták)*
- *Wisteria sinensis* (kínai lilaakác)

* A vadszőlő egyes fajai invázióra, azaz az őshonos növényzet kiszorítására hajlamosak, ezért külterületen és a belterület szélén nem javasolt alkalmazásuk.

TORNÁC

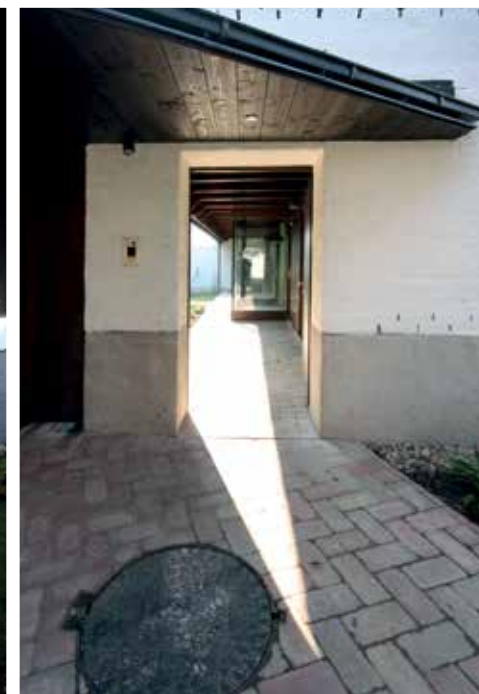
Az évszakonként változó napmagassághoz igazodva egy jól elhelyezett tornác télen és tavasszal nem akadályozza a benapozást, a nyári időszakban azonban védelmet nyújt a túlzott felmelegedés ellen.

◀ A kevésbé módos, de igényes anyaghasználatú vidéki villaépítészeti idéző épületen szembetűnő a gondos részleteképzés: a falazott (nem lapka) téglapárkányok, a lábazat, az ablak körüli vakolatugrások és a kovácsolt korlátok. A látszó faszervezetű, falazott pillérekre támaszkodó tornác biztosítja többek között a különbejáratú garázból való átközeledést a fő épülettömegbe.

▲ E ház különlegessége, egyben értékes átmeneti tere és védett bejárata a főtömeggel ötletesen összefogott tornác. A hagyományos elemeket jól kiegészíti az emeleti modern sarokablak, és az aszimmetrikus elrendezésű földszinti nyílások nyugodt ritmusa. Figyeljük meg a faszervezetek, a homlokzat és a kerítés színharmóniáját.

A kortárs és a hagyományos építészet hosszú évszázadokon át ►
kikristályosodott eszközkészlete között nem feszül ellentét. Az
utcáról betekintve a régi parasztház arányait idéző tornác fogadja
az érkezőt, melynek végében üvegezett térbővület bújik meg. Az
egyszerű, nyugodt tetőforma, kis lépték és minőségi anyaghasz-
nálat jellemzi a házat, melynek kis belső kertje a nappali tér méltó
meghosszabbítása. A ház utca felé tekintő, korszerű falszerkeze-
tet rejtő arca, magasan záródó lábazata a mai építészet nyelvén
fogalmazza újra az egykor itt állt parasztház homlokzatát.

◀ Mint átmeneti tér, a családi élet fontos színhelye. Új épületnél
tovább vihetjük e számtalan előnnyel rendelkező hagyományt új
otthonunkba. Figyeljük meg és merítsünk ihletet a régi épületek
változatos tornácmegoldásaiból! Kerüljük a rosszul értelmezett
utánezeteket és a alulméretezett keresztmetszetű, a szemnek is
bizonytalan kiosztású alátámasztást.

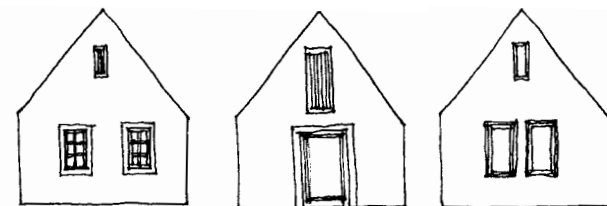

AJTÓK, ABLAKOK

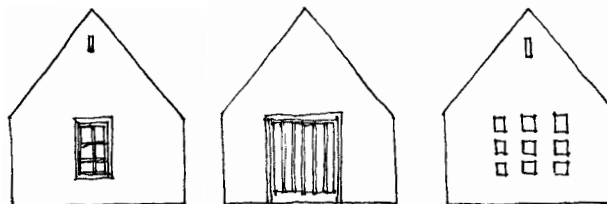
Vegyük figyelembe, hogy ma már lehetőség nyílik az eredeti, hagyományos kialakítású és osztású ablakok hőszigetelt üvegezésű, korszerű legyártására! Lehetőleg válasszunk fa (fa mintázatú egyéb) anyagú nyílászárókat és redőnyöket. Kerüljük az eklektikus, túlzott formálású bejárati ajtókat. Egy egyszerű, elegáns ajtó sosem megy ki a divatból... Míg a természetes anyagok felújíthatók, átfesthetők, addig a műanyag idővel nem javítható. Válasszunk UV-álló, a fa erezetét láttató, természetes színű lazúrt, vagy akár vidám, de nem harsány fedőfestéket. A falvakban a fehérre meszelt, szürkés lábazatú homlokzatokra nyílászáróira hagyományosan sötétzöld olajfesték került, esetleg diófaolajos pácolás.

ÁRNYÉKOLÓK

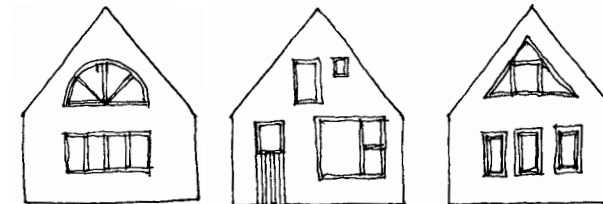
Az utólag felszerelt fehér redőnytokok beszerelése helyett gondoljuk át a rejtett árnyékoló szerkezetek vagy a zsalugá-

Azonos ablakméret más-más ablakosztással egészen eltérő megjelenést, hangulatot ad a háznak

A rossz fal-nyílás arány bizonytalanságot, a túldimenzionált ablakosztások eredményezte arc komikus hatást kelt

Fotó: Körmendi Judit

ter, spaletta elhelyezésének lehetőségét. Az árnyékolás mellett a betörésvédelem is napjaink kardinális kérdése lett, amit a tervezés során mérlegelni kell, azonban tartózkodjunk a tájidegen, háznak nem részét képező, indokolatlanul túlméretezett acél – rácsos védelemtől, inkább zsalugáterben vagy külső spalettában, esetleg modern zsalúziában gondolkodjunk, mely öltöztet, és szerves részét képezi a ház homlokzati megjelenésének. Egy homlokzaton lehetőleg egyféle árnyékolást alkalmazzunk.

- ◀ Ha van rá lehetőségünk, állítsuk vissza az eredeti nyílásrendet, mely gyökeresen megváltoztatja a ház karakterét! Használjuk ki a helyi pályázati lehetőségeket

TETŐK

Általánosságban elmondható, hogy érdemes egyszerű tetőformájú épületben gondolkodnunk. Az alpesi vagy a mediterrán jelleg, a tördelt, bonyolult tetőforma idegenül hat a hazai, sajátos klimatikus viszonyok és építési hagyományok között. A bonyolult összetesződések kialakítása pedig nehéz és költséges feladat.

A KÉMÉNY sem mellékes: a kéményttest a falazat része, célszerű a homlokzattal azonos kialakítást adni neki. Amennyiben a lábazati szintről indul egy nagyobb testű kémény, az a ház karakteres eleme lehet, melynél a tégl- vagy kőburkolat is elfogadható. Külső, szerelt kémény azonban csak körbeépítetten alakítható ki. Turbó- vagy kondenzációs kémény körbefalazás nélkül közterületről nem látható, semleges pozícióba telepítendő.

Az ERESZ kialakítása, kiülésének mértéke, a szarufák végének vágása, faragása, színe, vagy az ereszcsondesítés finom részlete lényeges a ház karaktere szempontjából. Az indokolatlanul nagy eresz komikus hatást kölcsönöz az épületnek, megvalósítása költségesebb, a vízvezetés körülményes, a karbantartása is nehézkes. Az eresz kiülése ott legyen nagy, ahol tényleg szükség van rá (l. tornác, fedett terasz). Ne feledjük: az eső a legritkább esetben jár szél nélkül, így a legtöbb esetben az ereszt nem érdemes növelni esővédelmi indokkal.

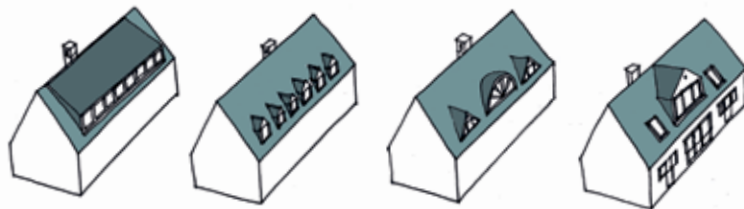
HÉJAZATKÉNT javasolt az égetett agyagcserép fedés, használatára hozzájárul a magaslatookról is jól látható egységes településképhez. Kerülendő a műantikolt vagy egyéb mintázatú, mázas, nem természetes színű cserepek, vagy egyéb anyagú héjazatok alkalmazása. A cserép anyaga mellett fontos a megjelenése is. A védett utcaképeknél éppen úgy, mint a modern tetőkialakításoknál, a klasszikus hódfarkú vagy egyenes vágású cserepek ajánlottak, melyek számos rajzolatban helyezhetők el a tetőn. Sem a védett területeken, sem másutt nem ajánlott a túl határozott karakterű, szinte önálló életet élő nagy hullámú, nagy méretű cserepek és a szegélycserepek alkalmazása. Lehet hivatkozni ugyan a kivitelezés egyszerűségére, de a tető hosszú távra készül, látványa hosszú évtizedekig meghatározó, ezért a befektetett energia sokszorosán megtérül. Nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat sem a héjazatok, sem az ereszcatornák esetében. Fémlemez fedést csak melléktömegben, minőségi kivitelben, visszafogott színben lehet elhelyezni.

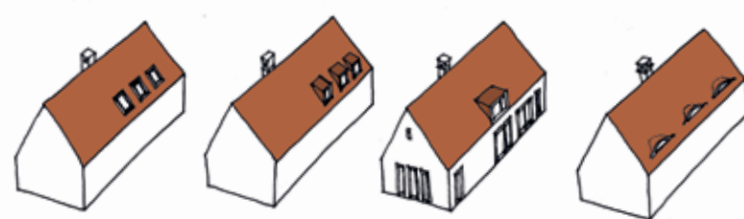
Az esővíz elvezetésének szerelvényeit a tetőforma határozza meg. Kerüljük a tobzódó ereszcatorna-rendszereket, az egymást érő hatyúnyakakat. Gondoljuk át a szükséges **ABLAKOK** (tetősíklablakok vagy tetőkiállások) számát, melyet igyekezzünk nyugodt ritmusban kiosztani. A tetősíklablak kevésbé bontja meg a tetőegységét. Vegyük figyelembe, hogy ferde helyzeténél fogva még egy kis felület is jobb megvilágítást eredményez az álló ablakhoz viszonyítva. A tetőablakok mennyiségével párhuzamosan nő a tetőtér felmelegedése. Éppen ezért ne vigyük túlzásba a tetőablakok számát!

Kerüljük a kutyaólakat, a hegyes, toronyszerű, vagy az aránytalanul nagy vagy túldíszített tetőkiállásokat

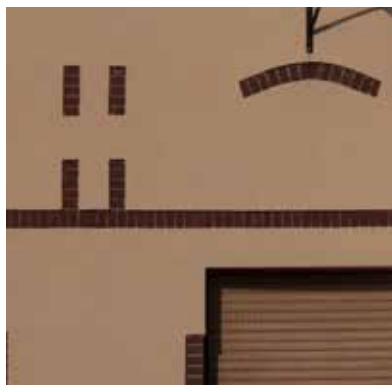

Egyszerű, kis számú tetőkiállásban vagy tetősíklablakban gondolkodjunk, melyeket védett utcakép esetén az utcafronttól távolabb helyezünk el

A téglakémény erős méreteivel a falból nő ki, színe – az anyagváltás ellenére – illeszkedik a fal kőanyagához, fedése mai, modern forma, de egyszerűsége miatt a régi házak praktikus megoldásait juttatja eszünkbe. A tetőkiemelés a régi házak mezőgazdasági nyílásait idézi, melyet erősít a sűrű rácsozat. Jellemző, hogy az ablak – hagyományoktól eltérő színe ellenére – arányai, beépítési módja miatt nem rí ki a kompozícióból. A felújítás során a műszakilag megfelelő egyszerű szalag-cserépfedés megmaradt, ezzel is belesimulva a természetbe és az épített környezetbe.

▶ A hőszigetelő kéregbe burkolt házak elveszíthetik a helyre utaló egyediségüket. A téglá- vagy kőlabazat, a homlokzati díszek eltűnnek, a fa ablakot a jellegtelen műanyag: az időt befogadni képes - azaz javítható, átfesthető, méltósággal öregedő - helyett a tönkremenő... A budakalászi városháza épületére külső oldali szigetelés került. A tégladíszek miatt olyan szigetelőanyagot választott a tervező, melynek vastagsága megengedi, hogy az eredeti díszek a helyükön maradjanak, és a síkváltások megtartásával ne veszítsék el homlokzattagoló szerepüket.

Kerüljük a, giccses rajzolatú hungarocell és a csempeszerűen ragasztott lapka téglá vagy terméskő keretezéseket

MEGLÉVŐ ÉPÜLET HŐSZIGETELÉSE

Az energetikai korszerűsítés indokolt az alacsonyabb fenntartási költségek miatt, melynél a technikain túl településképi szempontokat is figyelembe kell venni. Hőszigetelés külső vagy belső oldalra egyaránt tehető, utóbbi csak gondos számítás alapján, főleg műemlék épületeknél. Ne feledjük: a praktikum és az esztétika, az építészeti minőség egymással nem ellentétes fogalmak! Különösen fontos a vakolatszín és struktúra, az ablakpárkányok gondos megválasztása. Ablakcsere esetén ügyeljünk az eredeti nyílászorúság megtartására, a nyílászárók színére és a

profilok vastagságára, hierarchikus megjelenésére! Vegyük figyelembe, hogy ma már lehetőség nyílik az eredeti, hagyományos kialakítású és osztású ablakok fából történő hőszigetelt üvegezésű, korszerű legyártására! A homlokzati díszek pótlásához, újragyártásához épületdekorációs vagy épületszobrász szakcég segítségét kérjük!

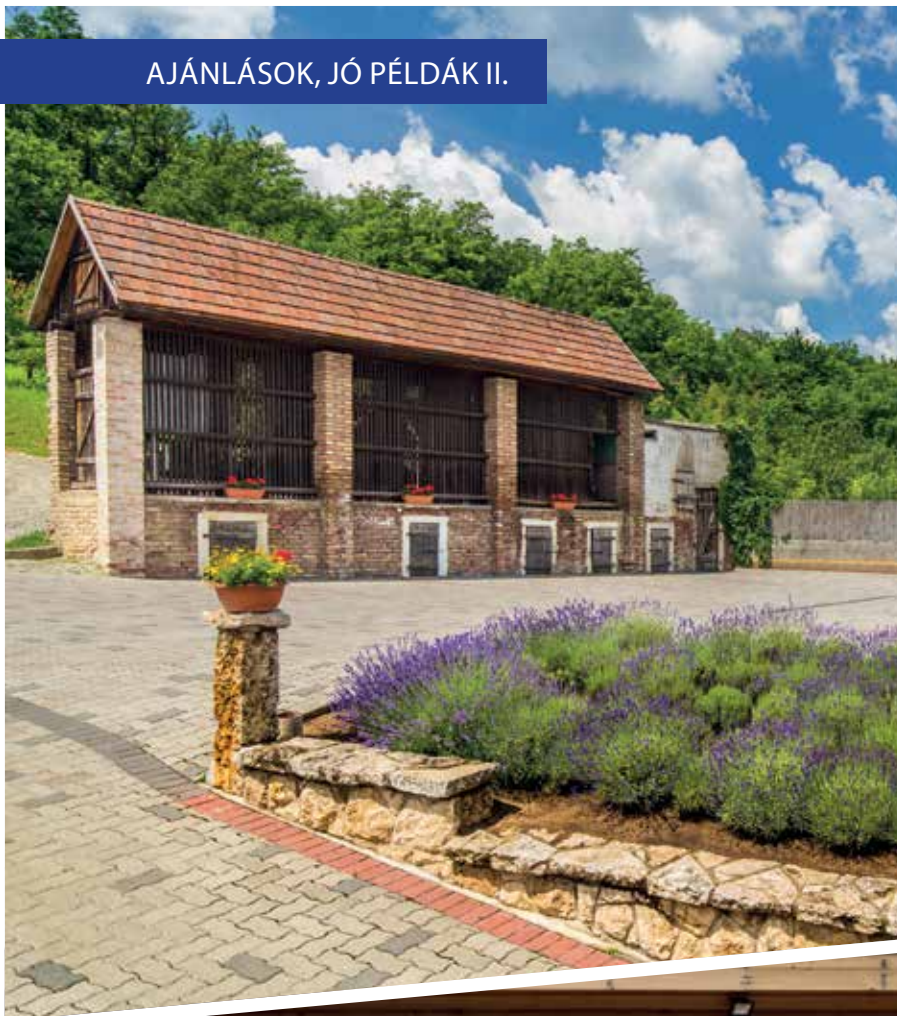
▶ A több átalakításon átesett épületek esetében a hőszigetelés jó, egyben vissza nem térő alkalom a homlokzat újragondolására, vagy az eredeti állapot visszaállítására

Hőszigetelés során legyünk figyelemmel a lábazatkialakításra! ▶
A lábazati hőszigetelést követően helyezzük vissza a gondosan bontott, eredeti követ vagy téglát, vagy építsünk be az eredetivel azonos kialakítású új anyagot. Kerüljük a csempeszerűen ragasztott kőutántzatokat. Ha az épület padlószintjét figyelembe véve hőtechnikai akadálya nincs, jó megoldás lehet a lábazat eredeti állapotában való meghagyása. Ezzel ugyan a hagyományostól eltérően a lábazat síkja a külső fal síkja mögé kerül, mégsem okozunk akkora kárt a településképp és az épület karaktere szempontjából, mint teljes elbontásával.

- ▼ E századfordulós épület hőszigetelése során ügyeltek a vakolat-szín gondos megválasztására, visszakerültek a tagozatok és díszítések, az új, hőszigetelt üvegezésű ablak pedig nem műanyagból, hanem fából, az eredeti osztással gyártották. Ennek köszönhetően az épület megtartotta karakterét.

Fotó: Pixabay

A MELLÉKÉPÜLET NEM MELLÉKES!

Új építés esetén ne feledkezzünk meg a célszerű és jól méretezett tárolók (kerti szerszám, raktár, műhely, garázs, kukatároló stb.) kialakításáról. A településképi szempontjából sem szerencsés az épületek mellett gomba módra szaporodó, jellemzően hulladékanyagból összetákolt, ipari jellegű bódék látványa. Egy gondosan megtervezett, igényesen megépített épület mellett disszonáns hangot üt meg egy barkácsruházi katalógusból választott kis házíki látványa. Ezért már a tervezés során mérjük föl reális igényeinket a tároló és egyéb, kiegészítő funkciókat befogadó (nyárikonyha, fészter, fatároló stb.) melléképületekre vonatkozó igényeinket, és osszuk meg az építésszel, hogy kezelje a terv részeként.

Nagyapáink, dédapáink egykor nagy igényességgel építtették meg a terménytárolás, állattartás épületeit. Vegyünk példát hozzáállásukról a mai kor igényeinek melléképületek tervezésekor és kivitelezésekor. Gondoskodjunk a tárolók épületen belüli, esetleg a kerítéssel egybefoglalt (ha a szabályzat másképpen nem rendelkezik) kialakításáról.

Bővítés vagy felújítás esetén óvjuk meg a számos egyéb funkció befogadására alkalmas régi istállókat, csűröket, górékat stb., melyek megbecsülendő értékek. Szakszerű felújításukhoz, a régi jellegzetességeket átmentő átalakításukhoz, újrahazsnosításukhoz kérjük építész segítségét. Ne feledjük: a jó ötlet nem feltétlenül drága ötlet!

KÖNYVAJÁNLÓ

POMÁZ TÖRTÉNETÉNEK FORRÁSAI

Tóth Ferenc

Pomáz Nagyközség Önkormányzata, 1994

POMÁZI TEMPLOMOK

Johann Czolk, Melczer Géza

Magánkiadás, 1996

POMÁZ

TERMÉSZETI KINCSEINK, TÖRTÉNELMÜNK, KULTURÁLIS ÖRÖKSÉGÜNK

Főszerk.: Laszlovszky József

Pomáz Város Önkormányzata

2001

POMÁZ TÖRTÉNETÉNEK FORRÁSAI

Tóth Ferenc

Pomáz Város Önkormányzata

2001

POMÁZ ÉS A DERATÁJ

Turcsány Péter, Morvay Zsuzsanna

Kráter, 2010

Készült Pomáz Város megbízásából, a településképi védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvényhez kapcsolódóan

POLGÁRMESTER: Vicsi László

FŐÉPÍTÉS: Kiss Gabriella

www.pomaz.hu

SZERZŐK: Dénes Eszter, Kassai-Szoó Dominika,

Kedves Zsófia, Lukács Péter

SZERKESZTŐ: Dénes Eszter

RAJZOK ÉS ÁBRÁK: Lukács Péter

FOTÓ: Dénes György, Kedves Zsófia

DRÓNFOTÓ: Dénes György

GRAFIKAI TERVEZÉS: Ruzsina Katalin

Köszönetet mondunk a Pilisi Parkerdő Zrt.-nek, a Fortepan fotóarchívumnak, valamint a Jó példák c. fejezethez nyújtott képanyagért Álmódi Árpád és Csendes Mónika, Aba Lehel, Bártfai-Szabó Gábor, Borbás Péter, Braxatoris Andrea (Reischl Gábor), Dénes György, Erhardt Gábor, Ferencz István, Jánosi János, Kocsis József, Kovács Ágnes, Kovács Gábor, Kuli László, Lukács Péter, Nagy Balázs, Szily Boldizsár, Terdik Bálint, Tittón Miklós, Turi Attila, Salamin Ferenc, Vadász György, Varga Csaba építészeknek, a Pagony Kert- és Tájépítész Irodának, Körmendi Juditnak és a Schieszl Vendégő és Borháznak.

A szerzők külön köszönetüket fejezik ki az anyaggyűjtés fázisában meghirdetett közös sétán résztvevő pomázi lakosoknak, akik javaslataikkal segítették a könyv létrejöttét.

Tanulmánytervek: Dénes György

dns-műterem

A kiadvány a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. tv. védelme alatt áll.

Pomáz Város Önkormányzat Képviselő-testületének 120/2018. (VI. 20.) Kt. sz. határozatával elfogadva.

Pomáz, 2018

Pomáz Város Önkormányzata

POMÁZ, 2018